JOSIF COSTINAŞ
PASĂREA DE LEMN
Coperta: LIDIA CIOLAC
ISBN-” 973 – 36 – 0045 – 8
Redactor: MARCEL TOLCEA Tehnoredactor: IOA\7 I. IANCU
Bun de tipar: 1.8.1989
Apărut 1989 Coli tipar: 9, 16
Tiparul executat la întreprinderea Poligrafică „Banat”.
Timişoara, Calea Aradului nr. 1
sub comanda nr. 57
IOSIF COSTINAŞ
PASĂREA DE LEMN
EDITURA FACLA Timişoara, 1989
COOPERATIVA

La început, ceilalţi (vecinii, şi chiar cui din familie) îi luară în derâdere. „O să faceţi voi zahăr când o să ajung eu mitropolit”, le-a spus cineva, convins da zădărnicia intenţiei lor. Însă ei ştiau prea bine că n-au cum să scoată zahăr, ci altceva, un fel de sirop ce ar putea fi folosit în loc de zahăr. Au împrumutat un cărucior pentru cărat zarzavaturile la piaţă; au făcut rost de trei sape şi de câţiva saci vechi de cânepă-Sufletul „cooperativei” era Victor, o rubedenie de-a mea, văr de-al doilea cu tata, bărbat în toată firea, dar fantezist şi plin de neastâmpăr. El se dusese, înainte, să cerceteze terenul, el stabilise tot planul de acţiune. Ai mei, ştiindu-l că a mai avut, până atunci, destule idei păguboase, priveau noua lui găselniţă cu neîncredere. Dar, de data asta, nu exista niciun risc, nu se investea niciun sfanţ – doar timp şi muncă. M-au luat cu ei chiar din prima zi. Victor trăgea căruciorul; pe mine mă puseseră în ci – ţineam sapele să nu zdrăngăne în timpul mersului; după cărucior, veneau, tăcuţi şi cu nişte feţe foarte serioase, cei doi asociaţi ai lui Victor, oameni în vârstă, singurii care acceptaseră să intre în „cooperativă” dintre toţi vecinii din casa unde locuiam atunci – o casă scundă, în formă de potcoavă, având nişte locuinţe prăpădite: cameră, bucătărie, cămară; apă la pompa de pe stradă; latrina, comună, în fundul curţii. Acolo îşi duceau traiul patrusprezece familii, într-un amestec pestriţ de naţii, îndeletniciri şi năzuinţe.

Când am ieşit în stradă, măcelarul Paki, căruia-i căzuse, chiar atunci, lanţul de la preţioasa lui bicicletă „Neumann”, a şi întrebat, după cum îi era năravul, cam în doi peri: „Da’ unde vă duceţi, aşa

înarmaţi, domnilor?...”. Victor nu-l prea înghiţea pe casap. Îi aruncă, zeflemitor, un răspuns: „După broaşte, don Paki, după broaşte. Nu vii şi dumneata cu noi?” Paki îi dispreţuia pe cei care mâncau „timpi” de broască, iar Victor, mai abitir ca un italian, ar fi mâncat în fiecare zi carne albă. Aducea, când era „sezon”, de la balta Chiştiţa, prinzându-le cu multă dibăcie (agăţa, drept momeală, de cârligul undiţei, o bucată de panglică roşie), aducea câte un paner plin („Le-am dat pantalonii jos!”, glumea, nemilos, de fiecare dată); le prepara în ou şi în pesmet, stropindu-le la urmă cu mujdei şi mâncam toţi pe săturate. Ajunşi pe mijlocul drumului, n-am auzit, din pricina zgomotului pe care-l făceau roţile căruciorului pe pavajul de piatră cubică, ce a zis măcelarul, fiindcă precis a mai zis el ceva. Îi plăcea să aibă, mereu, ultima replică. Până pe câmpul de la marginea oraşului, n-am întâlnit niciun cunoscut, Victor fiind, astfel, scutit de explicaţii.

Pământul era tare. Nu plouase din vară. Ne aflam pe la mijlocul lui octombrie. Un soare mare şi portocaliu, ca în desenele făcute de copii, aurea lungi fire de funigei. Se auzea, când mai aproape, când mai departe, cântecul ciocârliilor. Văzut de acolo, învăluit în ceaţa depărtărilor, oraşul părea o navă uriaşă cu o mulţime de catarge şi coşuri de fum, ancorată, bizar, în câmpie. Aureolaţi de razele oblice, asemenea u-nor sfinţi bizantini, cei trei bărbaţi începură să lovească pământul uscat cu sapele, tăcuţi şi îndârjiţi. Scoteau la iveală sfecle de zahăr mici şi scofâlcite, pe care, eu, venind în urma lor, le scuturam de ţarină şi le adunam în grămezi. Aşa.am muncit până spre seară, aproape fără oprire; abia mă mai puteam ţine după ei; începuse să mă doară spatele; palmele îmi erau negre, acoperite de o crustă lucioasă, mă usturau. Dar când ei mă întrebau dacă am obosit, îi minţeam, vrând să le arăt că le pot fi de mult folos. Victor, mândru de mine, mă lăuda: „Ăsta-i drac de copil, drac. Ăsta-i născut fată splină...”. După ce am umplut doi saci cu sfeclele acelea pricăjite, Victor, mulţumit de rit recoltasem, hotărî că ne putem întoarce acasă. M-am urcat în cărucior, între saci, aşteptându-i să termine de fumat. Soarele dispărea sub linia sticloasă a orizontului. Am început să zgribulesc, răzbit de suflul răcoros al câmpiei. Victor îşi scoase haina şi mă înveli cu ea strâns, de parcă ar fi învelit o păpuşă făcută dintr-un cocean de porumb. nu.

1 I /

Se făcuse aproape întuneric când am ajuns acasă. Măcelarul Paki stătea la una dintre ferestrele casei sale arătoase şi fuma. Pesemne, ne

aştepta. îl vedeam cât de curios e să afle ce adusesem în saci. „Daţi-mi şi mie câteva kile, domnu' Victor, plătesc bine", propuse el. „N-avem nimic de vânzare, elrnăţarule", îl bruftului Victor, iritat de obrăznicia lui. Casapul a înţeles că e mai bine să-şi ţină gura. Victor era mai tânăr şi mai voinic şi ştiau toţi că nu e prea nimerit să-l provoci. Nu cu mult înainte, într-o seară, la birtul lui Dandu, le mutase la vreo doi inşi fălcile. Ăia, chercheliţi cum erau, n-au găsit ceva mai bun de făcut decât să se lege de el şi să-l facă, în gura mare, „bolşevic", fiindcă îl auziseră când i-a spus cuiva că regele şi-a trăit traiul şi, se-nţelege, şi-a mâncat mălaiul.

A doua zi, după-amiază, Victor şi asociaţii lui instalară, în grădină, pe câteva cărămizi, un cazan de spălătorie; puseră în el vreo trei găleţi de apă şi aţâţară, dedesubt, un foc de scânduri vechi. Au adus, apoi, o masă acoperită cu muşama şi s-au apucat să cureţe sfeclele de coajă şi să le dea pe râzătoare. Treaba mergea greu, sfeclele erau lemnoase; din când în când îşi răneau degetele, dar continuau parcă la fel de îndârjiţi ca atunci când le scoseseră din pământ. După un timp, pe masă, sub râzătoare, crescură trei muşuroaie alb-gălbui. Am luat câteva firr dintr-unul şi am început să le mestec. Aveau un gust dulceag, înecăcios, care-mi făcu scârbă. Când apa clin cazan începu să clocotească, turnară de pe muşamaua făcută jgheab răzătura de sfeclă. Cu o coadă de mătură, Victor amestecă totul de câteva ori. „Ei, acum, foc potolit. Trebuie să fiarbă încet, cât mai încet", spuse el, ca şi cum ar fi făcut lucrul ăsta a nu ştiu câta oară. „Şi cât trebuie să fiarbă, don Victor?" – întrebă unul dintre as oeiaţi. „Câteva ore bune", răspunse, imprecis, şeful „cooperativei", însă la fel de sigur pe el.

Se aşezară pe nişte scăunele de lemn în jurul cazanului. Victor destupă o sticlă de ţuică; traseră, fiecarp, câte o înghiţitură, se strâmbară, fornăiră, plescăiră din limbă. La gardul grădinii, apăru, pe nesimţite, măcelarul. „Bun lucru!", ne ură, în loc de salut. „Bun lucru" vrând să însemne „Spor la treabă". Victor mormăi un „ţumese", se ridică şi începu să amestece iar în cazan... Au mai încercat şi alţii...", ţinu Paki să ne arate că ştia ce facem noi acolo, ce fierbem în cazan. „Să le fie de bine", spuse în silă Victor. „Au ars lemnele de pomană, domnu' Victor, asta am vrut să spun. Se apropie iarna şi...". Victor îl întrerupse: „Lasă, să nu te muncească pe dumneata grija, n-o să-ţi cerem nici măcar o surcea". Casapul simula mirarea: „Mie?!... Păi, chiar clacă mi-aţi cere, de unde să vă dau? Că dacă-aş avea..." Tăcu, precaut, nu

cumva să facă vreo promisiune, cât de vagă. Victor şi asociaţii lui traseră iar o duşcă, dar nu mai fornăiră ca nişte cai, plescăiră doar, satisfăcuţi. „Să-i dau şi lui?” – întrebă unul dintre asociau. „Dă-i”, încuviinţă Victor. „Trage de acolo, îl îndemnă el po măcelar, în timp ce asociatul ajunse cu sticla la gard, bea cu noi, ne place cum ne încurajezi”. „De dude?”. se interesă Paki, luând sticla. „De corcoduşe”, spuse Victor, în bătaie de joc. Era palincă bună, primită de la neamurile noastre din Ardeal. Paki ridică sticla a închinare, bău un gât zdravăn, scutură din cap şi pufăi ca o locomotivă. Faţa lui rumenă, de măr ionatan, se înroşi şi mai tare. „Să vă reuşească siropul!”, ne ură, atât de jovial, de-ai fi zis că nu mai poate de dragul nostru.

Până seara, pe la cazan se perindară, curioşi, mai toţi vecinii. Fiertura de sfeclă începu să se îngroaşe. Avea o culoare maronie şi răspândea un miros dulceag-înţepător, care mă îngreţoşa. Victor declară că „rafinarea” merge cum nu se poate mai bine. Se făcu destul de tăi ziu, ai mei vrură să mă ducă la culcare, însă el îi convinse să mă mai lase, făceam şi eu parte din „cooperativă”, având drepturi egale la împărţirea câştigului. Cei trei bărbaţi amestecau pe rând în cazan, atenţi ca nu cumva fiertura să se prindă. Cu o lanternă nemţească de semnalizare, Victor controla, plin de importanţă, „distilarea”. Noaptea era caldă şi înstelată. Lătrau, stârniţi din cine ştie ce pricini, câinii cartierului.

A fost o izbândă. Siropul de sfeclă avu mare succes. A doua zi, la micul dejun, ne-am îndulcit ceaiul cu el. Mirosul acela greţos aproape că dispăruse. Victor se simţea de parcă ar fi făcut o mare. descoperire. Mi-l amintesc cum stătea la masa din bucătărie, sorbea clin ceai, pufăia din ţigară şi accepta, pozând modestia, laudele celorlalţi. Avea, pe atunci, aproape treizeci de ani. Se întorsese de pe front, din Munţii Tatra, în primăvara anului 1945, se întorsese acasă, cum spunea chiar el, „în perfectă stare de funcţionare”. Din compania lui – de vânători de munte – n-au rămas în viaţă decât el şi vreo cinci soldaţi. Glumea: „Nu ştiu ce îngeroaică păzitoare am avut eu, nu ştiu cum de-am scăpat, de atâtea ori, ca prin minune...”. Când îl întreba cineva de ce nu se însoară, fiindcă-i trece vremea, răspundea: „Nu mă lasă femeile, zău, nu se îndură, nicicum de mine...”. Nu prea înalt, dar foarte vânjos, el era frumosul familiei. Una dintre iubitele lui, adurindu-i un suprem omagiu, l-a asemuit cu Rudolf Valentino. Fusese, câţiva ani, funcţionar la tribunal, dar, după război, n, mai putând suporta viaţa printre

„hârţogari”, a devenit „artist fotograf”. Noua lui profesie nu i-a adus, nici pe departe, financiar, rezultatele scontate. Era o vreme când lumea nu prea avea tragere de i-nimă pentru fotografii „artistice”. În pofida lipsei de clientelă, el continua să spere că arta sa va avea, în curând, multă căutare. Ceea ce s-a şi întâmplat. Cu alţi fotografi însă. Între timp, datorită unei iubiri fulgerătoare pentru o frumoasă acrobată, Victor îşi descoperi altă vocaţie: dresura de câini, fapt care puse întreaga noastră familie de oameni aşezaţi într-o situaţie cam stânjenitoare.

Măcelarul Paki a avut dreptate. Am ars aproape toate scândurile vechi pe care le aveam, le-am ars numai cu prima tranşă de sirop de sfeclă. A trebuit să pornim iarăşi la marginea oraşului, pe câmp, într-un loc unde Victor, prevăzător, reperase, lângă o casă părăsită şi dărăpănată, un salcâm uscat, rămas netăiat prin cine ştie ce miracol. Casa nu mai avea uşi, ferestre, grinzi, podele. Tot ce se putea fusese scos pentru a fi băgat pe foc. În timp ce Victor şi asociaţii lui tăiau salcâmul, eu adunam într-un coş, din încăperile devastate, rămășițe de lemn. Pe un perete, dăltuită în tencuială, era o zvastică mare, sub care cineva zgâriase, în româneşte, un cuvânt ruşinos. Pe un altul, scrise cu cărbune, nişte litere frumos rotunjite compuneau un nume: „Hermine”. Casa se afla în apropierea căii ferate. Aici au fost prinse în încercuire, când se retrăgeau spre sud, trupe nemţeşti. Într-un ungher, sub o grămăjoară de rumeguş, am găsit o grenadă defensivă, un ou negru de fier, având suprafaţa împărţită în mici pătrate. Ştiam ce e. L-am strigat pe Victor.

După ce trunchiul şi crengile salcâmului au fost puse şi legate pe cărucior, cei trei bărbaţi se aşezară pe lângă ciotul rămas în pământ şi îşi aprinseră câte o ţigară. Fumară, un timp, în tăcere. Soarele acela de octombrie mai încălzea destul câmpia. Aproape de noi, pe fundul unui fost tranşeu, unde s-a mai păstrat, poate, un pic de umezeală, înfloriseră, a doua oară în acel an, câteva păpădii. Se auzea, abia desluşit, zvonul oraşului. Tâmplarul Carol, privind grenada pusă de Victor în vârful unui muşuroi de câr-tiţe, scoase o exclamaţie: „Măi!...” – semn că vrea să ne povestească ceva. Aşa începea el orice istorioară, printr-un fel de mirare. Tâmplarul Carol, cu faţa lui osoasă şi lunguiaţă, cu părul lui cărunt, care-i stătea, rebel, în toate părţile, de parcă, cum spunea Victor, s-ar fi bătut două pisici la el pe cap, fusese cătană, în timpul primului război mondial, în oştirile împăratului...

„Eram în Sârbia şi, într-o seară, după o luptă corp la corp, ne-am

retras, câţi mai rămăsesem întregi, la marginea unei păduri. Acolo, ne-au ajuns din urmă nişte călăreţi. Nici vorbă să le putem ţine piept. Tăiau la noi, cu săbiile, ca-n varză. Am luat-o la fugă, care-ncotro, risipindu-ne prin pădure. Eu am fugit, de unul singur, aşa, cam vreo jumătate de ceas, până când am simţit că, dacă nu mă opresc, îmi plesneşte inima. Se lăsase întunericul. M-am întins pe pământ şi, rupt de oboseală cum eram, nu mi-a trebuit mult să adorm…”

Carol aruncă ţigara stinsă, fumată pe jumătate, îşi aprinse alta.

„Ai visat ceva frumos?” întrebă Victor în glumă.

„Pe dracu’, don Victor! Ce să visez? Mă luase somnul cum te ia moartea. Parcă m-aş fi scufundat în fundul pământului, dar m-am trezit, în toiul nopţii, fiindcă-mi bătea luna pe faţă. Era lună plină, vedeai împrejur aproape ca ziua. Am pornit-o, căutând un drum, o cărare. Spre dimineaţă, când începură să mijească zorile, mi-am dat seama că umblam la voia întâmplării. Ştiţi cum e când te rătăceşti într-o pădure? Poţi să-ţi pierzi minţile. N-am găsit nicio potecă, niciun semn că pe acolo ar mai fi trecut cineva. Am dat de un pârâu, mi-am astâmpărat setea şi am luat-o, pe lângă el, crezând că se varsă într-un lac, la malul căruia făcusem tabără, câteva zile înainte. Dar n-a fost aşa. Mă opream, din când în când, să mă odihnesc; eram tot mai sleit de puteri; se scurgea vlaga din mine, ca apa dintr-o găleată spartă. Mă gândeam: aici o să-mi rămână oasele, în pădurea asta nesfârşită. Ştiţi ce m-a ţinut?…”

„Ce?” – întrebă Victor.

„Cântau păsările. Doamne, cum mai cântau! N-am mai auzit, de atunci, niciodată, atâtea păsări cântând, în nicio pădure… Abia spre seară am ieşit din codrul ăla. Mi-am scos cizmele şi m-am răcorit în apa pârâului. De încălţat, n-am mai putut să mă încalţ. La vreun kilometru, pe un deal, se vedea o casă, un fel de sălaş, cum au la noi Gugulanii. Părea pustie. Oricum, de osteneală, îmi pierise frica, nu-mi mai păsa de nimic. Nu ştiu cât timp am mers până acolo, poate un ceas, poate mai mult. Tălpile mi le simţeam ca pe o rană vie. Din sălaş a ieşit un bătrân. Avea o barbă mare, căruntă şi plete lungi, albe. Se ţinea drept, faţa îi era frumoasă, nezbârcită. Îmi venea să mă închin în faţa lui. Se uita la mine fără să spună o vorbă. Am pus puşca jos, pe pământ, şi m-am aşezat pe un butuc de tăiat lemne. Bătrânul ţinea în mână o grenadă ca asta…”

Carol tăcu. Ţigara i se stinsese iar, dar nu se mai osteni să o

aprindă. Privea pe lângă noi, undeva departe, absorbit de amintiri.

„Şi?” întrebă Victor.

„Am stat la el până a doua zi dimineaţa. A fiert buruieni de leac, mi-a oblojit picioarele. În vale se vedea satul, adică ce a mai rămas din el. Numai biserica era neatinsă; casele, toate, arse până în temelii. În zori, a ajuns acolo o patrulă de honvezi. M-au luat cu ei, erezând că sunt, dezertor, dar, până la urmă, am scăpat cu bine şi m-am întors la regimentul meu. De multe ori m-am gândit la bătrânul ăla. Ar fi putut să mă omoare ca pe o gânganie. Şi nu aveam nici douăzeci de ani…”

Ne-am dus la balta Chiştiţa. În gropile ei, de unde se scosese mult lut pentru cărămizi, s-au prăsit crapi şi caraşi. Victor alese un loc cu apă adâncă. Ne-a pus să ne întindem în iarba uscată, la vreo cincizeci de paşi de mai. Îşi luă avânt, aruncă grenada şi se trânti la pământ. Urmă o bufnitură şi am văzut înălţându-se jerba strălucitoare de apă, verzui-aurie. Am ajuns, în fugă, la malul bălţii. După puţin timp, din adânc, începură să iasă la suprafaţă, cu burţile în sus, zeci de peşti. „Hai, repede, faceţi un foc”, ne spuse Victor, începând să se dezbrace. Am adunat iarbă uscată, mărăcini, am rupt câteva crengi din salcâmul tăiat de noi. Victor intră în baltă, icnind de parcă l-ar fi bătut cineva cu urzici. Se ţinea bine deasupra apoi şi arunca, îndemânatic, peştii pe mal; cei doi asociaţi abia pridideau să-i adune într-un sac. Înteţeam focul şi mă gândeam, covârşit de admiraţie, ce bărbat nemaipomenit putea fi el. „Ieşi, don Victor, lasă-i naibii pe ăia mici!”, îi strigă Carol, înfiorat de baia pe care şeful „cooperativei” o făcea în apa aceea rece. Victor mai aruncă pe mal câţiva caraşi, apoi ieşi, acoperindu-şi partea ruşinoasă cu amândouă palmele. Buzele îi erau vinete de frig, dârdâia. Fugi lângă foc, scoţând din gâtlej nişte sunete caraghioase, precum claxonul-pară de la bicicleta măcelarului Paki. Carol îşi dezbrăcă vesta de lină şi se apucă să-l frece, cu ea, pe spate şi pe la şale, până când pielea i se înroşi. „Nu răcesc eu, nu vă fie frică, nu răcesc… spuse Victor, poate mai mult spre a se încuraja pe sine, da, a doua oară, n-aş mai intra în baltă nici pentru regina Angliei…”

Veniră oameni şi din alte case pentru a se înscrie pe lista deschisă de Victor. Chiar şi măcelarul Paki a comandat trei kile de sirop de sfeclă. „Cooperativa” noastră mergea bine. Victor şi asociaţii lui se rugau lui Dumnezeu să nu înceapă ploile; marea lor grijă deveni combustibilul. O zi mergeam după sieclă, o zi strângeam, din locuri tot mai îndepărtate, orice se putea băga pe foc. Vremea ţinea cu noi, dar

lipsa de combustibil periclita „rafinarea”. Avurăm însă noroc. După ce am ars o dormeză veche, plină de cari şi de ploşniţe, adusă tocmai din capătul celălalt al oraşului, căruţaşul Anton, un ins căzut rău în patima beţiei, ne vându, convenabil, gardul propriei case. Liniştea acelor seri calde, de toamnă lungă, focul şi bolta cerului mereu înstelată îi predispuneau pe cei trei la rememorări. Axente, al doilea asociat al lui Victor, cazangiu la depoul de locomotive, un bărbat înalt şi arătos, având distincţia unui om foarte şcolit, ne povesti călătoria şi traiul lui în Italia:

„Căzurăm prizonieri la italieni, în vara lui 1915. Mare parte dintre noi eram români, bănăţeni. Ne-au băgat în nişte vagoane de marfă şi ne-au dus spre sud. O săptămână am tot mers. În prima zi, către scară, oprindu-se trenul într-o gară, au deschis uşa vagonului şi no-au întrebat: «Volette mangiare?» Dar noi am crezut că întreabă dacă suntem maghiari, şi-am dat din cap că nu, nu suntem unguri, ba le-am şi spus că suntem români, însă ei n-au priceput şi au închis vagonul la loc. Şi aşa aveau mâncare puţină, cum am văzut după aceea. Am rămas flămânzi până a doua zi, când iar ne-au întrebat: «Volette mangiare?» Unul dintre ei ne-a făcut semn, ca şi cum ai duce o lingură la gură. Atunci, noi, cât eram de flămânzi şi de amărâţi, am început să râdem; ne-am dat seama ce proşti am putut fi. Da’ un gradat de-al lor, văzând că ne arde de râs, s-a supărat şi a vrut să tragă uşa. Unul dintre noi, mai dezgheţat, a început să strige: «Mangiare! Mangiare!»...”

Axente rosti atât de tare „Mangiare! Mangiare!” încât un dulău din vecini începu să hă-măie, furios, ca la om străin. Se dezlănţui, până departe, spre marginea oraşului, un concert de lătrături.

„Vezi, dacă vorbeşti în limbi străine? Ai asmuţit toate javrele”, îl admonesta, în glumă, Victor. Se înveseliră toţi trei. Cât de mult îmi plăcea să fiu acolo, cu ei; cât de mulţumit şi voios eram lângă aceşti bărbaţi trecuţi prin viaţă şi prin războaie, uneori severi cu mine, dar ocrotindu-mă ca pe un fiu al lor. Axente îşi continuă povestea:

„Într-o gară mare, unde trenul a stat o jumătate de zi, a venit la noi o doamnă, o femeie tânără, frumoasă-frumoasă. Avea nişte şiraguri lungi de mărgele albe la gât. Când am auzit-o vorbind româneşte, ne-am bulucit la uşa vagonului. Venise cu două servitoare şi fetele alea au început să scoată din coşuri şi să ne dea ţigări, prăjituri, felii de pâine albă unse cu unt. A întrebat dacă e careva dintre noi bolnav, dar nu aveam pe nimeni bolnav; ne-a spus că-i bucureşteancă şi că s-a

măritat, înainte de război, cu un italian. Văzându-ne cât eram de hămesiţi, i-au dat lacrimile de mila noastră. Înfulecam şi ne uitam la ea de parcă ar fi fost Sfânta Fecioară Maria…”

Lui Axente îi veni rândul să amestece în cazan. De undeva din apropiere, de pe stradă, o voce de bărbat sfârtecă liniştea nopţii. Striga după ajutor, într-un fel jalnic şi, totodată, caraghios, asemenea unui actor dintr-o farsă. Se porniră să latre iar, înverşunaţi, câţiva câini. „Amărî tul ăsta o să trezească toată strada”, spuse Victor, recunoscând vocea. „Hai să vedem ce-i cu el…”. Victor şi Carol ieşiră în stradă. Mânat de curiozitate, m-am furişat în urma lor. În faţa casei lui Paki, căruţaşul Anton, beat, se Ţinea de trunchiul unui tei şi chema lumea în ajutor. Ţinând amândouă mâinile petrecute după trunchiul copacului, ca după mijlocul unei femei, privea în sus, spre cerul presărat cu o puzderie de stele mărunte, şi răcnea acelaşi eu-vânt. Scofâlcit şi însemnat pe faţă în vreo trei locuri, mereu nebărbierit, avea o figură cumplită. Fusese, când era mai tânăr, vinul dintre cei mai aprigi bătăuşi din cartier, dar, cum îi plăcea să se laude, bătăuş „ou onoare”. Nu lovea pe la spate; nu mai dădea în cel căzut; dezaproba. răfuielile de felul mai mulţi contra unul. „Taci.

mă, că dau cu tine de pământ”, îl ameninţă Victor. „Nu tac, don Victor, nu tac. Vouă ce vă pasă…”. Vorbea destul de limpede, limba nu i se împleticea în gură, şi se uita la Victor cu ură. Dar tăcu, îşi propti fruntea de trunchiul teiului, schimonosindu-şi faţa într-un început de plâns. Măcelarul Paki, fără să aprindă lumina în casă, deschise fereastra. Victor, vrând să se amuze un pic, îndreptă fascicolul verde al lanternei spre el. În cămeşoiul lui de noapte, bucălat, cu părul ridicat într-un moţ de sugar, casapul părea un heruvim bătrân. „Chiar voiam să arunc o găleată cu apă pe el, să-l mai răcoresc”, îi spuse Peiki lui Victor. „Ce, mă?! se răţoi Anton, desprinzându-şi mâinile de trunchiul copacului. Îţi făceam geamurile praf!” Aplecându-se, căruţaşul căută nişte pietre. Se ţinea destul de bine pe picioare. „Hai, Toni, du-te acasă şi te culcă”, îl îndemnă, cu blândeţe, Victor. Carol îi spuse acelaşi lucru, pe ungureşte. Anton îşi îndreptă trupul, mormăi: „Acasă?!… Ce ştiţi voi? Ce vă pasă?…”. Porni, apoi, spre mijlocul străzii. „Mersi, domnu’ Victor, noapte bună”, se simţi dator Paki să spună, şi închise fereastra. Mergând spre casă, căruţaşul Anton începu să cânte, forţându-şi glasul lui dogit de tutun şi de băutură: „Scrie-mi, mamă, despre satul cel cu cor albastru…”

În seara următoare, Axente mai povesti cum o dusese în Italia. Muncise, în sud, aproape doi uni, la ferma unei văduve de război. A învăţat binişor limba. Văduva se înamora de el şi-i propuse să rămână acolo, să se însoare cu ea. Era destul de bogată italianca, dar femeie simplă.

fără prea multă carte. Axente, băiat de ţărani de pe valea Timişului, n-ar fi rămas nici să-i fi dat cineva toată Italia. Giuseppâna a plâns, la despărţire, mai mult decât după bărbatul ei, care, cum îi mărturisise chiar ea, într-o noapte de dragoste, a fost, ierte-l Dumnezeu, cam tembel şi cam muieratic. Axente veni acasă din prizonierat îmbrăcat domneşte: pălărie de fetru pe cap, costum din stofă englezească, cravată de mătase naturală la gât şi ghete cu scârţ în picioare. În buzunarul de la jiletcă, prins cu lanţ de argint, avea ceas cu trei capace, tot de argint, lucrat în filigran. Pe unul dintre capace, văduva a pus să se graveze o dedicaţie: „De la Giuseppina ta care nu te va uita nici dincolo dv mormânt".

Am luat câteva note proaste la şcoală şi ai mei m-au retras din „cooperativă". N-am mai fost lăsat, nici seara, să stau la cazan. Eram tare abătut din cauza asta. Victor mă ajuta la lecţii şi încerca să mă consoleze, spunându-mi că, oricum, „afacerea" noastră se va încheia în curând. Mi s-a îngăduit, doar într-o sâmbătă, la sfârşitul lui octombrie, să revin printre cei trei asociaţi. M-au primit atât de bucuroşi, de parcă m-aş fi reîntors după o lungă absenţă. Victor îmi promisese, cu o /A înainte, că va povesti şi el o întâmplare de pe front, din Munţii Tatra. Se ţinu de cuvânt:

„M-am dus, singur, într-o după-amuiză, până la o poziţie de-a noastră, un cuib de mitraliere, aflat destul de departe. Acolo, bând nişte rom capturat de la nemţi, fontre bun rom, m-am întins la vorbă cu un prieten. Era linişte prin împrejurimi. Ţineam sub controlul nostru o trecătoare îngustă, pe unde nemţii se retrăseseră, închizând, apoi, ou baraj de tancuri, celălalt capăt al ei. După câteva atacuri, ne-am dat seama că nu-i putem scoate dintre stâncile alea. Aşteptam, de câteva zile, întăriri. Când să plec, cerul s-a întunecat şi a început o ninsoare deasă şi măruntă, îngheţată, o măzăriehe, cum se zice. Puteam să rămân până a doua zi dimineaţă, dar, ca să le arăt camarazilor cât de viteaz sunt, am pornit-o înapoi. Am mers ce-am mers; se făcea tot mai întuneric şi, într-un loc, unde ar fi trebuit să traversez o coamă dintre două piscuri, m-am trezit la marginea unei

prăpăstii. M-am întors, însă urmele nu mi le mai găseam. Umblasem, până atunci, destul prin munţi şi nu s-a mai întâmplat să mă rătăcesc. Orbecăiam prin beznă, prin ninsoarea aia îngheţată; bateria de la lanternă slăbise, abia vedeam la doi, trei paşi. După un timp, mi se păru că am găsit poteca. Am început să cobor. Trecusem, într-adevăr, şi printr-o vale împădurită, cam de vreun kilometru lăţime. Când am ajuns pe la mijlocul ei, am simţit că prin apropiere era cineva. Sting lanterna, stau şi ascult. Nu bătea vuitul. Se auzea doar măzărichea aia nenorocită cum cădea pe crusta de zăpadă îngheţată, de parcă ar fi aruncat cineva boabe de grâu pe un acoperiş de tablă. Dar, peste câteva clipe, desluşesc un glas, în spatele meu: «O, ja, ja, Wolfgang…». Fac, repede, câţiva paşi înainte şi dau peste un hăţiş; intru în el, zgâriindu-mi faţa în nişte rugi de mure. Nemţii erau aproape, foarte aproape de mine. Nu aprindeau lanternele. Se fereau să nu fie, cumva, reperaţi de ai noştri. Şi-au instalat tabăra acolo. Am bănuit că veniseră două, trei companii, ocolind o bună parte din masiv, pregătite să ne atace din spate. Vorbeau puţin, în şoaptă…”

Victor se ridică de pe scăunel şi, aprinzând lanterna sa cu filtre colorate, controla, atent: «rafinarea». Apoi, luă coada de mătură de la Axente şi începu să amestece în cazan.

„Ai dat de dracu’”, spuse Carol.

„Oho, şi încă să vedeţi cum! O să ţin minte până trăiesc vocea aia care a zis: «Ja, ja, Wolf-gang». Dacă n-aş fi auzit-o, mai amestecam eu, acum, în cazan? Poate în rai sau la Scaraoschi. Prizonieri nu mai luau”.

„Şi cum ai scăpat?” întrebă Axente.

„Mai e până la scăpat… Să nu vă spun cât. Unii dintre ei s-au culcat, înveliţi în pături şi în foi de cort, chiar sub tufele în care mă ascunsesem. Măzărichea conteni, îi auzeam cum respiră. Careva începu să sforăie încetişor, subţire ca o trişcă. Nici n-am mai auzit aşa sforăit. Schimbau plantoanele din oră în oră. Îmi ziceam că a doua zi în zori vor ridica tabăra. Habar n-aveam ce mă aşteaptă. Eram încotoşmănat într-un cojoc lung; în picioare, bocanci noi, de munte. I-am luat cu două numere mai mari ca să-mi pot trage două perechi de ciorapi de lână. Frigul nu mă răzbi, dar de dormit n-am dormit niciun minut. Camarazii îmi umpluseră plosca; mai trăgeam, din când în când, câte o duşcă de rom. Mă apucase o poftă cumplită de fumat. Am ţinut, tot timpul, până dimineaţa, o ţigară” nea-prinsă între buze. Când s-a luminat, nemţii mei nici gând să plece; şi-au făcut, pe spirtiere, cafea. Adulmecam

aroma; îmi venea să ies de acolo şi să-i întreb dacă nu-mi vând şi mie o cană...”

Carol şi Axente râseră.

„Te-ar fi servit cu dragă inimă”, spuse Axente.

„Da, şi cu o baionetă în burtă, supliment. Unul a aruncat o cutie de conserve goală chiar în faţa nasului meu. Stăteam lungit şi mă căzneam să văd ce fac, dar nu vedeam aproape nimic; erau mulţi rugi de mure, frunzele necăzute. Mă îngrozea un gând: «Dacă îmi vine să tuşesc sau să strănut, s-a zis cu mine!» Pe la mijlocul zilei, au început să-mi amorţească picioarele. Am stat, câtva timp, pe vine, apoi în patru labe, întinzându-mi şi adunându-mi când un picior, când celălalt...”

„Ei ce făceau?” întrebă Carol.

„Nu făceau nimic. Şuşoteau. Asta mi-a pus şi mai greu nervii la încercare; de copil n-am putut suferi să aud pe cineva vorbind în şoaptă. Stăteau ascunşi, ca şi mine. Eu de ei, ei de ai noştri...”

Îi veni rândul lui Carol să amestece în cazan. Victor se aşeză pe scăunel şi îşi aprinse o ţigară. Trecu pe deasupra noastră, la înălţime, un cârd de gâşte sălbatice. Scoteau nişte sunete ciudate, tremurate şi triste. „Acolo!”, arătă Axente, undeva spre bolta înstelată. Nu le vedeam, nu le puteam vedea, însă stelele pe sub care zburau se stingeau, pentru noi, o clipă, apoi se reaprindeau, aidoma unor semnale luminoase, al căror înţeles ne era necunoscut.

„Se duc spre sud, mult mai devreme decât altă dată. E semn că se schimbă vremea”, remarcă, ştiutor, Garol.

„Da, da, noiembrie bate la uşă”, zise Axente. „Spune mai departe”, îl îndemnă el pe Victor.

După ce domoli focul, resiirând lemnele aprinse, Victor continuă:

„Mă gândeam mei eu la prostia pe care o făcusem plecând de la cuibul de mitraliere. Noaptea următoare am dormit iepureşte vreo câteva ore, iar dimineaţa, lihnit de foame, am lins sosul rămas în cutia de conserve aruncată de neamţ; am mâncat şi câteva vârfuri de lăstari. Gustul lor acru-amărui mi-a tăiat pofta de mâncare. Seara, norii se risipiră, răsări luna şi se lăsă ger. A început să mă ia frigul; mă mişcam cât puteam, dar degeaba. Spre dimineaţă, mi-au slăbit rău de tot balamalele. Am aflat, după aceea, că tabăra fusese descoperită, în zorii zilei, de o patrulă de-a noastră. S-a dat alarma şi, curând, nemţii au fost încercuiţi. Înţelegând că nu mai au scăpare, se predaseră fără să opună

rezistenţă. Ajunsesem la capătul puterilor; frigul mi-a pătruns în oase; simţeam o mare slăbiciune în tot trupul; stăteam întins pe spate şi priveam cerul; mă gândeam: «La noapte, o să îngheţ. La noapte, totul se va termina...». Când am auzit, aproape de mine, vorbindu-se româneşte, credeam că aiurez. Însă vocea comandantului nostru de batalion, care se răstea, furios, la unul dintre subordonaţi, fu cel mai bun semn că nu aiuram şi că, în sfârşit, puteam să ies din ascunzătoare...”

În primele zile ale lui noiembrie, începură să cadă ploi lungi şi reci. „Afacerea” noastră se termină. La şcoală, într-o compunere liberă, am scris un rezumat al poveştii „cooperativei”. „Şi eu am câştigatbani mulţi”, notam, lăudăros, în încheiere. Prea mulţi bani nu câştigaserăm noi, dar, până în primăvară, am avut cu ce ne îndulci ceaiul. Părinţii mei au mai adăugat ceva la suma ce mi s-a cuvenit şi-mi cumpărară, de ocazie, un palton şi un canar în cea mai frumoasă colivie pe care o văzusem până atunci. Era făcută din trestii subţiri de bambus, prinse între ele cu inele de sârmă argintată. Canarul părea mut, ne-cântător. Muri, peste puţin timp, chiar în ziua când a căzut prima zăpadă. Paltonul l-am purtat vreo trei ierni.

2 – Pasărea de lemn – ISBN 973 – 38 – 0045 – 8

„SOARE DANSANT” (ŞI ALTE ÎNTÂMPLĂRI)

După un an, Victor s-a întors sătul de viaţa nomadă de circar. N-a făcut prea mare scofală cu dresura de câini, iar dragostea lui pentru frumoasa acrobată s-a mistuit aproape la fel de repede precum a şi izbucnit. Veni, pe la începutul verii, într-o maşină „Ford”, veche, revopsită „gris-fer”, dar bine păstrată, un model de la începutul anilor ’30, o „limuzină” asemănătoare color pe care, mai târziu, aveam să le văd în filmele cu gangsteri. De automobilul acesta, nu prea frumos – avea din fabricaţie o formă greoaie, neplăcută ochiului, însă impresionând prin soliditate –, va fi legată una dintre cele mai de neuitat călătorii din viaţa mea.

Întoarcerea lui Victor, ca automobilist, stârni senzaţie în familia noastră şi printre vecini. Pentru cei mai mulţi dintre ei, dorinţa de a avea o maşină nu însemna altceva decât o dulce utopie. Excepţie făcea, pe o stradă „mai spre centru”, un spiţer, fericit şi invidiat proprietar al unui „Fiat Topolino”, o buburuză vişinie cu două locuri, al cărei aspect de jucărie ne încânta. („Topolino” a mai circulat prin oraş facă vreun sfert de veac, până când, un italian, mare colecţionar de maşini vechi,

venit să-şi ia nevastă din urbea noastră, îi oferi spiţerului, în schimbul buburuzei, un „Fiat” nou-nouţ, „de lux”). Victor intră, din nou, rtiva timp, în centrul atenţiei, ceea ce, îmi amintesc, nu-i displăcea deloc. Venise cu gândul să înceapă o altă îndeletnicire, aceea de taximetrist, la „Gara Mare” (de care nu locuiam prea departe). „Ford”-ul îl primise cadou, pe când se afla cu circul în Capitală, de la un fost comandant do-al lui, invalid de război, om fără familie şi iară urmaşi. Victor l-a salvat, pe front, de la moarte, riscându-şi viaţa. „Din vechitura asta mai poţi scoate nişte bani – îi spuse fostul comandant –, ia-o, du-te sănătos cu ea şi, după ce eu n-am să mai fiu, pomeneşte-mă de bine, băiatule...”. Unii dintre vecini, neîncrezători, cleveteau: „Cine e nebun să dăruiască o maşină?... în război şi-au mai salvat şi alţii superiorii. Au fost citaţi pe ordinul de front, decoraţi, felicitaţi, au primit câte o permisie şi cam atât. Cine ştie pe cine o fi dus Victor cu zăhărelul?! Vreo fostă patroană. Vreo văduvă de general. Vreo cucoană zurlie...”

Invidiatul automobilist, care reuşise să adune ceva bani, oferi o „soirée dansante”. (Au fost scoase câteva mese în curte; invitaţii veniră cu scaunele lor; nu trebui mult ca să se adune aproape toţi vecinii). Cumpărase câteva damigene cu vin roşu, aduse dintr-un sat şvăbesc, unde cultivarea viţei de vie – „soi nobil” – se afla la mare cinste. Partea muzicală a petrecerii revenea urmă viorist, unui acordeonist şi unui contrabasist, ţigani de pe strada noastră, „ţigani domneşti”, toţi din aceeaşi familie, tocmiţi uneori şi la restaurantele din centru, pentru program de „cafe-concert”. Nu lipseau. de la masă foştii asociaţi ai lui Victor în producerea siropului de sfeclă, bucuroşi, mai mult decât alţii, de întoarcerea lui triumfală la volanul valorosului „Ford”.

„Ei, acu, don Victor, maşină ai, la birjari o să le iei caimacul, e vremea, e vremea să te însori 1”, spuse, în loc de toast, careva dintre comeseni, aprobat cu însufleţire de toată lumea. Victor, simţindu-se dator să-i răspundă, se ridică în picioare. Muzicanţii tocmai terminaseră celebrul tangou „La comparcita”. Perechile de dansatori s-au întors la locurile lor. Sărbătoritul îşi dădu scaunul mai în spate, pentru a se putea desfăşura în voie, îşi propti palmele pe tăblia mesei şi, după ce privi, câteva clipe, într-un punct nedefinit, reculegându-se, începu să vorbească:

„Socrate... Aţi auzit de Socrate?...”

Nimeni dintre cei prezenţi nu auzise de acest nume.

„Gheneralul Sograten?” întrebă un vecin, clopotar şi om bun la

toate în biserica de rit catolic din cartier, care, se spunea, avea timpanele întărite de atâtea dangăte ce-i bântuiseră auzul încă de pe vremea când era un flăcăiandru.

Oratorul îi zâmbi îngăduitor: „Să lăsăm «gheneralii» în pace. Tunurile au tăcut demult. Socrate, un mare filosof grec din vechime, spunea despre însurătoare: „Ori o faci, ori n-o faci, tot o să-ţi pară rău!...”

Butada socratică avu un succes neaşteptat, mai ales printre bărbaţi. Cei mai mulţi aplaudară. Muzicanţii, neînţolegând despre ce-i vorba, începură să cânte „Mulţi ani trăiască”, în cinstea lui Victor. Nu-i opri nimeni, ci, dimpotrivă, convivii se ridicară de pe scaune, cu paharele în mâini, şi urmară, avântaţi, orchestra.

M-am dus să aduc apă de la pompa din colţul străzii. Se lăsase întunericul. Vedeam, prin ferestrele deschise, cum oamenii se pregăteau de culcare. A doua zi dimineaţă, pentru destui dintre ei, sirenele fabricilor sunau de intrare în schimb la ora şase. În unele încăperi, mici ve-ioze, răspândind o lumină roşiatică, mărind, parcă, siluetele celor ce se mişcau în preajma lor, estompând contururile obiectelor, mă făceau să-mi închipui că, acolo, s-ar putea petrece ceva enigmatic.

La pompă, apăru, trecând strada, Chiva, o femeie neverosimil de grasă, precupeaţă de flori, (imoasă şi slobodă la gură. Din guşa ei, cât o boşică de porc umflată, vorbele ieşeau şuierate: „Ce-i la voi?” mă întrebă. Muzicii se auzea, distinct, până acolo. „Soare dansant”, ani spus, convins că aşa se numea petrecerea.

„Cum? ...” Nedumerită, Chiva rămase cu gura întredeschisa’. Dinţii ei de viplă luceau, mi se părea, ameninţător. Credea că mă obrăznicesc, că vreau să-mi bat joc de ea. N-am mai aşteptni să se umple găloatn, am zbughit-o cât am putut de repede, simţind că precupeaţa e gata să reverse spre mine un şuvoi de ocări. Strigă, revenindu-şi din stupoare:

„Să nu mai vii la mine după agrişe! auzi? Să nu mai vii! Soarele cui te-o făcut!...”

A fost o „soirée dansante” reuşită. Unii dintre comeseni băură zdravăn din vinul acela rubiniu şi deveniră lăudăroşi şi sentimentali.

Petrecerea dură până după miezul-nopţii, când muzicanţii, osteniţi, anunţară, ca de obicei, „ultima cântare”, la cerere. Victor comandă „Pe Murăş şi pe Târnavă”, una dintre melodiile sale favorite.

A doua zi m-am trezit târziu. Pe masa din bucătărie, lângă felia de pâine unsă cu untură şi ceaşca de ceai, pregătite pentru mine, Victor mi-a lăsat un bilet: „Sunt la maşină”. „Ford”-ul.

era parcat pe stradă, în faţa porţii. Nu-l băga în curte din pricina arbuştilor şi a stratu—rilor cu flori.

Îmbrăcat cu o cămaşă veche, fără guler, fericitul automobilist trebăluia la motor. Într-o valijoară plată* de culoarea tutunului, avea trusa pentru scule: tot felul de chei şi şurubelniţe nichelate, purtând, fiecare, într-o mică adâncitură ovală, emblema celebrei firme americane. Am început să-l întreb ba de una, ba der alta.

Un timp, Victor îmi explică, răbdător, punându-mă să şi repet denumirile câtorva piese mai importante, apoi, scăpând o piuliţă într-un, loc de unde n-o mai putea scoate nici cu mânaji nici cu sculele pe care le avea, îşi pierdu calmujj. şi-mi spuse, cam răstit, că vom continua altă dată lecţia de mecanică. Cum nu ştiam ce înseamnă să soapi o piuliţă într-un loc de unde n-o mai poţi scoate, m-am supărat. „Du-te şi caută o sârmă subţire”, îmi spuse, fără să iasă de sub capotă. Stropi mari de sudoare i se prelingeau până sub bărbie. De enervare, începu să i se zbată o pleoapă. Nu m-am clintit din loc. Îşi dădu seama că sunt bosumflat: „Măi Ţâş-Bâş, te-ai supărat pe mine?...”. În gura lui, „Ţâş-Bâş” suna a răsfăţ. Ştia cât puteam fi de îndărătnic când careva dintr-ai mei mă bruftuluia, credeam eu, pe nedrept, şi câtă bătaie mâncasem, de la părinţi, din pricina asta, de câteva ori scoţându-mă chiar el din mâinile lor. Tatăl meu, exasperat de cum zicea, „încăpăţânarea fără margini care zace în copilul ăsta”, adusese de undeva un bici scurt, cu şapte curele, mizând mai mult pe un efect psihologic. L-a agăţat, spre a-i fi cât mai la îndemână, de tocul uşii de la bucătărie. La început, avu efectul scontat. Nu prea mult timp însă. Obişnuinţa de a-l vedea mereu acolo făcu să-mi dispară frica. Doar o singură dată a ajuns să mă croiască cu el peste picioare, căci, după aceea, bunica, mama tatălui meu, venită pentru câteva zile la noi, aruncă biciul în foc.

Victor reuşi să mă îmbuneze, promiţându-mi că mă va învăţa să conduc maşina. I-am adus sârma de care avea nevoie. Se adunară, în jurul „Ford”-ului, câţiva copii de pe stradă. Mă simţeam teribil de mândru şi mai important ca niciodată; am urcat la volan, am şi claxonat, făcându-l pe Victor, care se tot chinuia să pescuiască piuliţa aceea blestemată, să tresară „mai să-şi dea cu creştetul de capotă, dar

se stăpâni, nu mă certă. Când scoase, în fine, piuliţa, agăţată de unul din capetele sârmei făcut cârlig, o luă între degetul mare şi arătător, o! privi radios, de parcă ar fi recuperat un inel de aur, căzut, printre gratiile rigolei, în canal; îşi şterse cu mânecile cămăşii sudoarea de pe faţă şi, chiar atunci, când redeveni voios, măcelarul Paki opri îngrijită lui bicicletă „Neumannit lângă noi.

„Felicitări, don Victor, s-o conduci sănătos! spuse el cordial. Aşa cadou, zău că aş vrea să primesc şi eu”.

Victor îi mulţumi, dar mi-era limpede că vechea lui antipatie pentru casap nu pierise, deşi n-avuseseră, ei doi, niciodată, nimic de împărţit; nu s-au certat, nu s-au înjurat, doar că mereu se luau, unul pe altul, peste picior; lui Paki îi plăcea să-şi bage nasul peste tot; suferea de ipocrizie ca de o boală incurabilă, dar, altfel, nu se putea spune despre el că ar fi făcut cuiva vreun rău; era doar un ins sâcâitor; n-avea prieteni-prieteni; lumea îl cam evita; Victor îl catalogase, necruţător, drept «buzărant»; de calificativul acesta, al cărui înţeles mi-a rămas, mulţi ani, ambiguu, măcelarul habar n-avea, nu-i. spusese nimeni ce frumos era categorisit; şi chiar dacă ar fi ştiut, lui Victor îi era indiferent; avea puţini duşmani; „îmi permit luxul să am şi duşmani”, spunea, adăugând, îndată, filosof de ocazie: „Cine zico că-i prieten cu toată lumea nu-i prieten cu nimeni”; repeta, cred, unul dintre sutrip de panseuri adunate de prin cărţi într-un caiet cu coprrţi tari, pe vremea când erp; elev de liceu, şi unde, printre alţii, „amarul” La flochefoueauld ocupa câteva pagini… „Am auzit că ai planuri mari”, îl incită Paki.

„Ce planuri?”, făcu pe neştiutorul Victor.

„Cu asta”, spuse măcelarul, arătând spre maşină.

„Da, am”, recunoscu Victor.

„Eu nu mă amestec, ştii că nu-mi place să mă bag în treburile altora, numai că…”. Paki tăcu.

Victor, ca şi cum nu l-ar fi auzit, termină de strâns piuliţa, se şterse pe mâini cu o cârpă, apoi, lăsându-se pe vine, începu să pună sculele în trusă.

„Numai că…”, repetă casapul.

„Că, că, că, şi iară că!” îl îngână Victor.

„Te-ai gândit ce-o să zică birjarii? întrebă Paki, fals îngrijorat. Nu-i prea bine să te pui cu ei, don Victor. Îi ştii ce soi de oameni sunt. O să-ţi găurească toate roţile, dacă nu şi mai rău…

„Om vedea...”

Laconismul şi nepăsarea lui Victor îi tăiară casapului pofta de conversaţie. Ridică din umeri, mormăi un salut şi se îndepărtă pedalând de noi. Pe lângă maşină, bicicleta lui Paki, pe care o visasem de câteva ori şi noaptea, mi se părea un lucru neînsemnat.

Victor trânti capota şi puse trusa de scule în portbagaj. „Mergem să facem o baie”, mă anunţă el. Era o hotărâre cum nu se putea mai bună. Ai moi nu mă lăsau nici să mă apropii de malul râului; nu ştiam încă prea bine să înot, iar o ghicitoare îi prevestise mamei mele că am să mor înecat.

Râul nu era departe, însă Victor ţinu să mergem cu maşina. Până în apropierea primei încrucişări de străzi, copiii care stătuseră în preajma noastră se ţinură în fugă după noi. Le făceam semne de încurajare, dar „Ford”-ul prinse viteză şi ei rămaseră mult în urmă.

Am trecut de ultimele case. Victor opri maşina. Coborârăm malul înalt, acoperit de iarbă uscată şi prăfuită, de spini şi de scaieţi. Ne-am oprit într-un loc unde taluzul de piatră era întrerupt de nişte scări pe care se putea intra în apă. Ne aflam numai noi acolo, izolaţi dintr-odată de lume; oraşul rămăsese deasupra noastră, parcă nici n-ar fi existat, nu-l mai vedeam, nu-i mai auzeam răsuflarea; mă cuprinse acea frenezie ce-o trăiam, vara, ori de câte ori mergeam la scăldat; am «început să alerg de-a lungul râului; vântul cald, aducând miresme de mentă şi de romănită, mi se cuibărea în păr şi pe la subţiori; alergam cât puteam de repede, exuberant, fericit...

Victor mă învăţa să înot, „omeneşte”, nu „câineşte”. Îmi arăta cum să respir. Nu mă puteam obişnui să trag aerul pe gură şi să-i dau drumul pe nas. Greu îmi era şi să ţin ochii deschişi, căci mă obliga să stau, sub apă, cu ochii deschişi. În ziua aceea, lecţia de înot se încheie după ce, vrând să-l conving că învăţasem destul, însă respirând, iarăşi, cum nu trebuia, am înghiţit apă, am început să tuşesc; Victor, enervat de stângăcia mea, mă luă sub braţ, ca pe o plapumă i acută sul, şi mă depuse într-o adâncitură clin mal acoperită cu nisip. Începu să mă dăscălească: „Măi, tăntălăule, degeaba dai tu din mâini şi din picioare dacă n-ai habar să respiri. Cei mai mulţi, care, cică, ştiau să înoate bine, de-aia sau şi înecat. Au tras apă în plămâni. Ştii să respiri, scapi, chiar dacă te prinde un cârcel „sau vreun vârtej, scapi, numai să nu te pierzi cu firea”.

„Şi din vârtejuri?! «m-am mirat. Râul nostru n-avea asemenea

primejdii ascunse. Dar cei din familia tatălui meu crescuseră pe malul Mureşului şi am auzit de la ei despre atât de periculoasele vârtejuri, cărora, nu o dată, le-au fost victime oameni, animale. Victor – îmi povesti – nimerise, la Mureş, de câteva ori în vârtejuri, însă îl învăţase cineva cum să se salveze. Fiind un foarte bun înotător, reuşea ceea ce puţini reuşesc. Ţinea aerul în plămâni, se făcea ghem, lăsându-se rostogolit până când simţea că atinge fundul; atunci zvâcnea, lovind apa cu tălpile şi trăgându-se, cu braţele, înainte, ieşind, într-o parte, din şuvoiul ce se rotea, dând, după aceea, încet, aerul din el, până când se ridica la suprafaţă. Din teribilism – recunoştea – făcuse, o dată, un pariu cu prietenii; sărise într-o bulboană de care toţi se temeau; vârtejui a fost mai puternic decât credea şi n-a lipsit mult – spunea – să ajungă, din Mureş, „oblu" pe lumea cealaltă. Mi-l închipuiam, precum într-un vis înspăimântător, acolo, sub; pă, încercând, zadarnic, să scape şi, câteva clipe, frica de moarte îmi strânse, ca un laţ de oţel, gâtlejul.

Erau destul de departe de noi, pe celălalt mal, când i-am văzut. Câţiva băieţi zdrenţăroşi, netunşi şi murdari. Veneau să se scalde într-un loc unde, pe o movilă, dintr-o scândură veche şi câţiva bolovani improvizaseră ceva ce aducea a trambulină. Copii rămaşi, la sfârşitul războiului, ai nimănui, unii aproape adolescenţi. Tră – iau la voia întâmplării, din cerşit, din furat, din ce primeau de la precupeţii sau birtasii mai miloşi. Dormeau pe sub poduri ori prin pivniţele caselor dărâmate de bombe. Într-o zi friguroasă şi umedă de sfârşit de toamnă, îl văzusem pe unul dintre ei adăpostit sub un cărucior de piaţă; primise de la cineva un os mare, scos chiar atunci de la fiert; osul acela, pe care se mai aflau puţină carne şi zgârciu-ri, aburea, era încă fierbinte; băiatul şi-l trecea, foarte repede, dintr-o mână în alta, nerăbdător să se răcească; mă oprisem aproape de el, îl priveam captivat de îndemânarea lui – jongler de nevoie – să-livând de poftă; îşi întrerupse jongleria şi se prefăcu, schimonosindu-se, că vrea să arunce cu osul în mine, dar ştiam că nu va arunca, nu m-am speriat; a pus osul pe pământ şi a ieşit de sub cărucior înjurându-mă; încercă să mă scuipe; m-am ferit la timp, el se mişca mult mai greu decât mine, încurcat de cizmele mari, militare, rupte, scâlciate şi scorojite, legate în jurul gleznelor cu sârmă; avea în priviri ceva de animal prins în capcană, furie neputincioasă şi tristeţe; ochii lui i-am ţinut minte multă vreme…

Veneau încet, moleşiţi de căldură, poate şi de foame; trecură

prin dreptul nostru fără să ne bage în seamă, tăcuţi şi apatici; un câine de pripas, cu blana roşcată năclăită de păcură, se ţinea după ei, adulmecându-le urmele tălpilor desculţe; cel mai mare ducea, atârnat pe umăr, un automat nemţesc; îl ducea, nepăsător, ca pe un obiect oarecare. Ajunseră la trambulina improvizată, îşi dădură jos zdrenţele, rămânând goi; trupurile subţiri, slăbănoage, picioarele însemnate de cicatrice şi de bube. M-am întors stânjenit spre Victor. Însă el se uita la automatul acela, pe care băiatul îl pusese pe bordura de piatră a malului. „Aşadar, ăştia încă mai au arme de acolo", îmi spuse. „De acolo" însemna un loc lângă balta Chiştiţa, unde, în preajma unei mori de decorticat orezul, se adunaseră munţi de pleavă. Spre sfârşitul războiului, moara i fusese părăsită, proprietarul şi ajutoarele sale nemaiavând de lucru. Munţii de pleavă prinseră o crustă pe care apa ploilor şi a zăpezilor topite se scurgea ca de pe un acoperiş. Rupând crusta, unii dintre copiii aceia fără căpătâi îşi făcură, sub ea, culcuşuri – nişte vizuini uscate şi călduroase. În câteva locuri, au dat peste armele aruncate în pleavă de soldaţii şi ofiţerii nemţi prinşi, aproape de moară, în încercuire.

Într-o după-amiază, m-au trimis ai mei să cumpăr ceva de la băcănia din capătul străzii. Aveam la mine un fluier de ebonită, de forma unei mici trompete, un fluier frumos, în două culori, roşu şi alb. Tovarăşii mei de joacă, dornici să-l aibă, îmi propuseseră fel de fel de lucruri în schimb, dintre care cel mai tentant a fost un piolet nichelat, ajuns, cine ştie cum, în casa unor oameni ce nu se căţă râseră în viaţa lor pe vreun munte. Am rezistat însă tentaţiei; prea îmi plăcea fluierul şi prea eram mândru că-l jinduiau, atât de mult, alţii. Tot drumul până la băcănie am exersat o melodie pe care urma să o interpretez la serbarea şcolară de sfârşit de an. Când să intru în prăvălie, mă opri un băiat mai mare decât mine şi-mi spuse că ar avea ceva să-mi dea în schimbul fluierului. Ne-am dus în curtea năpădită, de bălării a unei case bombardate, pustii şi, acolo, după ce se convinse că nu ne-a urmărit nimeni, îmi arătă, cu aerul că îmi face un mare favor, ce purta la brâu, sub cămaşă: un revolver negru-albăstrui, lucios, fără o pată de rugină – un „Beretta" de calibru mic. Am acceptat de îndată schimbul. Am jurat că nu voi spune, orice mi s-ar întâmpla, de unde îl am. Nu era încărcat.

Peste câteva zile, mama mă surprinse în timp ce îl scoteam de sub salteaua pe care dormeam. Speriată, nici nu mai întrebă cum a

ajuns în mâinile mele; îl înveli într-o hârtie, se duse şi îl aruncă în latrină. Nu mă bătu, dar îmi spuse că mă va trimite la Şcoala de corecţie. Aceasta era suprema ei ameninţare.

După ce, dintr-o joacă prostească, muri împuşcat un ucenic de la atelierele C.F.R., poliţia şi armata umblară din casă în casă, scotociră peste tot şi adunară armele dosite prin poduri şi pivniţe. Apoi, au soos ce-au mai găsit în munţii de pleavă şi, stropindu-i cu petrol, le-au dat foc. Mii de şoareci, ieşiţi de sub flăcări, invadară păpurişul bălţii Chiştiţa şi grădinile de legume din apropiere.

Trecu, în aval, un remorcher mic şi afumat. Avea coşul de fum disproporţionat de înalt şi dădea impresia unei jucării plutitoare, nedibaci construită, în pericol de a se răsturna la prima rafală de vânt. Trăgea după el trei şlepuri încărcate cu cereale, atât de încărcate, încât păreau că sunt gata să se scufunde. Pe ultimul, sub o foaie de cort, prinsă între două stive de lăzi, dormeau doi bărbaţi. Dormeau pe spate, cu mâinile sub cap şi şepcile trase pe ochi. În apropierea lor, în mijlocul unui colac de sârmă, lucea o valijoară de placaj lăcuit. Unul dintre băieţii de pe celălalt mal sări în apă şi înotă, neaşteptat de repede, până la şlep; se urcă fără teamă pe punte, luă valijoară de mâner, dar, când să se întoarcă, alunecă şi căzu, caraghios, în fund. Valijoară îi scăpă din mână, se deschise şi din et; începură să se rostogolească în apă mere aurii; băiatul se ridică în picioare, însă alunecă iar, ca pe gheaţă, prăvălindu-se într-o parte; unul dintre bărbaţi, trezit din somn, ieşi în patru labe de sub foaia de cort; dintr-un salt, reuşi să-l prindă pe hoţ de picioare şi îl târî spre mijlocul punţii; de pe mal, cel cu automatul trase, fără să ochească, o rafală spre pupa; gloanţele ricoşară de pe plăcile de fier, piuind ea nişte pui de curcă; bărbatul, speriat, se trânti pe burtă, după o stivă de lăzi; hoţul, zvâcnind ca o şopârlă până la marginea şlepului, îşi dădu drumul în râu.

Valurile mărunte, iscate de trecerea convoiului, aduceau încet la mal merele aurii. Înviorați, copiii săriră în apă şi începură să \t arunce pe malul lor.

Automatul se afla din nou pe bordura de piatră. Victor, fără să-mi spună nimic, coborî scările până când se afundă cu totul. Am înţeles ce voia să facă. Apăru dincolo, chiar sub trambulină şi ajunse din câţiva paşi lângă armă. Văzându-l, băieţii înotară, precauţi, în josul râului. Victor scoase încărcătorul, îl goli de gloanţe, le azvârli în apă, ca un semănător boabele de grâu în brazdă, apoi izbi ţeava automatului

de muchia bordurii; ţeava se sparse în câteva bucăţi. Stârnit de sunetul sec al oţelului sfărâmat, Câinele jigărit, care stătuse culcat lângă zdrenţele copiilor, hămăi furios. Victor râse de înverşunarea animalului. Îmi strigă: „O să mă mănânce fiara asta, o să mă mănânce!” Puse automatul în bandulieră, se duse şi luă două mere şi trecu, înotând marinăreşte, pe malul nostru. Luase cu el automatul pentru a-i scoate cureaua, o curea încă bună.

Mâncarăm cu poftă merele aurii. Aveau guşi de pepene galben.

CĂLĂTORIA

Eram gata de plecare; Victor porni motorul, dar marna îşi aminti că mai are ceva de trimis unei mătuşi, deşi, cu o zi înainte, toată după-amiaza, nu făcuse altceva decât să împacheteze mici cadouri pentru rubedeniile pe care urma să le vizităm. „Vezi, să ne ţii aici până la nmiaz!” îi strigă Victor în timp ce mama se îndepărta, aproape în fugă, de maşină. Îi displăcea faptul că nu puteam porni, aşa cum hotărâse, la ora 7 fix. Avea obsesia punctualităţii. CMeodată, se autodefinea: „Eu, în privinţa asta, sunt englez!” Le cerea stăruitor şi celorlalţi să fie „englezi”, ţinându-le adevărate prelegeri despre avantajele punctualităţii. Dar mama „pe lângă că nu putea fi englezoaică, mai era şi o fiinţă m: – hotărâtă, având aproape tot timpul conştiinţa apăsată de dileme: să facă plăcintă cu vişine? sau să facă plăcintă cu mere? să mă tundă eu breton? sau să mă tundă cu cărare? să-i spună unei prietene că i-a văzut bărbatul într-o ipostază nu tocmai potrivită pentru un tată de familie? sau să nu-i spună? Victor o ironiza adr>sea: „Cum de te-ai hotărât tu să te măriţi?!

Cum de n-ai rămas fată bătrână?!” Ea făcuse, ştiam cu toţii, foarte greu pasul ăsta, punând la încercare răbdarea viitorului soţ, tatăl meu, aducându-şi în pragul disperării părinţii, oameni simpli, ţărani, pentru care a avea o fată trecută de vârsta măritişului însemna o grea piatră pe inimă.

În sfârşit, „Ford”-ul se puse în mişcare, m-a –, intând greoi spre mijlocul străzii, spre „carosabil”. Mama alergă după maşină, ajunse în dreptul geamului deschis din stânga lui Victor; mă aşteptam să ne spună (a câta oară?): „Aveţi grijă, aveţi grijă de voi; şi nu intraţi, în Mureş, unde-i apa mare; şi, dacă nu te ascultă, Victore, pune mina pe joardă; te rog, Victore,» nu-l lăsa de capul lui”; dar ea, emoţionată, 1 tăcea şi se uita la noi, ţinându-se copilăreşte după maşină, cu acea intensitate tandră a pril. virii ce-mi răscolea fiinţa ori de câte ori ne

des-l părţeam pentru mai multă vreme. Victor îi făcu semn de bun rămas, acceleră, apoi, simulând nepăsarea, începu să fluiere o melodie veselă. Văzută prin geamul oval din spatele „Ford”-ului! mama, oprită în mijlocul drumului, părea un personaj dintr-un film, într-un final trist de film, când aparatul se îndepărtează tot mai mult, lăsând acel personaj pradă tristeţii şi sunt gurătăţii.

Am străbătut o bună part: 1 din oraş, trecând prin centru; reclescopeream, încântat, dintr-un alt unghi de vedere, necunoscut până atunci, re – descopeream totul: clădirile, copacii, podurile: – de peste râu, râul; univers citadin în mişcare). carusel uriaş pornit dintr-un mirabil impuls?

Victor conducea degajat; şofatul nu-l împiedica să arunce câte-o privire galeşă unor femei frumoase; circulaţia era, pe atunci, modestă; din când în când depăşeam câte o căruţă sau câte un camion rablagit, scoţând mult fum şi pocnete pe ţeava de eşapament; apăreau, mai des, biciclişti, scuturaţi zdravăn de pavajul din piatră cubică, peste care rulau cu vădit efort; accidentele, ciocnirile de maşini, tamponai „de de tramvaie cu maşini constituiau evenimente rarisime, comentate după aceea, săptămâni la rând, de concetăţenii noştri; nu circulau, încă, expresii precum „beţia vitezei”, „boala vitezei” şi nici nu luasem la cunoştinţă că vieţuim în „secolul vitezei”; pietonii şi conducătorii auto coabitau, paşnic, stradal, animaţi, cei mai mulţi, de sentimente frumoase faţă de semeni… Dar, pe o stradă îngustă, nu cu mult înainte de a ajunge pe drumul ce ieşea din oraş, o tânără traversă neatentă pe dinaintea maşinii noastre, Victor fiind nevoit să pună brusc frânele în funcţiune. „Ford”-ul derapa şi se lovi, cu o roată din spate, de marginea trotuarului. Din izbitură, am căzut de pe banchetă şi, speriat, m-am ghemuit sub bord. După ce s-a convins că sunt nevătămat, Victor ieşi din maşină. Pe caldarâm, la vreo doi paşi de botul „Ford”-ului, se afla un toc de vioară, pe care fata îl scăpase din mână. Se adunară câţiva prăvăliaşi şi câţiva trecători, atraşi de scrâşnetul frânelor. Unul dintre ei, un pantofar burtos, cu şortul murdar de clei şi de vopsea, scuipă cuiele de enin, pe care le avea între buze, în palma făcută căuş şi spuse tare, să fie auzit de toată lumea: „Umbla unii cu capu’ în traistă! „O portăreasă cocoşată, ieşită de sub un gang, cu mătura în mână, îi ţinu isonul: „Bagă omu’ la puşcărie zăluda! „Victor ridică tocul de jos, se duse pe trotuar, lângă fata aceea, palidă de spaimă. Era înaltă şi delicată, înveşmântată într-o rochie de mătase albă, iar pantofiii ei

zmeurii, cu toc subţire, aveau funde în formă de fluture. Printre oamenii care se adunaseră acolo, nu prea arătoşi, îmbrăcaţi în haine de toată ziua ori de lucru, mi se părea o fiinţă venită din altă lume; îmi şi închipuiam: Arcadia în alb, Arcadia viorilor albe… Victor îi vorbi, blând-ironic, ca unui copil: „Domnişoară, ochii dumitale frumoşi sunt buni nu numai pen-mi a fermeca, ci şi pentru a te uita bine cu ei în stânga şi în dreapta, înainte de a trece strada”. Fata îl privea tăcută; obrajii i se îmbujorară. Victor deschise tocul, examina atent vioara, vrând să vadă dacă a rămias intactă; ciupi de două, trei ori corzile şi o puse, cu grijă, în culcuşul ei de catifea verde. Când i-o înapoie, fata se aplecă spre ei şi îl sărută pe obraz, apoi se îndepărtă cu paşi repezi… Co mai pupă-eioasă!” exclamă, la fel de tare, pantofarul burtos şi îşi păscu din palmă cuiele de lemn. Oamenii adunaţi acolo se împrăştiară bombănind. Se aşteptaseră la cu totul altceva.

Tot drumul, până în primul oraş unde urma să poposim, aflat doar la vreo oră de mers, Victor se căzni să mă înveselească. O făcea, am simţit, şi pentru el, vrând să-şi alunge un gând supărător: călătoria noastră, abia începură, s-ar fi putut sfârşi acolo, pe stradă, putea să eşueze într-o nenorocire. Numai când am trecut impozantul pod metalic de peste Mureş – schelăria sa întunecată reteza, brutal, razele soarelui care plutea, ca un balon incendiat, deasupra marelui râu –, numai atunci lui Victor îi pieri înnegurarea din suflet, insuilându-mi, din nou, acel simţământ de siguranţă şi de linişte ce-mi alungase, de atâtea ori, şovăielile, frica. Am ajuns, ocolind centrul, într-un cartier mărginaş, înaintând încet pe drumuri pline de gropi şi de glod uscat. Motorul bătrânului „Ford” vâjâia ca o turbină cu aburi, arcurile sughiţau ca nişte precupeţe bete. „Ăştia de pe-aici, săracii, cum mai visează ei asfaltul!” îi compătimi Victor pe locuitorii cartierului. Scruta drumul de parcă ar fi fost nevoit să se strecoare pe un teren minat. Opri, în sfârşit, în faţa unei porţi din grilaj de fier, prinsă în „balamale uriaşe între stâlpi de cărămidă. Pe stâlpi fuseseră cocoţaţi doi lei gheboşi, din piatră albă. Aveau feţe blajine, omeneşti. Nu se potriveau cu restul, dar îmi plăcură. Victor apăsă de trei ori, scurt, pe claxon. De pe partea cealaltă a străzii, de după nişte tufişuri de soc, apăru o ceată de copii. Erau înarmaţi cu arcuri şi săgeţi de trestie. Ieşirăm din maşină; arcaşii îi spuseră lui Victor „săru’ mâna”; nu-l cunoşteau, dar, se putea înţelege, orice automobilist le inspira mult respect. Pe aleea îngustă, acoperită cu pietriş mărunt de râu, ce ducea, printre meri şi gutui, în

spatele casei, veni, în fugă, o fată subţirică, tunsă băieţeşte. Deschise portiţa de tablă, pe care scria „Câine muşcător”, şi ne privi eu nişte ochi mari, albaştri, sticlind de curiozitate. Victor i se adresă ca unei vechi cunoştinţe:

! „Amalia! Ce mai fad tu, Amalia?! Doamne, cât ai crescut! „Intimidată, fata coborî privirea în pământ şi începu să scormonească pietrişul cu vârful sandalei. Arcaşilor, care urmăreau îndeaproape scena, sfiiciunea ei li se păru caraghioasă, începură să râdă, chiţcăind ca nişte şoareci. Fata o zbughi înapoi, dispărând după nişte cearşafuri puse, pe sârmă, la uscat. „Domnu' învăţător îi acasă, lucră în grădină”, ne informă unul dintre copii, un rotofei bătrânicios, care purta, deasupra frunţii, trei pene de gâscă prinse cu elastic. Am intrat pe alee şi am văzut cum din capătul celălalt se grăbea în întâmpinarea noastră un bărbat scund, lat în umeri, păşind legănat pe picioarele-i butucănoase. N-avea pe el decât un maiou vechi, găurit în câteva locuri, şi pantaloni scurţi, din doc militar. Surpriza şi bucuria îi luminau faţa rotundă, roşie şi asudată. „Victore! – strigă – cum de te-ai gândit să mai vii şi pe la noi, mă bitan-gule!” Se îmbrăţişară şi abia atunci am văzut că domnului învăţător îi lipseau toate degetele de la mâna dreaptă. Braţul schilodit se agita pe umărul lui Victor, bont şi lucios. Inima mi se suinso. Se aplecă spre mine şi mă sărută pe frunte. Trupul lui mirosea a sudoare şi a iarbă strivită.

Ne-am întors în stradă; domnul învăţător voia să vadă maşina. Entuziasmat, păşi în jurul ei şi bătu de câteva ori cu ciotul munii drepte în capotă, vrând parcă să se convingă cât de trainică-i tabla. Copiii participau şi ei la entuziasmul domnului învăţător. În semn de bucurie, înălţară spre cer săgeţile Jor de trestie. „Măi, o să vă scoateţi ochii cu arcurile astea!” îi admonesta el, revenindu-şi din emoţie, autoritar şi serios, cum, îmi închipuiam, era şi la catedră. Ia daţi-le-ncoace!” Arcaşii, adunându-şi în arată săgeţile căzute în mijlocul drumului, se retraseră, prevăzători, pe partea cealaltă a străzii, după tufele de soc. „Ai uitat, Octaviene, ai uitat ce făceai când crai ca ei”, spuse, zâmbitor, Victor. „N-am uitat, da' ăştia nu mai ştiu de frică. Ei, te felicit pentru maşină şi-ţi doresc s-o conduci sănătos; tu, Victore, meritai să ai maşină, îţi şade bine, zău, tu ai fost născut să fii automobilist sau aviator, păcat că nu te-ai făcut pilot, dar şi aşa, la volan, o să le suceşti capul multor fete faine, nu mă îndoiesc de asta, nu mă îndoiesc...”

În curtea din spatele casei, domnul învăţător Octavian avea, sub

un umbrar de viţă de vie, o masă şi câteva scaune de lemn în „stil rustic". În spetezele înalte ale scaunelor fuseseră tăiate inimi asemănătoare celor de pe cărţile de joc. Dacă priveai prin ele, cum ai fi privit prin nişte ferestruici, toi ce vedeai dincolo de speteze apărea în formă de inimă: cerul, frunzişul pomilor, acoperişul de ţiglă roşie al casei, rochia de stambă înflorată a Amaliei…

Neam aşezat la masă şi fiindcă soţia domnului învăţător era plecată în oraş după cumpărături, Amalia îndeplini îndatoririle de amfitrioană. Ne servi cu ouă fierte, slănină şi ridichi. Neobişnuit – de îndemânntică pentru viYsta ei (avea cu vreo doi ani mai mult decât mine), tăiase slănina în felii subţiri, puse, pe un platou rotund, în trei cercuri concentrice; la mijloc, ridichile, crestate în patru cu bucăţile nedesprinse una de alta, păreau nişte flori ciudate. Aduse şi un clondir cu vişinată şi ceai de mentă în ceşti de porţelan împodobite cu mici mori de vânt, colorate în galben şi brun. Mai văzusem, într-o carte nemţească pentru copii, asemenea mori, în preajma cărora olandeze trupeşe, rumene în obraji, purtând scufiţe albe, scrobite şi saboţi, împleteau fulare şi ciorapi de lină. Acele imagini desenate mi-au dat primele cunoştinţe despre una dintre „ţările de jos", în care, se spunea, lumea e foarte cinstită: dimineaţa, lăptarii lasă, în faţa porţilor sau a uşilor, sticlele cu lapte, zarzavagii coşuleţele cu legumele comandate, şi nimeni nu le fură. Nu s-a pomenit, niciodată, în toată Olanda, să se întâmple aşa ceva. Tatăl meu povestea, a nu ştiu câta oară, cum stau lucrurile acolo, în ţara aceea fără hoţi, unde poţi lăsa, fără grijă, şi o valiză cu haine bune pe stradă şi, a doua zi, te duci şi o iei din acelaşi loc, o găseşti neatinsă; vorbea, patetic, stârnind exclamaţii de admiraţie celor ce-l ascultau. Când, după mulţi ani, l-am cunoscut pe domnul Wim din Amsterdam, care, în pofida meseriei sale cam prozaice (contabiliza producţia unei fabrici de hârtie), era un pasionat şi cultivat cinefil, n-am rezistat tentaţiei de a-i spune ceea ce ştiam, din copilărie, despre patria lui. Domnul Wim schiţă, blazat, un zâmbet: „Toate astea, stimate amice, au fost cândva…", în timp ce mâncam, Victor, amintindu-şi de inscripţia văzută pe portiţă, întrebă unde se află „câinele muşcător". Amalia, mai ales ea, şi tatăl ei se întristară. Cu vreo două săptămâni înainte, animalul pierise de bătrâneţe. N-a muşcat niciodată pe nimeni, clar a păzit bine casa. Victor, ca fost dresor, începu o discuţie despre câini, despre uimitoarele lor calităţi.

„Dar cum Dumnezeu de-ai ajuns tu s-o faci şi pe asta?!" se miră

domnul învăţător Octa-vian, apropo de fosta îndeletnicire a lui Victor. Din discreţie ori din teama de-a nu fi ironizat de prietenul său, Victor nu pomeni nimic despre iubirea lui fulgerătoare pentru frumoasa acrobată. Spuse doar că totul a fost ceva întâmplător. Nu-i plăcea să vorbească despre eşecuri. Schimbă vorba, interesându-se de leii cocoţaţi pe stâlpii de la poartă; nu fuseseră acolo, cu trei ani în urmă, când îl vizitase pe domnul învăţător. Acesta, ca şi cum abia ar fi aşteptat să spunem ceva despre ei, ne incită, de îndată, curiozitatea: „Ooo, e o întreagă halima cu leii ăştia!...": i i. i.j. -<. aia îi luă. /i*V thU 1

POVESTEA tM „a.

LEILOR DE PIATRĂ

În apropierea satului unde domnul învăţător Octavian văzuse, cu vreo patruzeci de ani în urmă, lumina zilei, se aflau ruinele unei cetăţui. Un ţăran, coborând, el ştia de ce, sub dă

râmături, într-o hrubă, scoase de acolo un leu din marmura alba, nu mai mare decât mi duiău ciobănesc, însă greu ca plumbul. Voia să-l ducă acasă, dar, când să-l urce în căruţă. leuiui i se frânseră o labă din faţă şi vârful cozii. Gândindu-se că va fi luat în râs de oamenii din sat, îl lăsă pe ţarină. După un timp, i se găsi un rost: era pus pe grape, după ce se ara şi se semăna. Sub greutatea lui, bulgării din brazde se mărunţeau mult mai bine. Deveni, astfel, un bun obştesc. Cineva, un hâtru, îi dădu şi nume: Berbente, după cel al fostului şef de post, plutonier de jandarmi, om al dracului, căruia leul invalid i-ar fi semănat la faţă. După aceea, câţiva pui de câini dia sat, în loc să fie chemaţi, cum se obişnuia, Leu, primiră numele Berbente. „Măi, zicea câte-un sătean, nu ştiu pe unde o îi umblând, acum, doniau' şef de post, da' trăbă că tare des sughiţe!...". Într-o toamnă, au venit nişte vânători, trei „domni" de la oraş, pe care nu-i cunoştea nimeni. Cumpărară de la fierar un baros şi se duseră pe câmp, căutându-l pe Ber-bente-leul. Un copil care păzea oile a văzut cum străinii au spart cu barosul leul de marmură şi cum au scos, din burta lui, ceva ce copilului i se păru a fi aur, bani de aur. Spre seară, când se întoarse acasă, nimeni nu-l crezu; avea obiceiul să povestească tot felul de înlâm-plări inventate de el. Numai cel care scosese leul de sub ruine s-a dus, a doua zi în zori, pe câmp şi-l găsi sfărâmat. Văzu că a fost făurit din două părţi lipite una peste alta, cine ştie cum, iar între burtă şi spate avea, asemeni unei puşculiţe, un gol, unde, de bună seamă, stătuseră aai ascunşi bani de

aur sau altceva. Omul îşi pierdu liniştea; lua la iarna supă sub cetăţuie, nădăjduind să găsească, zicea el, perechea leului sfărâmat. Îi mirase în cap că, precis, mai exista un altul, cu burta plină de galbeni. (Un timp, Iu ajutat de doi ortaci, dar, după ce cercetară toate hrubele, muncind ca robii, se lăsară păgubaşi). Spre primăvară, se îmbolnăvi. Pe jumătate nebun, su.l-ţinea că găsise perechea lui Ber-bente-leul, însă nu o arată la nimeni, nici dacă îl jupoaie cineva de viu n-o arată; va pleca la oraş, îşi va cumpăra o casă mare, va trăi fără griji, îi duseră la oraş într-o casă mare, unde oameni îmbrăcaţi în halate albe îi vorbeau cu multă blândeţe şi-l credeau că găsise comoara, a doua comoară; credeau tot ce le spunea şi-i ziceau că, dacă ascultă de ei, dacă e om de înţeles, o să fie bine de el, o să fie foarte bine. Se întoarse, după câteva luni, din spital, înzdrăvenit; parcă uitase de comoară. Oamenii din sat nu-i aminteau, în niciun fel, de rătăcirea lui; începu să-şi vadă, ca înainte, de gospodărie şi de pământ, până când, fără să spună cuiva ce avea de gând, îşi aduse în ogradă câteva bucăţi mari de „piatră albă. Înainte de cătănie, lucrase, într-un orăşel din apropiere, alături de un meşter pietrar; învăţase să taie, să cioplească şi să lustruiască piatra. Îşi cumpără scule şi începu să cioplească lei; mai puţin arătoşi decât Berbente; pe primii care ieşiră din mâna lui îi duse pe câmp, în câteva locuri, pentru a fi puşi, la vremea potrivită, pe grape; se purta ca un om limpede la minte, dar ciopIea lei; i-a dăruit doi unui vecin; vecinul îi puse, pe socluri de ciment, în faţa casei, de-o parte şi de alta a băncii de la poartă. Ideea plăcu şi altora. Astfel, când domnul învăţător merse, în concediu, să-şi vadă rubedeniile, îşi găsi casa părintească străjuită de lei. Avu cuvinte de laudă pentru izvodi tor şi, nu peste mult timp, acesta îi aduse la oraş, făcând aproape două zile de drum cu căruţa, acele întruchipări naive ale regelui animalelor. «*»

u

Victor şi domnul învăţător Octavian erau foarte bine dispuşi. Terminară vişinata, terminară şi ţigările. Ne-au trimis să le cumpărăm altele. Pe drum, Amalia deveni vorbăreaţă. Mă întrebă dacă am citit cartea lui Jack London „Mihail câine de circ”. N-o citisem şi ea începu să-mi povestească nişte lucruri îngrozitoare despre felul cum sunt dresate animalele. Nu-mi venea să cred că dresorii, pe care îi văzusem de atâtea ori în arenă, înveşmântaţi asemeni unor prinţi, zâmbitori, făcând plecăciuni şi bezele publicului, mângâind animalele lor frumoase, erau în stare de astfel de fapte.1 „întreabă-l pe unchiul tău,

întreabă-l, dacă nu crezi”, mă îndemnă Amalia. Un gând rău îmi umbla prin minte: „Oare Victor chinuise şi el câinii?...”. Am alungat gândul rău ca pe o viespe.

Tutungeria cea mai apropiată era închisă. Ne-am dus jaână la capătul unei linii de tramvai şi am călătorit, trei staţii, într-un vagon „de vară”, cum nu mai văzusem, fără uşi şi fără ferestre, mărginit de balustrade din fier forjat, cu acoperişul susţinut de stâlpi subţiri, în formă de sfredel. Stăteam, cu Amalia, pe platforma din spate, numai noi doi; priveam încântaţi tot ce lăsam în urmă: casele, copacii, oamenii, o parte din oraş şi de lume, invadată de lumina văroasă a soarelui de amiază...

După ce tramvaiul porni încet dintr-o staţie, un băiat desculţ ieşi în fugă de sub o poartă, îl ajunse şi se aşeză pe tamponul de alamă, care semăna cu gura unei trâmbiţe. Ducea, ca pe o puşcă în bandulieră, o colivie în care se zbăteau doi sticleţi. Băiatul ridică spre noi faţa lui pistruiată şi ne zâmbi complice. (După grilajul ce despărţea platfo? mă de restul vagonului, taxatorul, aşezat pe un scaun mai înalt decât celelalte, aduna, pe mica tejghea din faţa lui, monezile în fişiouri. Nu-l văzuse, nu era pericol să oprească „tramvaiul, să încerce să-l prindă, strigându-i, cum îi mai auzisem şi pe alţii: „Mă derbedeule, îţi rup picioarele!”) Amalia îl cunoştea: „Ăsta-i Feri-repetentul. Prinde păsări şi le vinde la piaţă. Taică-său îl leagă de piciorul dulapului, cu lanţ şi lacăt, da’ maică-sa şi-a făcut cheie şi îi dă drumul. Câteodată, Feri nu se întoarce acasă decât seara şi, atunci, taică-său îi bate pe am îndoi. Ieri, am văzut-o pe mama lui, era vânătă la un ochi şi-i spunea cuiva că s-a săturat de viaţa pe care-o duce şi că, într-o zi, o să-şi ia lumea-n cap...”

Tutungeria se şi la într-o mică piaţă unde se vindeau de toate. Am cumpărat ţigări şi, curioşi, ne-am învârtit, un timp, printre vânzătorii de vechituri. Un bătrânel îmbrăcat într-un costum uzat de vânător, cu multe buzunare şi nasturi din corn de cerb, voia să vândă un gramofon, îl adusese împreună cu o măsuţă. Făcu, pentru cineva care a întrebat de preţ, o demonstraţie: învârti, precum la o maşină de tocat carne, manivela; aşeză p0 platanul învelit în postav roşu o placă mare”, Columbia”; potrivi, cu grijă, acul; din pâlnia Cât o vârşă de prins peşte, vopsită roz şi albastru, se auzi, cam tremurat, dar limpede, vocea unui bărbat cântând „Ridi pagliaecio”. Se adunară, în jurul gramofonului, câţiva gură-cască. „Altceva n-ai?” întrebă cel care se interesase de preţ. Bătrânul, uitând parcă unde se găseşte, îl privi

stupefiat: „E Gigli, omule, e Gigli! «spuse> cât de tare u îngăduia glasul său voalat de tutun sau de vreo boală, patetic şi, totodată, indignat. Avea un accent ciudat. Înflăcărarea lui şi invocarea numelui celebrului cântăreţ nu produseră nicio impresie celor adunaţi acolo. Plecară, unul câte unul, insensibili la muzica aceea. Am rămas lângă gramofon numai eu şi Amalia. „Vă place?” ne întrebă bătrânul, viind, pesemne, să-şi aline, prin noi, amărăciunea de-a fi ajuns să ofere asemenea comoară unor ignoranţi. Am încuviinţat amândoi, deşi, cu adevărat, ne plăcea doar bizarul aparat muzical. „Să veniţi mâine la mine. Vă pun şi alte plăci, mai am multe plăci. Să veniţi, vă aştept, copii, vă aştept...”. Locuia în apropierea pieţei; ne arătă casă, ne spuse cum îl cheamă, rostind rar şi repetând, ca să ţinem minte, numele lui: Kowalsky. Îi într-o buscu! a. ta, domnul învăţător Octavian căzuse, pe front, în mijlocul unui drum desfundat de ploi şi, peste trupul lui îndesat trecuse, roata unui tun. De groază, şi-a încordat atât de tare toţi muşchii încât roata s-a săltat, de-a latul pieptului lui, ca peste un buştean. Camarazii îl ridicară din noroi şi nu-şi putură crede ochilor când el, după ce făcu câteva mişcări, ca la gimnastica de dimineaţă, plecă, înjurând de toţi sfinţii, mai departe. Atunci, cineva îl porecli „Blindata”. Dobândi şi o notorietate de invidiat. Unii dintre superiori îl chemară la dânşii, tratând U; – l, plini de amabilitate, cu coniac şi sardele.

Văzând că sunt numai ochi şi urechi, domnul învăţător îşi dezlegă baierele pungii cu întâmplări din război. Soţia lui şi Amalia se duseră la culcare. Cunoşteau acele întâmplări. Şi-apoi, cum spunea chiar el, exprimi udu-şi, pe un ton glumeţ, dezamăgirea: „Lor poţi să le tot povesteşti, că nu au, ca să zic aşa, simţul istoriei...”

Peste case şi peste grădini răsări o lună turtită, ca un harbuz crescut anapoda. M-am ridicat de pe scaun şi am privit-o prin spetează, prefăcând-o, după voia mea, într-o inimă de alamă incandescentă. – i

„Să vă spun cum am folosit, prima şi ultima oară, pe front, masca de gaze”, începu domnul învăţător Octavian o altă întâmplare. „După o zi de marş forţat, pe valea Bistriţei Aurii, am făcut bivuac între Cârlibaba şi Pasul Prislop, pe care urma să-l trecem, a doua zi, spre Ardeal. Ne-am trezit că bucătăriile de campanie şi furgoanele cu alimente rămăseseră mult în urmă. Am stat, am tot aşteptat şi, până la urmă, răzbiţi de oboseală, am adormit flăniânzi. Spre dimineaţă, ne chiorăiau maţele de foame de parcă eram, toţi, nişte cimpoaie. Bucătăriile şi furgoanele, nicăieri. Abia după două zile µm aflat de

soarta lor: fuseseră atacate şi, în parte, distruse, de vreo sută de infanterişti nemţi, răzleţiţi sau rămaşi ascunşi prin păduri. Nu ne venea să urcăm, rupţi de foame, Pasul Prislop: unii dintre noi s-au dus pe la casele de pe dealurile din apropiere, alţii s-au întors în sat, nădăjduind să găsească ceva comestibil. Dar oamenii de pe-acolo nu mai aveau aproape nimic de aruncare; trecuseră nemţii, în retragere, trecuseră ruşii şi primele unităţi româneşti. Un sergent, care se lăuda că, în civilie, a fost mare vânător, luă trei ostaşi, şi ei pricepuţi la vânătoare, şi bătură vreo două ceasuri împrejurimile. Nici urmă de vânat, însă găsiră, într-o viroagă, nu departe de noi, o stupină ce părea părăsită. Am dat năvală la stupi, cu măştile pe figură…”

„Ei, aşa atac mi-ar fi plăcut şi mie! „spuse Victor.

Domnul învăţător se frecă repede, cu ciotul mâinii drepte, după ureche şi pufni în râs:

Oho, te-aş fi văzut, topindu-te de plăcere! Albinele, cumplite, sălbăticite, ne-au băgat zeci de ace în mâini şi în ceafă; scoteam fagurii şi răcneam, sub măşti, de parcă ne-ar fi pus cineva să umblăm desculţi pe jăratic. Am luat-o la fuga înapoi, cu fagurii în braţe. Roiurile de albine, după noi. Nici nu îmi amintesc cum am scăpat de ele, căpiaţi de durere. După aceea, fiindcă eram unşi din cap până în picioare cu miere, se adunară, pe noi, dracu’ ştie de unde, milioane de muşte. Astea măcar nu înţepau. Ne-am amăgit foamea, am băut apă dintr-un izvor şi am început să urcăm Pasul Prislop…

Domnul învăţător râdea mai tare decât noi de ceea ce păţise, atunci, la poalele Prislopului. Turnă vişinată în pahare, ciocni cu Victor, fu gata să ne spună „una şi mai şi”, însă soţia sa, trezită din somn de râsetele noastre, apăru la fereastră şi îl făcu atent că, dacă i s-a urcat vi-şinata la cap, nu-i musai să scoale tot cartierul. Spăsit, o linişti, în felul lui hâtru: „Bine, dragă, culcă-te, dragă; o să le povestesc ceva trist; n-o să mai râdem, zău; somn uşor, dragă…” Dar, fiindcă el n-avea deloc dispoziţie pentru întâmplări triste, Victor insistă să mergem la culcare.

M-am visat locuind într-un stup uriaş, unde, în loc de albine, în jurul meu zburau fluturi albi; domnul învăţător Octavian intră în acel stup, apropiindu-se caraghios de mine, în pasul piticului, ferindu-se ele fluturi; faţa îi era acoperită cu o mască de gaze…

Părinţii Amaliei ne lăsară să mergem la domnul Kowalsky. Îl cunoşteau; invitaţia li se păru onorantă. Era unul dintre refugiaţii polonezi, care, după război, nu s-au mai întors în ţara lor. Nici nu mai

avea pe nimeni acolo. Rămăsese singur pe lume. Soţia sa, o femeie cu vreo douăzeci de ani mai tânără decât el, a fost răpusă, spre sfârşitul războiului, de tifos exantematic. Unicul lor fiu plecase, chiar în seara zilei când şi-a luat examenul de bacalaureat, plecase fără încuviinţarea părinţilor, în Iugoslavia, să se înroleze într-o unitate de partizani. Le-a lăsat câteva rânduri, cerându-le iertare şi încunoştinţându-i că nu s-ar mai fi putut împăca, niciodată, cu sine, dacă ar fi rămas, cum îl sfătuiau ei, să-şi continue studiile, să nu încerce să le plătească, după puterile lui, ce trebuia plătit, celor oare făcuseră din Polonia o ţară a suferinţei şi a ruinelor. Băiatul dispăru, n-aveau să afle unde şi când, în viitoarea războiului. Domnul Kowalsky a dat, câţiva ani, lecţii particulare de pian. Destul de mulţi dintre fiii1 şi fiicele unor oameni înstăriţi trecură prin „studioul” lui de artă, unde oferea, din când în când, doritorilor şi auziţii muzicale şi seri de poezie. Dar, în ultimul timp, aproape că nu mai avea elevi; o ducea greu, de pe-o zi pe alta, fiind nevoit să-şi vândă lucruri din casă. Unii dintre cei pe care el îi iniţiase în muzică voiau să-l ajute băneşte, însă domnul Kowalsky avea încă o mândrie neînvinsă de bătrâneţe şi de lipsuri şi nu primea de la nimeni pomhnă. În coridorul larg, ce ducea de la poarta casei spre curtea interioară, Amalia se opri şi silabisi, citind pe tabloul de locatari: „Prof. Ko-wal-sky Adam”. La capătul scării pe care am uijcat-o, spre loc. uinţa Lui, o femeie tânără şi voinică, desculţă/ mimată ca o cloşcă din pricina rândurilor de fuste încreţite pe care le purta, mătura treptele. Bluza din pânză albă, fără mâneci, stătea să-i plesnească sub greutatea sânilor mari ca nişte lubeniţe. Întrebă pe cine căutam şi, după ce i-am spus, ne dăscăli într-un fel blând-rugător, de mamă ţărancă: „Dacă aţi vinit la ore de pian, să vă daţi toată silinţa, puilor.

— Să nu-l năcăjiţi pe domnu’ profesor, că-i toatrân, şi-i beteag, şi-i amărât. Dumnealui pe mulţi i-o-nvăţat, tare bine şi frumos i-o-nvăţat. Să nu-l năcăjiţi, puilor…”

În dreapta uşii, sub o măciulie de porţelan, văzurăm scris, pe o plăcuţă emailată, numele bătrânului. În stânga, lângă un buton de sonerie electrică, era un alt nume. Am tras de măciulia de porţelan şi, parcă, undeva departe, se auzi clinchetul unui clopoţel. După zăbrelele ondulate, terminate, la capete, cu mici cercuri, uşa avea două ferestruici din sticlă mată, zgrunţu-roasă. Una dintre ferestruici se deschise şi domnul Kowalsky, potrivindu-şi pe nas o pereche de ochelari rotunzi, cu rame subţiri, de oţel, păru foarte bucuros de

venirea noastră: „O, voi sunteţi, copii?! N-am uitat de voi, să ştiţi, n-am uitat...” Intrarăm într-un vestibul mare, într-o semiobscuritate mirosind a criolină; bătrânul ne conduse printr-un labirint de mobile vechi până în camera lui. Tot ce se găsea îngrămădit în antre-u aparţinea vecinilor, nişte oameni care – se vede – aveau mania de a aduna mobilă „stil”, transformând casa într-un adevărat depozit. Cumpărau și ceasuri-pendulă; numai în vestibul agăţaseră pe pereţi vreo cinci, dar nu le trăgeau arcurile; nu se putuseră obişnui să le audă, mai ales noaptea, bătând, toate de-o dată, orele, sau, în orice caz, la mici intervale de timp unul după altul. Domnul Kowalsky glumi cu noi: „Păcat că nu merg ceasurile astea. Vouă v-ar fi plăcut, sigur v-ar fi plăcut să le auziţi, aşa, la ora douăsprezece; v-aţi fi simţit ea în turnul catedralei, când trag clopotele după terminarea slujbei de duminică...”

În camera lui, foarte spaţioasă, cu parchetul atât de lustruit încât, dacă nu băgai bine de seamă, alunecai cum aluneci iarna pe un gheţuş, avurăm impresia că ne aflăm într-o seră: în zeci de glastre din pământ ars, puse pe etajere, creşteau fel de fel de plante ornamentale, unele cu frunze groase şi lucioase, ca de ceară, altele revărsându-şi lăstarii, încărcaţi de frunze mărunte, asemeni unor mici cascade. Sub pianul aşezat, neobişnuit, în mijlocul încăperii, dormea, încolăcită într-un paner rotund din papură împletită, o pisică tărcată. „Mama vă roagă să primiţi asta”, spuse Amalia, şi-i dădu bătrânului o pungă cu cireşe. Mişcat, el îşi scoase ochelarii, de parcă l-ar fi împiedicat să primească darul; îi băgă în buzunarul de la piept al halatului de casă, decolorat şi peticit la coate; întrebă cum se numeşte mama Amaliei; îşi aminti că îl cunoaşte pe domnul învăţător Octavian, care îi dăduse, cu ani în urmă, câteva cărţi de şcoală primară şi-l ajutase să înveţe mai repede şi mai bine româneşte; luă, în sfârşit, punga; ne pofti să şedem şi, în timp ce punea cireşele într-o fructieră de pe măsuţa rotundă din faţa noastră, clopoţelul pe care îl auzisem de afară scoase un clinchet vesel. Era aninat, deasupra uşii, în vârful unei mici cumpene de alamă. Domnul Ko-walsky ne spuse „Mă scuzaţi un moment” şi ieşi târşâindu-şi papucii de pâslă cenuşie. Ne uitarăm peste tot în cameră; gramofonul, pentru care, de – fapt, venisem, nu se vedea niciunde. Din pricina asta, Amalia se arătă dezamăgită de vizita noas-stră; voia să plecăm acasă; nu-şi dădea seama cât de satisfăcut putea fi bătrânul profesor că intrasem în casa lui, însufleţit fiind, desigur, şi de speranţa că vom dori să luăm lecţii de pian. Pisica tărcată se trezi; ieşi din culcuş; se întinse,

atingând cu burta parchetul; căscă, dezvelindu-şi dinţii ascuţiţi şi limba subţire, albicioasă; ne privi, indiferentă, eu ochii ei de chihlimbar. Uşa se deschise, smucit, şi femeia care ne povăţuise să nu-l supărăm pe domnul Kowalsky aduse, în două pahare înalte, sirop de zmeură. După ce puse tava pe măsuţă, alungă, în vestibul, pisica, hâşâind-o ca pe găini şi bătând din palme; sub tălpile ei desculţe, sub greutatea trupului ei voinic parchetul scârţâia şi întreaga încăpere se cutremura. Trânti uşa. veni lângă noi: „Aşa o mâţă dată dracului n-am mai pomenit. Fură mâncare, da' şoareci nu vrea să prindă. Şi cum pui mâna pe ea, scoate ghearele bolânda. Numa' pe domnu1 profesor nu-l zgârie. Dacă n-ar fi a dumnealui, aş şti io s-o-mblânzesc…" în antreu se auzi un zgomot de mobile mutate. Duşmanca pisicii tărcate îşi puse mâinile în şolduri, gata de harţă: „No, auzi acolo! Iar or adus ăştia ceva, bată-i ziua de azi; că nu te mai poţi mişca în casa asta de atâtea hodrobele. Şi domini profesor, în loc să le zică vreo două, grăieşte cu ei de parcă ar fi cine ştie ce oameni mari; da' ei îs nişte zgârie-brânză de-şi mâncă de sub unghie…"

Domnul Kowalsky vânduse gramofonul şi câteva plăci unui tânăr medic. Îşi ţinu însă promisiunea făcută cu o zi înainte, în piaţă: scoase dintr-un dulap un patefon, îl puse pe pian şi ne întrebă dacă am auzit de Giuseppe Verdi. Ne ţinu o scurtă lecţie despre viaţa şi faima acestui compozitor. În antreu, mutatul de mobile continua, distrăgându-ne atenţia, şi, când bătrânul profesor vru să exemplifice cele spuse cu o înregistrare din „Traviata", cineva bătu la uşă. Un bărbat cărunt, semănâr. d cu Eroi Flyn, îşi vârî. Ţinându-se de clanţă, bustul înăuntru, aplecându-se ca şi cum ne-ar fi privit de după un colţ de zid. I se adresă politicos gazdei noastre: „Mă iertaţi că vă deranjez; aş vrea să vă rog, dacă aveţi bunăvoinţa; numai pentru două-tror zile v-aş ruga; permiteţi-ne să punem la dumneavoastră un şifonier, doar un şi foniei…" Bătrânul acceptă; Eroi Flyn îi mulţumi şi împinse uşa de perete, apoi, mânuind un ciocan de tapiţer, trase vergelele care ţineau cealaltă jumătate a uşii, dând-o şi pe aceasta de perete. Doi inşi jerpeliţi, cu nişte feţe buhăite de alcool, doi „cărători de mobilă", tocmiţi ocazional, trăgeaude colţurile unei pături vechi, precum pescarii năvoadele; pătura fusese vârâtă sub picioarele şifonierului; pisica tărcată ţâşni din antreu printre bocancii unuia dintre cărători; omul tresări şi trase o înjurătură pe ungureşte; tălpile îi alunecară pe parchetul lustruit, dar, norocul lui, avea de ce să se ţină, de pătură; îi

trebui câtva timp până să-şi găsească, iar, echilibrul, oferindu-ne, fără să vrea, un moment à la Charlie Chaplin; şifonierul, imens, negru, având trei uşi, oglindă ovală la mijloc şi două rânduri de sertare, împodobit cu şiraguri de lalele sculptate, fu băgat, astfel, prin alunecai e, în cameră; nu mai scoaseră pătura de sub el; Eroi Flyn, după ce le făcu semn cărătorilor să plece, ţinu să-ne anunţe că noua lui achiziţie e o piesă unică în oraş, poate şi în ţară; fostul ei proprietar nu voise nicicum să i-o vândă, dar omul murise de curând şi moştonitoriilui, împărţind ce era de împărţit, i-au dat şifonierul la un preţ rezonabil; plus un ceas cu cuc lucrat la Dresda. „Vreţi să-l vedeţi, copii?" ne întrebă, binevoitor, de parcă i-am fi fost nepoţi. „Duceţi-vă", ne îndemnă şi domnul Kowalsky. După ce închise uşile, Eroi Flyn ne călăuzi prin depozitul său de mobile vechi. Văzurăm jilţuri cu picioare terminate în formă, de labă de leu; scrinuri masive, alcătuite dintr-o mulţime de sertăraşe, plăci de marmură, coloane sculptate, capiteluri şi ferestruici de cristal; paturi având pe tăblia de la cap amoraşi grăsani, în stare de imponderabilitate; un balansoar cât o şaretă, ornat cu bufniţe din bronz, simbolizând, probabil, sporul de înţelepciune pe care-l poate câştiga col ce meditează legănându-se în el; scaune aidoma unor tronuri, învelite în piele prinsă cu flori de argint, mese de scris – „secretaire"; gheridoane;

lampadare cu abajururi şi ciucuri de mătase. Ani numărat, pe pereţi, douăzeci şi cinci de ceasuri-pendulă, cele mai multe având orele marcate de cifre romane; stăteau toate, cu limbile lor rotunde – mici sori închişi în celule din lemn lăcuit şi sticlă încremenise timpul în ele asemeni unui râu îngheţat. Doar ceasul lucrat la Dresda sfida tăcerea celorlalte: ticăia mărunt, îmbucătăţind, harnic, timpul; o căsuţă din lemn de nuc, sub acoperişul căreia scria, în semicerc – ne citi şi ne traduse Eroi Flyn – „Nicio clipă să nu-ţi scape-neîntrebuinţată". Era atât de încântat de ornicul acela de parcă el l-ar fi făurit. Se făcu ora 11. În căsuţă se porni, hârşâit, un mecanism şi, după ce se deschise o uşiţă, nu se mai întâmplă nimic. Trecură, greu, câteva secunde de aşteptare. Colecţionarul se urcă pe un taburet şi vârî două degete în mica deschizătură descoperită de uşiţă. Cotrobăia acolo ca şi cum ar fi vrut să scoată ouăle dintr-un cuib de ciocănitoare. Glasul i se subţie de supărare, devenind aproape femeiesc: „A umblat cineva la el! Azi-dimineaţă a ieşit şi a cântat! A umblat cineva la el! Am să aflu eu cine, am să aflu…"

L-am lăsat pe Eroi Flyn să-şi strige, de unul singur, disperarea. Ne-am întors în camera domnului Kowalsky. După ce am ascultat câteva arii din „Traviata”, i-am spus că trebuie să ne întoarcem acasă. Fu mâhnit când află, despre mine, că eram doar în trecere prin oraş. Amalia îi promise, la invitaţia lui, cam fără tragere de inimă îi promise, că o să-l mai viziteze. Nu l-am mai văzut niciodată. Îmi amintesc că avea degetele îngălbenite de tutun şi că părea, mereu, emoţionat.

Şoseaua trecea, mai peste tot, prin lunca Mureşului, uneori apropiindu-se mult de mai, urmându-i meandrele cuprinzătoare, care ascundeau ostroave şi prundişuri acoperite, pe alocuri, de rădăcini şi trunchiuri putrede de copaci aduse de ape. Soarele ne bătea, orbitor, din faţă şi Victor îşi puse nişte ochelari cu sticle verzi şi rame tărcate, negru şi galben, cum purtau, pe vremuri, în timp ce-şi făceau „baia de soare”, vedetele de la Hollywood. Ochelarii aceia caraghioşi, în formă de 8 culcat, îmi păreau că fac parte din recuzita unui clovn. Victor vorbea despre călătoriile pe care ar fi dorit să le facă pe mările şi oceanele lumii; numai printr-o întâmplare nu ajunsese marinar (şi marinar); avea nostalgia porturilor îndepărtate, scăldate de ape calde, prin care trecuseră navigatori celebri. Dar călătoriile sale imaginare nu-mi incitau, ca altă dată, fantezia; eram posomorât; înainte de a pleca din casa domnului învăţător Octavian, Amalia mă rugă să-i scriu ceva în caietul ei de amintiri; m-am fâstâcit, zicându-i, prosteşte, că n-am habar ce s-ar cuveni scris acolo (nicio fată nu-mi ceruse, până atunci, un asemenea suvenir; cele pe care le cunoşteam aveau preferaţii lor – băieţi „manieraţi”, premianţi l; i şcoală, care, şi în toiul verii, umblau încălţaţi şi cu ciorapi albi trei sferturi; nu trăgeau cu praştia după ciori sau ulii, nu „potcoveau” pisicile cu coji de nucă şi nu furau fructe din grădinile pompierilor). Victor se oferi să mă scoată din încurcătură; îmi dictă câteva propoziţii: „... Amalia, când vei fi în floarea vieţii, aminteşte-ţi de frumoasele clipe petrecute împreună în vara anului...”. Până să-mi scriu, la sfârşit, numele, am făcut vreo trei greşeli de ortografie; filă nu se putea rupe, era scrisă şi desenată pe partea cealaltă; Victor, regretând că nu mă supraveghease destul de atent, ceru o lamă de ras, o radieră şi izbuti să şteargă dovezile nepriceperii mele. Domnul învăţător Octavian, îndatoritor, puse totul pe seama faptului că am fost emoţionat. Fireşte că am fost, însă cine ar fi putut face să-mi dispară ruşinea şi ciuda iscate de felul lamentabil în care se sfârşiseră, pentru mine, „frumoasele clipe”...

Ne depăşi, duduind ca o batoză, un camion încărcat cu buşteni. În acel loc, şoseaua era dreaptă şi văzurăm cum, de după nişte tufişuri care mărgineau un drum de ţară, apăru, în faţa camionului, o căruţă cu coviltir. Şoferul claxona lung şi evită, îndemânatic, fără să micşoreze viteza, accidentul. Dar caii se speriară năprasnic şi porniră, într-o goană nebună, trecând şoseaua, şpro râu, printre mărăcini, peste movile de pietriş. Încleştându-mi degetele de marginea banchetei, îi priveam înfricoșat. Victor apăsă pedala frânei. Încercă să mă liniştească, spunându-mi ră se vor opri, sigur se vor opri pe fâşia lată de nisip de la malul Mureşului.

Nu ajunseră, însă, până acolo; roţile se loviră de ceva sau intrară într-o adânci tură şi căruţa se răsturnă. Victor îşi scoase ochelarii. „Tu rămâi aici!” îmi porunci. Ieşi din maşină şi alergă într-acolo. Oiştea căruţei împungea oblic, cerul; caii, cu picioarele din faţă ridicate, bătând aerul, păreau spânzuraţi de ea. Mai văzusem cândva, într-o piaţă, doi cai mari, puternici, speriindu-se. Stăpânul lor, aflat lângă căruţă, prinsese de hăţuri şi trăgea din toate puterile, lăsat pe spate, vrând să-i ţină pe loc, dar ei nu mai simţeau zăbala, gura le amorţise; se năpustiră printre tarabe; omul se împiedică şi căzu cu faţa în jos; nelăsând hăţurile din mâini, a fost târât până la marginea pieţei. Când s-a ridicat, aiurit, clătinându-se, hainele îi erau sfâşiate, iar pieptul şi coatele însângerate. Lumea de acolo avusese timp să se ferească din calea primejdiei; un cocoş pestriţ se zbătea, pe fructele şi verdeţurile răsturnate din coşuri, prins în ghiarele morţii. Zbaterea lui mă duru ca o lovitură în burtă.

Nu mai trecea nimeni pe şosea. Câmpul care se întindea până sub poala dealurilor împădurite era pustiu. Un simţământ tulbure şi apăsător, ca atunci când visam că nu izbutesc să ies dintr-un labirint întunecos, mă făcu să ajung, fugind cât puteam de repede, lângă Victor. Nu mă dojeni că n-am rămas în maşină. Aduse, opiutindu-se, un butuc de salcie, se urcă pe el şi desprinse, din veriga, lor, lanţurile care ţineau legate căpestrele de capătul oiştii. Slăbiţi din strânsoare, se loviră cu crupele, se feriră-Qa de arsură, tropăind mărunt, înl?, daţi şi încă neliniştiţi. Unul dintre ei, un sârg cu coama şi coada albicioase, ciuli urechile, îşi repezi capul înainte şi nu lipsi mult ca să-l muşte pe Victor de umăr. Speriat, el sări de pe butuc; se apropie, apoi, dintr-o parte, de nărăvaş, îl plesni fulgerător cu dosul palmei peste bot şi prinse strâns curelele zăbalei. Voiam să-l rog să nu-l mai bată, dar calul se linişti

subit, de parcă Victor i-ar fi fost stăpân şi i-ar fi dat, până atunci, precum dresorii la circ, zahăr din palmă.

În căruţă, sub coviltir, nu se aflau decât scări. Scări noi, din lemn alb, mirosind a trunchiuri de copaci tineri.

Pe şosea opri un camion militar. Coborâră din el vreo douăzeci de soldaţi şi se îndreptară, în pas alergător, spre noi. În urma lor, ieşit ca clin pământ, venea şchiopătând un ţăran slăbănog. Când se apropie, văzurăm că era încălţat cu nişte pantofi de lac, prăfuiţi, dar aproape noi, ajunşi, cine ştie cum, în vestimentaţia lui. N-avea ciorapi, cioarecii prea scurţi lăsau să i se vadă gleznele subţiri şi păroase, vrejuri de cactus vârâte în încălţări de bal.

Soldaţii începură să descarce scările din căruţă, iar ţăranul se apucă să-şi deshame caii. Îi povesti lui Victor ce păţise: mergea la oraş, pentru târgul de a doua zi, unde voia să vândă scările, scări meşterite de el. A oprit, pe un drum lăturalnic, să-şi facă nevoile. Când să plece, aude o mişcare în desişul din spatele lui.

— Curios, se strecoară pe o cărăruie şi dă peste o vulpe prinsă în laţ. Până s-a gândit ce să facă – s-o lase aşa, zvârcolindu-se, sau săi cu chinul, cu toporişca, simţiră caii sălbăticiunea şi o luară, la trap, spre şosea. Şchiop cum era, nici pomeneală să-i mai poată prinde din urmă. „Ca să vezi, păntru spurcata aia de vulpe fu cât p-aci să nu mai ajung io la târg!”. spuse, în concluzie, scărarul. Soldaţii izbucniră în râs şi hohotele lor se sparseră în perdeaua, de sălcii.

Ne-am dus până la Mureş. Victor scruta malul celălalt, surpat în câteva locuri şi ump brit de frunzişul sălciilor bătrâne, scorburoase, ale căror rădăcini, ieşite din pământ, atârnau deasupra apei asemeni unor şerpi înlemniţi, „S-ar putea să avem noroc”, îmi zise. Nu l-am întrebat ce fel de noroc s-ar putea să avem, pentru că, ştiam, mi-ar fi răspuns doar atât: „O să vezi…” Când punea ceva la cale în sinea lui, nu lămurea de la bun început lucrurile; făcea un anume joc cu ceilalţi, dezvăluindu-şi puţin câte puţin intenţiile, sau dintr-odată, când credea el că e momentul cel mai potrivit, stârnind mirări, provocând surprize. Într-o iarnă, s-a dus în vecini ca să se deghizeze în Moş Crăciun. Eram la o vârstă când mai credeam în existenţa acestui personaj. Trecu destul timp, ai mei îmi spuneau că, din clipă în clipă, va bate la geam, dar Moş Crăciun, alias Victor, nu se mai arăta şi nimeni nu ştia de ce întârzie atâta. Cineva plecă să-l caute; nu-l găsi la acei vecini – a fost acolo, a lăsat darurile, a plecat pe la alte case. Ieşirăm toţi în curte, în

căutarea lui. Cam asta plănuise şi Victor: să ieşim afară, pentru ca el să poată intra prin spatele casei, din grădină, pe geamul de la cămară. A aprins luminările şi artificiile din brad, a deschis larg fereastra camerei şi ne-a chemat înăuntru, îngroşându-şi, cât putea, vocea, ca să nu-l recunosc. Şi nu l-am recunoscut. Iar bucuria de a-l vedea pe Moş Crăciun, apărut ca prin minune, lângă pomul împodobit şi luminat, fu neasemuită.

Găsirăm, în susul apei, un loc bun de baie şi de plajă. Victor mă întrebă dacă mi-ar plăcea să ne instalăm acolo şi să rămânem până a doua zi dimineaţa. De bucurie, am început să fac itumbe pe nisip.

Ne-am întors la maşină. Căruţa ou scări ieşea, tocmai atunci, pe şosea. Scărarul îşi scoase pălăria şi ne făcu semn de bun rămas. Nu mai avea în picioare încălţările de lac. Le agăţase, lângă el, de capătul unei scări. „Vânzare bună! – îi strigă Victor. Şi ai grijă să nu-ţi fure cineva pantofii!” Omul spuse ceva, nu auzirăm ce, caii porniră la trap, liniştiţi, docili.

Nu departe, pe câmp, se înălţa, singuratică, o fântână cu cumpănă. Am luat găleata din portbagaj şi ne-am dus după apă. Era o fântână veche, căptuşită cu lespezi de piatră cenuşie, avea ghizdurile din bânne de stejar, crăpate şi năpădite, pe dinăuntru, de muşchi. Ochiul apei se vedea curat; cineva îi potrivise în ciatură doage noi şi, poate, tot omul acela lăsase acolo o ulcică de pământ, gândindu-se la cei care vor veni să şi potolească setea şi să se răcorească: drumeţi, păstori, truditori ai pământului. După ce am scos şi am băut apa rece şi bună, am mai stat un timp, tăcuţţ* privind cum ochiul rotund din adânc îşi potolea tre-murul, ne oglindea din ce în ce mai clar chipurile şi aduna încet caieru] desfăcut al unui nor argintiu.

În micul golf lângă care poposisem se putea intra uşor în râu. Apa nu era prea adâncă, dar Victor îi cercetă fundul; voia să se convingă că nu exista, pentru mine, niciun pericol. jYI-a lăsat să mă scald în voie, a renunţat, în acea zi, la lecţia de înot. După ce ne-am prăjit la soare şi am îmbucat din merindele pregătite de soţia domnului învăţător Octavian, Victor luă din bagajele noastre o plasă de sfoară, din acelea în care gospodinele de altă dată îşi duceau cumpărăturile, trecu voiniceşte Mureşul şi începu să-şi vâre mâinile, cu băgare de a amă, pe sub rădăcinile şi ierburile dese care împânzeau malul. Atunci am înţeles de ce spusese că s-ar putea să avem noroc – voia să prindă peşte. Se strădui, astfel, pufăind ca un hipopotam când

apa îi ajungea până la gură, se tot strădui câtva timp, mult timp, mi se păru, făcându-mă să-mi ies din piele de curiozitate şi de nerăbdare; îl întrebam dacă a prins ceva; nu spunea nici da nici nu, bombănea, enervat că-l pisam cu întrebările; de fapt, altceva îi scotea mai mult din sărite; a şi strigat la mine: „Da' mai taci o dată, tontule, că sperii peştii!" A bătut înciudat apa cu palmele: îi scăpase un clean mare. Toţi peştii care n-au vrut să se lase băgaţi în plasa aceea de făcut cumpărături fuseseră mari. Mă fierbea fără apă, nevrând să-mi spună ce punea, totuşi, din când în când, în ea. Şi-o agăţase la bnu, de cureaua scoasă de la pantaloni, în sfârşit, îl luă frigul; se întoarse, drăcuind peştii scăpaţi şi toţi peştii din Mureş. „Dacă nu-i cai, e bun şi măgar", spuse, dintr-odată resemnat. Îşi desprinse plasa de la brâu şi mi-o dădu. În ea se mişcau, Ineurcându-se în antenele lungi şi în cleşti, câţiva raci. Ăştia erau, într-adevăr, mari. Îmi amintiră de un tablou văzut în casa domnului Vangheli, cu al cărui nepot am fost coleg de bancă în clasa a treia primară. Roland, un băiat gras şi molâu, pe care îl apăram, uneori, de şicanele celorlalţi copii, pe lângă că împărţea cu mine, în pauza mare, ficatul de gâscă prăjit, pus între două felii de pâine albă, m-a şi invitat la sărbătorirea zilei lui de naştere. În sufrageria somptuoasă, unde nu m-am simţit deloc în largul meu, deasupra unei vitrine înţesate cu pahare de cristal şi vase de argint, se găsea un tablou la care, ferindu-mă de privirile celorlalţi, m-am uitat aproape tot timpul. Rama lată, aurită, încadra o natură moartă: pe un platou, peste legume şi verdeţuri, trei raci uriaşi, stacojii, fără cleşti. Bătrânul Vangheli observă cât de mult mă interesa tabloul: „Langustele alea, băiatule, tare bine ar fi să le avem acum, de-adevăratelea, pe masă... Am vrut să-i povestesc lui Victor despre langustele din sufrageria domnului Vangheli, însă mi-am dat seama că nu prea era dispus să mă asculte. Se duse, călcând cu un picior în vârful degetelor, până la mărăcinişul din partea cealaltă a maioului golf, rupse un spin lung şi, aşezându-se pe nisip, îşi extrase, gemând de durere, o aşchie de scoică clin talpă.

Se lăsa seara. De pe malul celălalt se auzeau, înteţite de râu, nechezat de cai şi voci ale oamenilor care se întorceau acasă de la muncă. O chemare răzbi, mai departe, până la noi, reverberată de ecou: „Hai, măăă, să purcedem, că şi mâine-i o zi... şi mâine-i o zi... şi mâine-i o zi...". Lăstuni cu guşa roşie zburau, uimitor de repede, atât de aproape de pânza apei încât îmi era teamă că vor pieri, sinucigaşi, în adânc. Din când în când, sărea, plescăind ca o scândură aruncată în apă,

câte un peşte. Victor improviza din câteva pietre mari o vatră. rotundă. Ascuţi, apoi, cu cuţitul, două beţe. În ele urma să punem şi să prăjim la jar felii de slănină. Aveam adunate lemne care ne-ar fi ajuns să frigem şi un batal. Îmi spase că avea de gând să ţină toată noaptea focul aprins. Aşa e bine când dormi sub cerul liber: focul să rămână, până în zori, viu. Nu înţelegeam grija lui. Zilele şi nopţile erau, în acea vară, foarte calde; iar noi întinsesem pe nisipul încă fierbinte o foaie dublă de cort şi pături. „Ca să nu răcim?" am întrebat. Victor râse de mine, apoi începu să fabuleze: focul sperie duhurile nopţii, lumina lui le sleieşte puterile şi orbire le aduce. Oarbe, nu se mai pot întoarce pe tărâmul lor veşnic întunecat şi sfârşesc nimicite de revărsatul zorilor şi nu mai rămâne nimic din ele decât funingine, un pic de funingine, pe care vântul o spulberă în cele patru zări ale lumii…:

— Pasărea de lemn – ISBN 973 – 36 – 0045 – 8

În timp ce mă gândeam la soarta jalnică.

duhurilor nopţii, Victor scăpară un chibrit şi apiin.se ghemuiocul de iarbă uscată de sub vreascurile puse cruciş în vatră. Flacăra mică, de candelă, crescu repede, împărţindu-se în câteva limbi subţiri şi vioaie. Un uliu se lasă, aproape de noi, pe-o ramură fără frunze a unui salcâm. Ne privi glacial, nemulţumit că-i încălcasem domeniul, şi zbură spre malul celălalt, pierzându-se printre coroanele sălciilor. „Acum îşi face el vânătoarea de seară, acum înhaţă câte o pasăre din cuib", îmi spuse Victor. Auzisem, de mai multe ori, ţipătul deznădăjduit al micilor zburătoare răpite de ulii. Împreună cu alţi băieţi, mergeam într-un loc de la marginea oraşului, unde, în turla unei biserici ruinate, îşi aveau cuiburile câteva perechi de ulii. Scara interioară a clopotniţei se prăbuşise şi niciunul dintre noi n-avea destul curaj ca să se caţere, ţinându-se de sârma ruginită şi nesigură a paratrăsnetului, până sus, la cuiburi. O alee de pini dusese, cândva, spre intrarea în biserică. În unul dintre ei, cel mai apropiat de turlă, stăteam, pe nişte scânduri legate de crengi, la pândă, după-amioze întregi. Vorbeam numai în şoaptă şi trăiam starea de încordare a celui care pândeşte. Dar păsă Hle de pradă, mai agere decât credeam, se fereau uşor din bătaia praştiilor noastre. Doar o singură dată am izbutit să doborâm un uliu tânăr; s-a lăsat, ostenit, poate după un zbor prea lung, pe canatul ferestrei din dreptul nostru; am tras toţi în el, una dintre bilele de plumb îl lovi în osul aripii şi el căzu în clopotniţă; strigătele

de bucurie tăiară adânc, până departe, liniştea câmpiei; l-am găsit zbătându-se pe un aşternut de pale (cineva, vreun om fără căpătâi, îşi avusese culcuşul acolo); aripa rănită îi atârna moale şi desfăcută, iaicealaltă bătea, zadarnic, aerul; se învârtea, buimac, pe paiele acelea bătucite; neputinţa lui de a se mai înălţa îmi domoli înverşunarea...

Flăcările se înteţiră, mistuind micul rug de vreascuri. Victor puse în vatră câteva crengi mai groase. Le privi cum încep să ardă şi vorbi ca pentru sine: „Dacă veneam aici singur, acum nu m-aş fi simţit singur...” Pentru el, focul era aproape o altă fiinţă. De aceea dorea să-l ţină însufleţit până dimineaţa.

După ce am mâncat feliile de slănină prăjite la jar, Victor se pregăti să-i sacrifice pe bieţii raci. Auzirăm, însă, paşi pe prundişul din spatele nostru. Ne-am ridicat de lângă vatra. Nimbat de lumina crepusculară, ce mai răzbătea încă de după dealurile din depărtare, se apropia de noi un bărbat înalt, atât de înalt şi de subţire cum numai într-o carte pentru copii neînfricatul cavaler de la Mancha fusese desenat. Ridică mâna în semn de salut şi ne întrebă dacă îl primim să înnopteze alături de noi. Vocea groasă contrasta cu înfăţişarea lui de ins firav, dar avea în ea ceva vesel şi prietenos. „Sunteţi binevenit, domnule, şi-aşa ne cam plictiseam”, nu-şi putu reprima Victor un răspuns ironic. „Cei cărora le place să doarmă sub cerul liber, liber şi înstelat, nu vor pregeta să primească lângă ei un drumeţ singuratic!” Străinul rosti cuvintele astea actoriceşte, ca şi cum ar fi jucat rolul unui predicator, citând, la amvon, un verset biblic. Bonomia lui îl cuceri, de îndată, pe Victor. Îşi strânseră mâinile, spunându-şi numai numele mic. Se numea Silviu. Aplecându-se, dădu mâna şi cu mine. Era tânăr, mai tânăr decât Victor; de sub borurile pălăriei sale de pânză, semănând cu o cască colonială, mă priviră nişte ochi rotunzi, ca de copil; mustăcioara bălană, cu vârfurile răsucite în sus, cum nu se mai purta demult, îi dădea un aer comic. Se despovăra de raniţa veche şi decolorată, de care erau prinse o pătură făcută sul şi un ceaun de aluminiu. Purta o îmbrăcăminte neobişnuită: tunică fără revere, cu mâneci scurte, pantaloni strânşi pe picior, cum peste câţiva ani aveau să poarte malagambiştii”. Costumul acesta ciudat era croit dintr-o ţesătură alburie, din în sau din cânepă. Ghetele uriaşe, cafenii, mă făcură să-mi reamintesc de firma meşterului pantofar unde mă trimiteau ai mei să duc încălţămintea la reparat. Cea mai frumoasă

firmă din cartier. În fiecare primăvară, de Paşti, chema un pictor să i-o renoveze. Pictorul, care nu arăta deloc a pictor, ci mai mult a vatman pensionat, se urca pe o scară de zugrav şi adăuga, folosind un snop de pensule, alt strat de vopsea peste ghetele imertsc din mijlocul firmei, peste literele groase, aplecate într-o parte: „La Columban. Comenzi şi reparaţii ireproşabile”. Reînnoirea firmei domnului Columban a fost un spectacol de la care n-am lipsit vreo trei, patru ani la rând. Din când în când, pictorul îşi scotea dintre dinţi pensula foarte subţire, pe care o ţinea mereu pregătită pentru „retuş”, se întorcea spre noi, cei câţiva băieţi care căscam gura la el, şi ne întreba: „Măi, şmecherilor, ce ziceţi voi? E bine? Că, har Domnului, aveţi ochi buni”. Nouă, lucrarea lui ni se părea fără cusur. Capsele şi şireturile ghetelor le lăsa la urmă!”. Asta-i muncă de chinez”, ne spunea, migălind la ele mai mult decât la restul. Nu ştiam ce vrea să însemne „muncă de chinez” şi făceam tot felul de asociaţii bizare. Într-una dintre ele mi-am imaginat, în maniera „Aventurile submarinului Dox”, un european sechestrat de asiatici, după ce aflase calea de acces spre o fabuloasă comoară: păzitorii tezaurului îi aplicau o cruntă pedeapsă, bătându-i în pielea toracelui două rânduri de capse de aur (pentru că lăcomise la aurul lor), petreceau un şnur de mătase prin ele şi îl strângeau, în acel corset îngrozitor, îl strângeau pe amărâtul de european până îşi dădea duhul. Ultima oară, pictorul restaurator de firme, fiindcă băuse prea multă tescovină, îşi cam pierdu simţul cromatic şi vopsi şireturile în roz. Domnul Columban, supărat din cale-afară, vru să-l ia la bătaie. îl prinse de reverele hainei şi, scuturându-l ca pe un sac din care vrei să scoţi talaşul, se răsti: „Ce-i asta, cârpaciule?! Unde mama dracului te crezi?! în Honolulu?!...”. Din scuturături şi de frică pictorul se trezi la realitate.

Victor puse racii pe jar, înşiraţi, ordonat, unul lângă altul. În scurt timp, antenele lor luară foc, răspândind un miros de unghie arsă. Victor îi povesti oaspetelui nostru cum îi prinsese, neamintind nimic de peştii cei mari scăpăţi. „Peste câteva minute o să gustăm, dacă vreţi, din aceste delicatese”, ne anunţă. Drumeţul singuratic strâmbă din nas: „N-am mâncat niciodată şi, sincer să fiu, nu prea mă tentează...”. Se descălţă, îşi scoase costumul lui ciudat, luă din raniţă un prosop şi săpun şi merse să se spele. Mâinile şi picioarele lungi, fusiforme, capul mic, rotund, părul tuns foarte scurt, mă duseră cu gândul la oamenii schematici pe care profesoara noastră de desen îi contura pe tablă. După mai mulţi ani, văzând într-o revistă câteva reproduceri după

sculpturile lui Giacometti, mi-am adus aminte de silueta lui Silviu. Fără îndoială, mă gândeam, i-ar fi plăcut celebrului sculptor, dându-i senzaţia că una dintre lucrările sale, prinzând viaţă, s-a amestecat printre oameni. Racii deveniră stacojii, la fel ca langustele din tabloul domnului Vangheli. Victor îi luă din vatră şi îmi arătă cum să scot, din cleşti şi din coadă, rupându-le armura, carnea albă, foarte bună la gust, parcă gata sărată şi un pic condimentată.

Se făcu întuneric. Nu-l mai vedeam pe omul nostru schematic, îl auzeam doar cum se scălda. „Hei, îi strigă Victor, ştii să înoţi bine?!...". Silviu glumi: „La fel de bine ca Johny Weiss-müller! Nu te îngrijora, sunt aşa de uşor, apa mă ţine deasupra, ca pe-o surcică..."

Numele faimosului interpret al lui Tarzan îmi reaminti de o mai veche nemulţumire: Victor lua în derâdere filmele lui Johny Weissmul-ler, fost Johann Weissmüller, născut într-un cartier vecin cu al nostru şi ajuns, în America, multiplu campion de înot, iar apoi mare star la jjollywood. „Asta, spunea Victor, ăsta aşa de sec îoacă. de parcă ar vinde îngheţată la vreun colţ de stradă din New York...". îl idolatrizam pe Tarzan. Visam să am, când voi fi mare, un trup ca al lui şi să trec, măcar o dată, printr-o junglă p mă de pericole, s-o străbat, întocmai ca el, fără teamă, venindu-le de hac fiarelor setoase de sânge şi ocrotind animalele bune. Aveam o poză de-a lui, primită cu greu de la fostul operator proiecţionist al cinematografului „Coroana", o fotografie cadru din film, dintre acelea care fuseseră puse în vitrinele de afi-şaj: „omul junglei", încordat, gata să răpună un şarpe-boa. Lumina filtrată „artistic" îi punea în evidenţă toţi muşchii, iar pielea de leopard, strânsă pe şolduri, sporea impresia de extraordinară vigoare a acelui atât ele admirat bărbat...

Silviu pornise spre izvoarele Mureşului. Voia să parcurgă tot drumul pe jos, urmând îndeaproape cursul râului. Nu găsise pe cineva care să-l însoţească. Prietenii lui, deşi, unii, recunoscuseră că o asemenea călătorie poate avea farmecul şi insolitul ei, nu se încumetară s-o f? că chiar el şovăise un timp. Şi-a dat seama cât de anevoios e să mergi de unul singur, sute de kilometri, prin locuri necunoscute, bizuindu-te numai pe tine însuţi, neavând cu cine schimba mai toată vremea o vorbă. Părinţii lui nici nu vrură să audă de această trăsnaie: „Nu vezi că te suflă vântul? Asta-ţi mai trebuie ţie, să faci expediţii prosteşti, să te îmbolnăveşti şi să mori pe cine ştie ce coclauri?!...". Dar Silviu, în pofida uscăciunii sale trupeşti, nu era

bolnăvicios. Se credea şi destul de rezistent pentru o astfel de încercare. Se antrenase câteva luni, făcând prin împrejurimile oraşului unde locuia marşuri lungi, cu vreo zece cărămizi în raniţă. Drumeţia lui avea şi un alt rost: arhitect fiind, îşi luase cu el cele trebuincioase pentru a face schiţe după case vechi ţărăneşti, mori ele apă şi biserici de lemn. Şi drumul, o dată început, îl atrăgea din ce în ce mai mult; era captivat de aventura lui solitară; trăia bucuria unei isprăvi tinereşti, se confrunta cu sine, învăţa să privească mai atent, mai înţelegător, lumea.

Victor puse în vatră o buturugă de salcie. Un tăciune pocni şi aruncă scântei albastre. Pe şosea treceau, la pas, câteva căruţe. Cineva fluiera un cântec bătrânesc, o melodie tărăgănată, tristă. O pasăre de noapte curmă frumuseţea gravă a acelei melodii, zgâriindu-ne auzul cu ţipetele ei isterice. Victor îşi vârî două degete în gură şi scoase un şuierat ascuţit. Pasărea amuţi. „Asta, ne zise, dacă-i mai căşunează ceva, o să ne strice somnul”. Silviu zâmbi: „Eu nici noaptea trecută n-am prea dormit”...Nu cumva umbli şi pe întuneric?!” îl persifla Vici-pr. Nu umbla, fireşte că nu umbla. Începu să ne povestească de ce nu prea dormise: „Ieri-seară, m-am dus să cer găzduire la o casă aşezată pe un deal, deasupra luncii Mureşului. Satul era aproape, dar mi-am zis să încerc acolo, fiindcă-mi plăcea cum arăta casă, văruită şi curată. Latră câinele, se zbate în lanţ, iese un om între două vârste, de undeva din spate, de la orajd. Vino la poartă şi mă întreabă ce doresc. Îi explic ce fel de călător sunt, se miră, se scarpină în cap, n-a mai văzut unul ca mine, n-a mai auzit, mare-i grădina lui Dumnezeu, mulţi năzdrăvani vieţuiesc în ea; strigă la câine: «Taci, Gavrilă, taci!» Dulăul tace. «Frumos nume», zic, vrând să-i fac plăcere. Dar omul nu pare deloc măgulit: «La noi în casă, de când mă ştiu, pe toţi câinii Gavrilă i-o chemat». Când îi spun că aş vrea să dorm la el în şură, în fân, mă priveşte intrigat: «Da’ cum o să vă las io să dormiţi în şură?!» Mi-am închipuit că este un om neprimitor şi mă pregăteam să-mi văd de drum, însă el mă pofteşte în curte. «Ce rost are să intru?» zic. Atunci stăpânul lui Gavrilă şi-a dat seama că-l înţelesesem greşit: «Pe la noi, dragă domnule, îi culcăm pe străini în casă, nu în şură. Pe la dumneavoastră o fi altcumva...»”.

Silviu îşi adună picioarele sub el, aşezându-se turceşte. Omul schematic stând turceşte, poziţie pe care profesoara noastră de desen nu şi-o imaginase. Mustăcioara i se ridică, descoperind, iarăşi, un surâs

copilăresc: „Ani dormit nu în fân, ci pe fân, căci salteaua era umplută cu fân. Totul ar fi fost bine, dar în patul acela, mult prea scurt pentru mine, având tăblii înalte la capete, n-am putut să-mi întind picioarele. Somn chinuit. Vise sumbre. În unul din ele, se făcea că mă legase cineva pe o masă lungă şi doi gealaţi se pregăteau să-mi taie picioarele cu joagărul. Înspăimântat, m-am dat jos din pat şi m-am culcat pe podele. Oh! Ce voluptate! Nu vă pot spune. Dar, când să aţipesc, un şoarece începu să rostogolească o nucă pe sub patul din care coborâsem. Rodea un pic din coajă, viind, desigur, să ajungă la miez, însă mereu îi scăpa din dinţi. Am scos lanterna din raniţă: se va speria de lumină, îi voi lua nuca şi-mi v-oi continua liniştit somnul. Doar că, sub pat, fuseseră puse, pentru a sta cât mai la fereală, borcane mari, cu gogoşari muraţi, unul lângă altul; nu era loc printre ele să-mi vâr mina după nucă. „Trebuia să ridici salteaua", spuse Victor. Silviu îşi puse amândouă palmele pe genunchii lui ciolănoşi şi se aplecă în faţă, ca şi cum ar fi vrut să se ridice de lângă vatră: „După un timp de gândire, asta am şi făcut! Dai1 una dintre scândurile care o ţineau căzu, cu zgomot, dedesubt, între borcane şi perete. Gazdele mele – dormeau în camera de? alături – s-au trezit, i-am auzit şuşotind, apoi aprinseră lampa şi, pe când eu, după ce am găsit nuca, mă străduiam să pun scândura la loc, cel care nu acceptase să mă culce în şură întredeschise încet uşa şi mă întrebă dacă am visat ceva urât. De stingherit ce eram, îi ară tai doar nuca. Şi el a înţeles de ce cotrobăisem pe sub pat. Nevastă-sa, de dincolo, îl îndemnă: „«Du-te, Gligore, şi te uită, să nu fi spart domnu' vreun borcan, că să bagă oţătu' în podele…». El îi spuse să fie liniştită: toate-s întregi sub pat, apoi se scuză, în felul lui, că arc şoareci în casă: «O adus băiatu' nost un mârtan, da' atâta-i de trândav că şi dacă s-ar apuca şoarecii să-i roadă mustăţile şi coada tot nu i-ar prinde».

După aceea, îmi spuse «somn uşor» şi închise uşa. Dar mie mi-a sărit somnul…"

Victor luă din vatră o crenguţă cu jar la capăt şi îşi aprinse ţigara. Pufăi de câteva ori, mijindu-şi ochii: „Asta îmi aminteşte de o noapte, oh, ce noapte! petrecută, tot aşa, în casă străină. Am fost invitat, candidat la însurătoare, într-un sat de pe Valea Crişului Alb. Părinţii fetei – învăţătoare în acel sat – transformaseră o moară de apă, care nu mai lucra, într-o locuinţă încăpătoare, cu etaj, frumos aranjată pe dinăuntru. Clădirea se afla la marginea satului, şi, de lângă ea, urcai spre o pădure de brazi. Peste drumul din faţa fostei mori, la capătul

unor livezi, Crişul. Locul era splendid; nu ştiam dacă mă voi logodi sau nu cu fata aceea, dar de mers acolo, vara, mi-ar fi plăcut să mai merg. M-au culcat într-o cameră de la etaj, pregătită pentru musafiri. Nu mai dormea nimeni la etaj. Prin fereastra deschisă, care dădea spre pădure, intra în odaie mireasmă de cetină. Şi o linişte ca la începutul lumii. Dulce îmi fu somnul. Dulce, da' al naibii de scurt! Pe la miezul nopţii, cineva începu să umble prin pod. Păşea rar: dup, dup, dup, numai cât ţinea încăperea în care mă odihneam, nu se îndepărta, doar se mai oprea din când în cinci, apoi iar: dup, dup, dup…"

Victor tăcu. Scormoni cu un băţ jarul de sub butuc. Ştiam că şi-a întrerupt dinadins povestea, spre a ne stârni şi mai mult curiozitatea… Şi cine, mă rog, se plimba, la miezul nopţii, în podul ăla?" întrebă Silviu. Victor, mulţumit de efectul tăcerii sale, îi făcu semn cu mâna: stai, stai, stai, mai ascultă, mai ascultă… „Eu, continuă, nu sunt, de felul meu, nici nemaipomenit de curajos, însă nici prea fricos. Dar acolo, singur, trezit din somn, în întuneric, nu mi-a fost chiar totuna. Gui i-ar fi fost?… Aveam, lângă pat, o lampă cu petrol. Am aprins-o. Şi, nu ştiu cum, poate fiindcă se întâmpla ceva nefiresc, am făcut şi eu un gest nefiresc: urc pe un scaun, apoi pe masă, iau scaunul, îl întorc cu picioarele în sus şi bat de câteva ori în plafon. Cade un pic din văruiala, îmi intră într-un ochi, ochiul începe să mă usture – varul, chiar stins, şi după mulţi ani e periculos pentru ochi. – «Să te ia toţi dracii! Om sau stafie sau orice ai fi!» strig. Ala de sus, bineînţeles, tace. Nici nu mai păşeşte. Iau lampa şi cobor în bucătărie, unde aveau un la-voar şi găleţi cu apă; mă spăl bine pe ochi, usturimea mi se mai potoleşte; apare tatăl fetei, într-un cămeşoi şi în izmene soldăţeşti; se holbează la mine, nu poate să priceapă de ce m-o fi apucat spălatul pe faţă în toiul nopţii. «Vai, zic, îmi pare rău că v-am trezit, mi-a intrat o musculiţă în ochi». «Păi, nu dormeai?!» se miră. 11 mint că n-am. avut somn şi am stat la geam, cu ochii la stele… Vine şi fata, îl pune pe taică-său să ţină lampa mai aproape de mine. Mă linişteşte: «E roşu, da' musculiţă a ieşit, până dimineaţă o să-ţi treacă». M-am întors în cameră şi m-am întins în pat, fără să sting lampa. În pod, din nou: dup, dup, dup… şi, peste câteva clipe, un strănut, apoi încă unul. Stafiile, îmi zic, nu strănută, nu răcesc, nu fac

I

guturai. E limpede: cineva vrea să-şi bată joc de mine. Dar cine? De-al casei nu putea fi… îmi frământ mintea şi ajung, rapid, la o

deducţie de mare detectiv: cine altcineva decât un rival? Un rival local neştiut. Odaia mai avea o fereastră, care dădea în spatele fostei mori, spre curtea orătăniilor. O deschid şi, aproape de ea, văd o scară proptită deasupra, sub geamul de la pod. Pe ea urcase rivalul. «De urcat ai urcat, amice, să te văd cum o să cobori!» am zis. Mă întind şi trag scara spre mine, însă fiind lungă şi grea, îmi scapă din mână şi cade peste nişte coteţe. Găinile încep să cotcodăcească, câinele casei să latre, alergând încoace şi încolo pe sub sârma de care îi era prins lanţul. Pe rival nu-l lătrase, am presupus, pentru că îl cunoştea. Iese din casă, cu un felinar într-o mână şi cu un ciomag în alta, tatăl fetei. Mă vede stând la geam. Lampa o pusesem pe pervaz. Strigă la câine să tacă, îi şi trage un picior în coaste, animalul se bagă, chelălăind, în cuşcă. «Da' cine zmău' o adus scara aici şi-o huluit-o?!» mă întreabă. «Nu ştiu, zic, ştiu numa' atât că-i cineva în pod». «La mine în pod?!... Ai visat domnule, ai visat». «Ba n-am visat şi nici n-aş vrea să fiu, acum, în pielea lui». S-a adunat toată familia în curte. Erau foarte intrigaţi de ceea ce susţineam eu. Urcară la mine în cameră tatăl fetei şi fratele ei, un băiat de vreo optsprezece ani, înarmat cu o puşcă de vânătoare veche, ruginită, legată într-un loc cu sârmă. «Asta mai e bună de ceva?» îl întreb. «Ba bine că nu. Alaltăieri, am împuşcat un viezure», mă asigură virtualul meu cumnat. Îmi dădură şi mie un felinar. Am ajuns toţi trei în pod, deschizând, la capătul unor trepte, o uşă pusă orizontal. Tatăl fetei numără repede, atingându-le cu ciomagul, şuncile afumate şi rudele de cârnaţ atârnate pe o prăjină, între doi căpriori de stâlpi. «Nu lipseşte nimic», zice, şi porneşte hotărât, ocolind coşurile cu grâu, sau porumb, spre locul de deasupra camerei melc. Ucigaşul de viezuri cercetează capătul celălalt al podului. îl urmez pe bătrân, ne învârtim cât ne învârtim printre nişte lăzi ou unelte, până ce calc pe o cutie de chibrituri. Luminez, de aproape, cutia turtită. Vine lângă noi şi băiatul. «De asta ce spuneţi?» îi întreb. Amândoi ridică din umeri. Iau un lăteţ, îi agăţ felinarul în unul din capete, îl înalţ cât pot deasupra noastră. Pe ultima grindă, sub creasta acoperişului, rivalul stătea întins pe burtă. De-acolo îi căzuse cutia de chibrituri din buzunar. Fratele fetei îndreaptă puşca spre el: «Dă-te jos, mă, tuţ soarele tău!» Bătrânul se burzuluieşte: «Matei, tu să nu înjuri faţă de dumnealui, că-l trag una peste gură!» Băiatul se conformează, înţelegând că, în orice împrejurare, trebuie să rămân cu o impresie bună despre familia lor. «Hai jos, nătărăule», îi spune, cu destulă blândeţe, rivalului. De pe

treptele podului, mama fetei strigă: «Ghiţă, ce faceţi voi acolo, Ghiţă?!» «Numărăm boambele de cucuruz», ai răspunde, foarte serios, bătrânul. Rivalul îşi dă drumul, încet-încet, pe un stâlp. A ajuns jos. îl luminăm cu amândouă felinarele. E murdar de praf, şi pe faţă e foarte murdar, e pierit şi ne priveşte cu nişte ochi de captă înecată. Ni se face milă de el. Tatăl fetei îl dojeneşte: «Măi, Aurele, cine te-o pus pe tine să faci prostia asta? Dracu' te-o pus? Dracu' şi cu ai lui prunci. Spune, mă: cum de ţi-o trăsnit prin cap? Dacă slobozea Matei puşca în tine şi rămâneai schilod ori chior ori mai ştiu io cum?» – După ce l-au lăsat să plece, erau, săracii, pleoştiţi rău de tot. Mai cu seamă mama fetei. Însă mie, oricum, nu prea-mi ardea de însurătoare…" Victor se ridică de lângă vatră şi-mi făcu semn că e timpul să mă culc. „Cine era omul?" întrebă Silviu, foarte înveselit de întâmplare. „Un student venit acasă, în vacanţă…"

Oboseala mă învinse. M-am întins pe foaia de cort, cu spatele la foc. Câteva stele se uitau curioase la mine. Una căzu, lăsând în urmă un fir subţire de lumină. „A murit cineva", mi-am zis, şi somnul mă luă cu el la fel de uşor precum râul lângă care adăstam ar fi dus o frunză de arţar.

Dimineaţa, m-a – trezit hărmălaia pe care o făceau, pe celălalt mal, o ceată de ţigani. Deshămaseră caii de la căruţele lor cu coviltirele slinoase şi peticite, lăsându-i să pască. Bărbaţii şedeau turceşte, în cerc, şi se ciorovăiau; femeile aţâţau focul şi strigau la puradeii care începuseră să coboare, simţind mirosul de fum, dintre boarfele de sub coviltire. Un tânăr pletos intrase, gol, în Mureş, într-un loc unde apa nu-i ajungea nici până la brâu, şi arunca înaintea lui, cu mişcări largi, răsucindu-şi trupul, o plasă de prins peşte, o „năpastă", năpăstuind caracude şi crăpşani nu mai mari decât palma, pe care-i băga într-o traistă ce-i atârna pe pântec. „Nu ne vinzi nişte peşte?" îl întrebă Victor. Ţiganul îşi scutură pletele lucioase: „Nu pot, domnule, să mă trăsnească dacă pot, că uite câţi îs acolo, flămânzi ca lupehii…"

Iuâncarăm ceva şi-am început să ne adunăm lucrurile.

„Vino cu noi. Dacă vrei, te ducem o bucată de drum cu maşina", îi propuse Victor lui Silviu. Omul nostru schematic, parcă mai înalt şi mai subţire decât îmi păruse seara trecută, arătă, peste micul golf, în susul râului: „Dru – mul meu este pe-aici…"

va r

„LA CASUJA ALBĂ…"

Domnul Tiberiu era negustor de ouă. Cumpăra ouă de găină de la ţărani, apoi le revindea, puse în nişte lădiţe clin scândură de brad, cofetarilor și cârciumarilor din vreo două cartiere ale oraşului. Toţi cumpărau, încrezători, de la el, fiindcă domnul Tiberiu învăţase, ca nimeni altul, să deosebească, dintr-o singură privire, ouăle vechi sau cele clocite de ouăle proaspete. Când, câte-o ţărancă, venită la el pentru prima oară se jura că toate ouăle aduse erau adunate din cuibare cu două, trei zile înainte, domnul Tiberiu îi propunea un fel de pariu: „Uite. femeie, spargem oul ăsta. Dacă e bun, eu ţi-l plătesc de trei ori. Dacă nu, îmi dai dumneata trei, pe gratis”. Ţăranca se învoia. Domnul Tiberiu lua un castronaş şi spărgea, îndemânatic, coaja oului de marginea lui. Câştiga întotdeauna. Avea trei verigi de alamă, de mărimi diferite, prin care trecea ouăle aduse spre vânzare, plătindu-le, astfel, cu trei preţuri. Dacă se apleca să ridice de jos o lădiţă goală, verigile, lovindu-se una de alta, scoteau un clinchet cristalin, aidoma clopoţeilor de sticlă din bradul de iarnă. Negoţul cu ouă, deşi nu prea bănos, îi îngăduia să-şi întreţină omeneşte familia. Domnul Tiberiu era tatăl a patru fete, dintre care numai una, cea mare, măritată. Estera, o frumuseţe cu ochi verzi şi păr arămiu, se măritase, după terminarea liceului de fete „Notre Dame”, cu un student la medicină, băiat sărac, însă chipeş şi deştept. „Un bon vi-veur”, cum spunea despre el chiar domnul Tiberiu. Simpatizat de toată lumea, studentul era mereu chemat pe la petreceri, ca să bine dis-pună „societatea”, fiind preţuit de convivi şi pentru felul în care ştia să cânte romanţe, acompaniindu-se frumos la acordeon. „Of, băiatul ăsta are o voce care-ţi merge drept la inimă!” – exclama, emoţionată, câte o admiratoare mai în vârstă, amintindu-şi de tinereţea ei şi de vreo iubire neîmpărtăşită. La petrecerile astea, Estera trebuia să fie cu ochii pe el, deoarece şarmantul ei soţ, nefiind în stare să se strunească, uita mereu că s-a însurat. Domnului Tiberiu şi nevestei sale nu le-a displăcut să aibă ca ginere un viitor medie. Dar bon viveur-ul se afla abia în anul al doilea de studii, nu se prea omora cu învăţătura, primea puţini bani de la părinţi, făcea datorii, pe care, la rugăminţile Esterei, spre a-i salva onoarea, domnul Tiberiu începu să le plătească. Estera şi soţul ei nu reuşiră să găsească o locuinţă ieftină; stăteau înghesuiţi într-o fostă cămară, în casa domnului Tiberiu, oricum neîncăpătoare pentru atâtea suflete. Însă domnul Tiberiu, om cumsecade şi înţelegător, făcea tot ce-i stătea în putinţă ca să nu umbrească cu nimic fericirea Esterei, a

cărei dragoste pătimaşă pentru chipeşul student înduioşase întreaga familie.

În timpul când aşteptau, cu toţii, ca Estera să nască, domnul Tiberiu primi un pachet din străinătate. Un prieten de-al lui îi spusese la despărţire: „Tiberiule, dacă mă ajută Dumnezeu, am să-ţi trimit ceva ce tu n-ai mai văzut...”. Dar domnul Tiberiu aproape că a uitat de acea promisiune. Trecuseră, de atunci, câţiva ani buni, răstimp în care prietenul dădu de puţine ori semne de viaţă. Vreo două, trei ilustrate; câteva rânduri scrise în fugă, terminate, de fiecare dată, în acelaşi fel: „Încă n-am găsit găina cu ouă de aur”. De bună seamă, domnul Tiberiu pricepea ce voia să zică” prietenul acela şi se gândea la el cu oarecare tristeţe. Când a mers să-şi ridice pachetul, la vamă, fu întâmpinat cu zâmbete, nişte zâmbete mai mult dispreţuitoare, pe care nu prea ştiu cum să le ia. Pe cartonul maroniu al coletului se vedea scris, cu litere groase, cuvântul „Fragil” iar în interior avea un ambalaj special: un strat, cam de-o palmă, de rumeguş, apoi unul de vată; în sfârşit, conţinutul-conţi-nut, ceva ce, într-adevăr, el nu mai văzuse în viaţa lui, decât, parcă, odată, într-o carte pentru copii, cu animale şi păsări de pe alte con-limente...

În seara aceea, se adunase destul de multă lume în magazia domnului Tiberiu. Mai ales Nmri de prin vecini, care priveau, în tăcere, cum nu prea le stătea în fire, oul uriaş. Domnul

Tiberiu pusese oul nemaivăzut, mare cât un cantalup, pe masa din mijlocul încăperii, într-o farfurie de porţelan albastru. Când m-am strecurat până la masă, cineva a cerut voie să-l atingă şi, după ce domnul Tiberiu a încuviinţat, toţi câţi erau acolo, unul după altul, l-au atins cu degetele, ori cu palma, unii mângâindu-l ca pe un creştet de copil. Ginerele domnului Tiberiu l-a ciocănit uşor, cu arătătorul îndoit, de parcă ar fi bătut, sfios, la uşa cuiva de care depindea viitoarea sa carieră de medic. Gestul lui şmecheresc a stârnit râsete. Careva a zis: „Mai bate, doctore, o dată, poate iese puiul de struţ din el”. Ţinând palma pe oul uriaş, ce părea, acolo, în magazia aceea cam întunecoasă, fosforescent, soţul Esterei şi-a întrebat socrul: „Ei, ce zici, tată, ăsta e bun?” întrebarea „doctorului” i-a înveselit, pe toţi, şi mai tare. „Hai să pariem”, a mai zis el. Însă domnul Tiberiu n-a avut când să-i răspundă. Pe Estera au apucat-o, chiar atunci, durerile facerii. A început să geamă, şi-a încleştat degetele de marginea mesei, zgâlţâind-o, gata-gata să răstoarne farfuria cu oul uriaş. Dar domnul Tiberiu a prins repede

farfuria şi a ridicat-o, cu amândouă mâinile, deasupr» capului, precum un sportiv care arată mulţimii de pe stadion cupa câştigată. Au luat-o pe Estera pe braţe şi, în timp ce o scoteau din magazie, am văzut cum i s-a desfăcut cocul şi cum părul ei arămiu atingea, asemenea unei limbi de foc, podeaua murdară. Chipul schimonosit de durere al Esterei, gemetele, murmurul celor adunaţi acolo au stârnit în mine o spaimă încă necunoscută. M-am băgat sub masa pe care domnul Tiberiu pusese iar farfuria cu oul nemaivăzut, înlemnit de frică, ţinându-mi genunchii strânşi sul) bărbie. „Ieşi de-acolo, băiete!" – a strigat domnul Tiberiu, tulburat şi nerăbdător să plece clin magazie. „Hai, ieşi, nu te teme, Estera o să nască un copil, asta-i tot, nu te teme…". S-a aplecat şi m-a prins de umăr, scuturându-mă de parcă ai fi vrut să mă trezească din somn. Era palid, încerca să-mi zâmbească, însă mai mult se strâmba la mine, ca un clovn apucat de crampe…

După miezul nopţii, Estera a adus pe lume un băiat, iar domnul Tiberiu, beat de bucurie, trezi toţi vecinii, invitându-i să bea în sănătatea nou-născutului. Au chefuit până dimineaţa, în curte, sub cei doi castani înfloriţi, urându-i pruncului cale senină în viaţă. Am adormit, într-un târziu, auzindu-l pe fericitul tată cum cânta, acompaniindu-se la acordeon;

„La căsuţa albă, sunt atâtea jlori la fereşti.

Dar cea mai frumoasă floare, ce-mi apare, tu eşti…"

Câtva timp după aceea, domnul Tiberiu nu a mai putut să-şi vadă liniştit de treburile lui zilnice din pricina curioşilor. Vestea despre oul uriaş se răspândise în tot oraşul.

— Y. wc.

AVESALON, RECUPERATORUL

Lucram într-o gară mică, dar aflată pe o linie principală, între două importante noduri de cale ferată. Traficul feroviar era intens şi n-aş fi putut spune că mă plictiseam în timpul serviciului, nici în tura de zi, nici în cea de noapte. Mai aveam, totuşi, din când în când, câte o pauză de circulaţie sau ore în care nu făceam manevră pe cele cinci linii, câte-i fuseseră hărăzite, încă de pe la începutul secolului, acelei gări mici. Atunci, în răstimpurile de plăcută acalmie, citeam. Citeam cărţi de beletristică, deşi regulamentul interzicea orice altă lectură în afara „literaturii de specialitate". Şeful gării îmi tolera această încălcare a regulamentului, trecea cu vederea apetenţa mea culturală pentru faptul că eu, pe vremea aceea, aveam o memorie prodigioasă. De mai

multe ori l-am scos din încurcătură când nu-şi mai amintea unele detalii în legătură cu încărcările-descărcările de mărfuri şi materiale (în preajma gării noastre se construia un mare siloz de cereale) sau cu unele promisiuni făcute (şi neonorate) de către destul de numeroşii noştri beneficiari. Îmi arăta, discret, recunoştinţa lui, de care nu mi-am permis niciodată să abuzez şi-mi îndeplineam sarcinile de serviciu după toate rigorile căilor ferate. Dacă se anunţa vreun control, şeful mă prevenea, la intrarea mea în tură: „Azi, meditaţie", parolă care avea următorul sens: cartea pe care o aveam 4 n geantă, în geantă să rămână şi, în eventualele pauze de circulaţie, să meditez la cele citite până atunci. Ceea ce, conformându-mă, şi făceam…

Şeful mă invita la sărbătorirea zilei lui de naştere sau la onomastică. Îi plăcea să le facă invitaţilor, după ce atmosfera se încălzea binişor, câteva demonstraţii. De fapt, eu le demonstram comesenilor capacitatea excepţională a memoriei mele. El făcea doar preliminariile şi savura, apoi, efectul produs asupra celor de faţă. Invitaţii erau cam tot aceeaşi: câteva notabilităţi din comună, rudele mai răsărite ale şefului şi ale nevestei sale şi încă vreo doi, trei de la gară cu soţiile. Reprezentam un punct de atracţie în programul, cam stereotip, al acestor întruniri bianuale, desfăşurate ia etajul gării, unde şeful avea o locuinţă încăpătoare. Pentru demonstraţii, sărbătoritul pregătea diferite tipărituri: tabele de taxare C.F.R., (mărfuri şi mesagerii), „Mersul trenurilor", cărţile de telefoane ale celor două oraşe între care ne aflam, Cartea crescătorului de albine şi altele. Am încercat să introduc în repertoriu şi beletristică, însă şeful nu acceptă decât o carte de proză umoristică. Îmi argumentă, cordial dar ferm, refuzul altor volume: „La ziua mea, lumea vine să se distreze, nu să filosofeze…" Demonstraţiile se produceau într-o manieră simplă: şeful dădea cuiva o tipăritură (cine dorea putea să o aleagă clin teancul pregătit), cu invitaţia de-a o deschide la întâmplare. Apoi, mi se dădea mie să citesc, în gând, o filă, după care, aceeaşi persoană, mă urmărea pe pagina respectivă şi eu reproduceam exact texfcil. Exclamaţiile de admiraţie ale asistenţei nu mai conteneau până când şeful, înhămându-se la impresionantul său acordeon „Weltmeister", cu 80 de başi, deschidea dansul, întotdeauna cu aceeaşi melodie – tangoul argentinian „Nu uita niciodată pe cel ce te-a iubit", melodie pe care, în anii aceia, o auzeam, uneori, la radio, cântată şi de Nat King Cole. Odată, în timp ce dansam cu nevasta directorului de şcoală, o femeie cu puţin

mai în vârstă decât mine, învăţătoare, ea mă flata peste măsură: „Sunt încântată că printre noi există şi un geniu ca tine…” La o onomastică, veni şi un inspector de la regională, cu soţia. Ne controlase de vreo câteva ori şi nu găsise nicio neregulă care să atragă după sine sancţiuni. Numai de aceea, cred, a acceptat invitaţia şefului, căci, altfel, rareori am cunoscut un om mai sobru şi mai puţin dispus să-şi permită lejeri taţi cu subalternii. Se comportă, însă, agreabil şi, după demonstraţiile în care, atunci, „literatura de specialitate” a fost preponderentă, îmi spuse că, dacă doresc, şi ar fi păcat să nu doresc, îmi va face o recomandare scrisă pentru ca să fiu trimis la Facultatea de căi ferate. Mulţumindu-i, am lăsat chestiunea în suspensie, deoarece nu voiam să urmez această facultate. Aveam alte planuri de viitor…

La sfârşitul fiecărei luni, veneau beneficiarii noştri să comande vagoane pentru săptămânile următoare. Într-o sâmbătă, şeful plecă la oraş, la o nuntă, şi îmi lăsă mie cele necesare pentru a satisface, în bună rânduială, cerinţele solicitanţilor. Fiind chiar ultima zi din lună, mai puteau să apară câţiva întârziaţi. Eu speram să nu apară nimeni, fiindcă se anunţase, în cursul dimineţii, o închidere de linie de vreo două ore, pentru lucrări la terasament, timp în care puteam să citesc în linişte. Dar, tocmai când am vrut să scot cartea din geantă, în biroul de mişcare intră noul administrator al şantierului unde se ridica” marele siloz de cereale. Mai fusese o singură dată la şeful, reţinusem că-l cheamă Avesalon şi numele lui, cu rezonanţă biblică, mă obseda câtva timp.

Înalt, uscăţiv şi cărunt, domnul Avesalon semăna cu un valet englez superstilat. Nas coroiat, favoriţi bine ajustaţi, părul pieptănat, impecabil, pe spate. Îşi ţinea bustul drept, precum foştii ofiţeri de cavalerie. Costumul său sport, în carouri, curat şi bine călcat, nu se potrivea deloc cu cizmele grosolane de cauciuc pe care le avea în picioare. Îmi dădu bună dimineaţa şi mă întrebă:

— Astăzi sunt primul?

— Da, de data asta sunteţi primul, am confirmat, luna trecută aţi fost al şaptesprezecelea.

Îşi ridică, mirat, sprâncenele stufoase, cu fire albe învârtejite:

97 5 – Pasărea de lemn – ISBN 973 – 36 – 0045 – 8

— Dumneata chiar ţii o asemenea. evidenţă (!

Fiind mult mai în vârstă decât mine şi având atâta prestanţă nu m-a deranjat că nu mi se adresa cu „dumneavoastră”.

— Nu ţin o astfel de evidenţă, dar am ţinere de minte. Mi se fixează în memorie înfăţişarea solicitantului, numele lui, ce fel de vagoane comandă, câte, pentru ce materiale, data, ora şi aşa mai departe. Luna trecută aţi avut nevoie de zece vagoane pentru fier-beton şi de şaisprezece pentru nisip, nu?…

— Aşa e. Cum reuşeşti, domnule?!

— Sincer să fiu, nici eu nu ştiu cum reuşesc…

Având în vedere că linia era închisă, i-am oferit domnului Avesalon un scaun, adus din biroul şefului. În biroul de mişcare nu aveam decât un singur scaun, cel pe care stăteam eu la masa de lucru. Era interzis să te aşezi, în timpul serviciului, la taclale cu cineva. Înfăţişarea şi modul lui elevat de a vorbi, în comparaţie cu alţi solicitanţi, îmi stârniră curiozitatea. De aceea m-am şi lăudat cu memoria mea prodigioasă, căci, de obicei, mă menţineam în limitele unei modestii funciare. Scaunul pe fare i l-am oferit, rămas în inventarul gării din alte timpuri, aducea a jilţ. Aşezându-se, domnul Avesalon nu se rezemă de spetează, îşi puse doar coatele pe braţele scaunului, menţinându-şi bustul drept şi pieptul puţin scos în afară. De sub fruntea înaltă, ridată adânc, mă fixau doi ochi ca de pasăre răpitoare, dar o lumină abia perceptibilă la atenua, parcă, severitatea. «*.

— Aşadar, nu ştii…

— Nu. Nu fac niciun efort deosebit pentru asta.

Am fost foarte sincer, însă el dădu, neîncrezător, din cap:

— Practici, cumva, anumite exerciţii de mnemotehnică?

Nu cunoşteam semnificaţia cuvântului „mnemotehnică” şi el, dându-şi seama, se grăbi să-mi explice:

— Un complex de reguli care au ca scop însuşirea şi păstrarea în memorie a unor informaţii necesare.

L-am rugat să-mi dea un exemplu de regulă mnemotehnică. Recunoscu, onest, că nu este documentat în domeniu, însă, dacă voiam, putea să mă pună în legătură cu un specialist. Din complezenţă, m-am arătat interesat de o întâlnire cu acel specialist. Mulţumit, continuă să-mi pună întrebări:

— Dar, după aceea, după ce ai preluat, să zicem, câteva informaţii, le mai repeţi în minte?

— Nu. Nu e nevoie.

— Şi, pe lângă, mă rog, ceea ce ţine de activitatea dumitale aici,

în gară, ce mai poţi memora?

— Pot să reţin formule matematice, chimice, numere de telefon, adrese, liste nominale...

Domnul Avesalon mă întrerupse, bătând cu amândouă palmele în braţele scaunului:

— Eşti fenomenal! Realizezi că eşti un fenomen al naturii!

Am recunoscut modest:,.

— Da... Mi s-a mai spus.

— Dumneata ai fi putut să îmbrăţişezi altă meserie. De pildă... da, da... ar fi fost ideal...

Tăcu şi îşi coborî privirea în podea, posedat de un gând.

— Ce anume, vă rog?

— Ceva aparte, ceva care nu este pentru oricine. Mă gândesc la... Interpol.

— Interpol?! De Interpol nu mi s-a mai spus.

— Îţi spun eu.

Sună telefonul. Colegul din staţia vecină, care se plictisea din cauza închiderii de linie, vru să ştie ce pronosticuri dau pentru meciurile de a doua zi. Minţindu-l că sunt asaltat de solicitanţi, l-am rugat să mă sune mai târziu.

— Vine vreun mărfar? se interesă neobişnuitul meu conlocutor, cu aerul că n-a fost atent la ceea ce vorbisem la telefon.

— Nu, linia e închisă încă vreo oră şi ceva.

— Aha, rosti neutru şi, împreunându-şi degetele lungi şi viguroase, şi le frământă ca şi cum, fiindu-i amorţite, voia să-şi reactiveze circulaţia sângelui. Carpicnele sau metacarpienele îi pocniră, uscat, de câteva ori.

— Nu ştiu nicio limbă străină, i-am mărturisit, stingherit, apropo de Interpol.

— Ooo, cu memoria dumitale mai multe limbi străine nu una!

— IYI-am înscris la un curs intensiv de engleză, clar... n-am putut să-l termin, adică...

— Spune, spune, Ce s-a întâmplat?

— Unele lecţii le-am pierdut. După tura de zi nu ajungeam la timp, însă nu asta era problema...; >!... – i: a. Ji. şi...

poţi învăţa

— Dat care?

— Tuceam pe brânci...

— Dumneata toceai?!

— Da.

— Şi?

— Până a doua zi, uitam aproape tot.

— Nu se poate.

— Vă rog să mă credeţi că aşa a fost.

— Nu cumva aveai nevoie de o metodă specială?

— Am încercat, apoi, şi în particular, cu un profesor specializat la Oxford…

— Foarte bine, foarte bine. Şi?

Avea cea mai modernă metodă. Benzi de magnetofon, căşti pentru ascultat benzile, planşe, cuburi cu inscripţii… Degeaba.

— Uitai?

— Uitam.

— Ceva, cât de cât, n-ai reţinut?

— Foarte puţin. Ce ştie aproape toată lumea, din filme, din muzica uşoară… Cu franceza am păţit la fel. Pot să memorez orice, în afară de limbi străine…

Pe faţa greu penetrabilă a domnului Avesa-lon am observat o expresie de reală decepţie.

Păcat, spuse, mare păcat. Oare ce explicaţie s-ar putea da, în cazul dumitale, acestei, cum să-i zic, ciudate incompatibilităţi?

Nu ştiu. S-au mirat şi profesorii.

— Dar nu trebuie să descurajezi, chiar dacă varianta cu Interpolul cade. Eşti foarte tânăr, mai ai încă şanse mari să realizezi ceva deosebit în viaţă.

— Şi cât de mult mi-ar fi plăcut să lucrez la Interpol! am plusat, ca să-l măgulesc.

— Te cred. Însă, după cum se ştie, în viaţă nu facem numai ce ne place.

— Important e să-ţi placă ce faci, nu să faci ce-ţi place, spunea un scriitor de renume.

— Interesant. Aşadar, citeşti.

— Da. Şi pot să vă reproduc, spre exemplu, un capitol dintr-o carte pe care am citit-o acum o lună.

— Te rog;

— „Povestea lui Gösta Berling. Capitolul I. Pastorul. Pastorul era tânăr, înalt, zvelt şi de o rară frumuseţe. Dacă ar fi purtat coif, platoşă

şi spadă, sculptorul care i-ar fi cioplit chipul în marmură ar fi evocat figura celui mai falnic atenian. Lumea din biserică se uita la el cu uimire. Era obişnuită să-l vadă bălăbănindu-se pe picioare când ieşea din cârciumă în tovărăşia unor prieteni cheflii...”

— Ajunge. M-am edificat, mă întrerupse domnul Avesalon, asemeni unui examinator.

Dar nu m-am putut opri imediat:

— „Din pricina beţiei nu venise la slujbă câteva săptămâni. Enoriaşii...”

— Ajunge am spus! ridică el tonul şi, din acel moment, deveni din ce în ce mai autoritar, de parcă i-aş fi fost subaltern.

Am se; s cartea pe care o aveam în geantă şi i-am propus o demonstraţie pe text. A refuzat, preocupat fiind de alte lucruri referitoare la persoana mea: BV/ nf, jf: j.

10?

<

— Şi n-ai încercat să-ţi schimbi meseria, să-ţi pregăteşti un viitor pe măsura capacităţii dumitale?

— Încă nu.

— Chiar nu ţi-a trecut niciodată prin minte că ai putea să realizezi ceva măreţ?

— Nu.

— De unde atâta inerţie?!

— Staţi, staţi să vă explic.

— Ce să-mi mai explici?! Dumneata eşti un inconştient!

— Nu sunt. Memoria, memoria asta a mea, mi-a venit, adică mi-am dat seama că...

— Ce ţi-ai dat seama?

— De fapt, numai de vreo doi ani pot să memorez atât de bine.

— Realizezi ce răspundere porţi?

— Faţă de cine?

— Faţă de societate, bineînţeles. Şi chiar dacă ar fi cum spui, ce, doi ani sunt două zile?! Asta-i indolenţă! în Sparta... Ai auzit de Sparta?
r

— Cum să nu? Avea douăsprezece mii de locuitori.

— Bine. Ai citit, constant şi ceva despre Grecia antică.

— Nu ceva. Tot. Tot ce-a apărut la noi. Sparta, numită şi Laeedemonia, s-a constituit în secolul al IX-lea înaintea erei noastre,

prin reunirea a patru state doriene, organizate de către legendarul Lycurg, fiind un stat oligarhic şi militar. Până în secolul al VI-lea înaintea erei noastre, Sparta duce o politică de expansiune…

Domnul Avesalon tăie, orizontal, aerul cu palma, oprindu-mă din expozeu:

— Ştii ce se întâmpla în cetatea asta oligarhică şi militară cu tembelii şi indolenţii?

— Ştiu doar ce se întâmpla cu pruncii rahitici.

— Înseamnă că n-ai citit chiar tot. Inconştienţii şi delăsătorii erau lapidaţi fără milă. Cu siguranţă că n-ai fi scăpat. Însă eu am să fac ceva pentru dumneata. Conştiinţa mea cetăţenească mă îndeamnă să acţionez…

În biroul de mişcare intră acarul Vălcan. Îi rugasem să-mi vândă un curcan. Îşi avea gospodăria într-un canton, lângă nişte mari magazii de cereale, şi orătăniile pe care le creştea se ghiftuiau cu grăunţe. Curcanul, tăiat şi jumulit, era frumos şi dolofan.

— Din doi paşi l-am şi prins, îmi spuse Vălcan, că nu mai putea să fugă de gras şi sătul ce era…

Se uită şi la domnul Avesalon, aşteptând măcar o exclamaţie admirativă. Dar cel pe care conştiinţa civică îl îmboldea să acţioneze pentru mine tăcea, absolut indiferent la minunăţia aceea de curcan. Tăcea şi ne privea ca pe nişte deplorabile fiinţe digestive.

După ce am rămas, iarăşi, numai noi doi în birou, l-am întrebat:

— Şi ce vreţi să faceţi pentru mine?

— Vei vedea. Dumneata trebuie să fii recuperat.

— Recuperat?!… La ce vă gândiţi? Cred că ar fi bine să ştiu şi eu. nub ai wqo, în

— Vei afla la momentul potrivit. Nu, te supăra că ţi-o spun, eşti brânză bună în burduf de câine. >:

Am încercat o mică diversiune, trecând, brusc, la chestiuni de serviciu:

— De câte vagoane aveţi nevoie şi pentru ce materiale? Să facem formele, căci s-ar putea să vină şi alţi solicitanţi.

Mişcarea nu-mi reuşi. Virtualul meu recuperator rămase de neclintit pe poziţie.

— Nu schimba vorba! Ai familie?

— Am.

— Şi cei din familia dumitale ce zic?

— Nu zic nimic.
— Nimic, nimeni?
— După cum aţi auzit.
Bătu, din nou, cu palmele în braţele scaunului:
— Nişte ignoranţi şi ei!
M-am prefăcut că sunt vexat de cuvintele rostite la adresa celor din familia mea:
— Fără insulte, vă rog.
Domnul Avesalon clipi de câteva ori repede şi îşi trecu vârful degetelor peste frunte, de parcă s-ar fi şters de sudoare:
— Scuză-mă. A fost o simplă constatare. Ignoranţa poate deveni o plagă socială. Un cancer. Te anunţ că eu am mai recuperat, până acum, câţiva inşi. Unii, la fel ca dumneata, s-au codit la început, clar, după ce i-am lansat, n-au ma ştiut cum să-mi mulţumească. Ultima oară, dintr-un pârlit de tinichigiu am făcut un inventator.
— Şi ce a inventat?... v.
ti IO – lilr
— O oală-mimine, care se exportă, azi, în câteva ţări ale lumii. Ţ
&
— Eu nu doresc să fiu inventator.
— W*
— Cu dumneata am alte planuri. Totul se va aranja, sper, în două, trei săptămâni. A;
L-Au mă las, deocamdată, de C.F.R.
— Aşa au zis şi alţii. Îndărătnicia dumitâle nu mă sperie. Nu vrei? Te voi ajuta să vrei. Oare nu-ţi dai seama că viitorul îţi surâde?
— Îmi surâde şi aşa.
— În gara asta nu poate fi vorba decât de cel mult un zâmbet acru. Obişnuieşte-te eu gândul că viaţa dumitâle va lua un alt curs, unul la care nici n-ai visat. Te vei ruşina când îţi vei aduce aminte că te-ai bălăcit în iapa soioasă a indolenţei:
— Dumneavoastră ce câştigaţi din asta?
— Material, absolut nimic. Sunt recuperator voluntar. Câştigul meu este doar de ordin moral. Pur moral. Avem nevoie şi de asemenea câştiguri. Şi dumneata ai nevoie, şi oricine. Sau nu mă crezi?
— Vă cred.
1 – Excelent! Iată un punct câştigat...
După ce am întocmit formele pentru vagoanele de care avea

nevoie, domnul Avesalton îmi strânse mâna şi mă privi insistent cu ochii lui de pasăre răpitoare: „Pe curmei, deci...” îmi spuse şi se îndreptă spre ieşire. L-am condus până pe peron. Trecu peste linii, spre şantier, drept şi maiestuos ca un conducător de paradă.

În tura următoare, mecanicul unui tren de călători îmi înmână un plic albastru. Deasupra numelui meu, era scris, cu creion roşu. „Ur gent!” Plicul conţinoa ordinul de chemare la armată, în scurtul răgaz care mi-a mai rămas până să plec la o unitate militară aflată tocmai în capătul celălalt de ţară, nu l-am mai întâlnit pe domnul Avesalon. După terminarea stagiului militar, m-au repartizat într-o altă staţie C.F.R., departe de cea în care fusesem atât de apreciat pentru memoria mea fenomenală. Într-o seară, i-am dat un telefon fostului meu şef, ca să-l felicit de ziua lui de naştere, şi, printre altele, am întrebat de domnul Avesalon. Terminându-se construirea silozului de cereale, plecase pe alt şantier, în alt ţinut. „A lăsat vorbă că te va căuta. După ce vii de la armată, negreşit te va căuta. Nu ştiu ce avea de discutat, foarte important, cu tine...” îmi spuse şeful. Dar nu m-a căutat. Ar fi fost, oricum, inutil: capacitatea memoriei mele scăzuse, între timp, vertiginos. De fapt, până la normal.

LUI

I.)

Al

TREI ÎNCERCĂRI CU „ULTIMA ÎNCERCARE”.

I *

Într-o vreme, a început să mă obsedeze ideea de a scrie ceva trăsnit, ceva care, îmi ziceam, să-i frapeze pe viitorii mei cititori. Am aşternut pe vreo zece coli ministeriale o proză plină deântâmplări absurdo-umoristice, bine găsite – eram convins – pentru a-mi releva viziunea originală asupra existenţei. Manuscrisul acela „nu s-a păstrat” (se va vedea de ce), îmi amintesc doar că îl intitulasem „Ultima încercare” şi, prin nu ştiu ce capriciu al memoriei, am ţinut minte, din tot ce încropisem acolo, un scurt fragment de la începutul acelei scrieri: „Omul cu satirul avea sprâncenele împreunate. Dorinţa de a înţelege exact situaţia i se citea în unicul său ochi valid.

Celălalt îi era acoperit de un pansament cu de-ţibild, înfăţişând doi ursuleţi jucându-se într-un coş de nuiele. Sprâncenele i se suprapuseră treptat, formând o unică sprânceană, de ciclop...”

Un prieten, pasionat cititor de literatură, om inteligent şi cu

mult simţ al umorului, avu bunăvoinţa să mă asculte citind „Ultima încercare”.

Lectura am făcut-o, străduindu-mă să fie cât mai expresivă, în automobilul său, marca Fiat 500, parcat în faţa institutului de cercetări unde lucra. Scornelile mele absurdo-umoristice nu-l făcură nici măcar să zâmbească. Trăgea din pipa stinsă şi se gândea, probabil, ce uşor şi pe neaşteptate poate cădea cineva în ridicol, cineva căruia i-ai acordat amiciţia şi consideraţia ta. La sfârşit, când, pesemne, a răsuflat uşurat în sinea lui, îmi spuse, lapidar, de circumstanţă, câteva opinii: „Da, da, e ceva în povestea asta... are, pe undeva, un sâmbure de insolit, o premisă surréalistă... doar că, ştiu eu?... ar mai trebui, ar mai trebui... în fine, o să-ţi dai tu seama, sper...”. Mă duse cu Fiatul lui 500 până aproape de casă şi, la despărţire, mă sfătui să renunţ la intenţia de a-mi frapa, neapărat, viitorii cititori. Ajuns acasă, am recitit „Ultima încercare” şi mi s-a părut, iarăşi, o creaţie izbutită, novatoare. Prietenul meu, m-am gândit, cu toată deşteptăciunea şi cultura lui, nu putea pătrunde (fiind şi mai în vârstă. cu vreo zece ani decât mine) semnificaţiile unui experiment de ultimă oră. În artă, inovaţiile au stârnit, nu arareori, nedumeriri, reticenţe, ostilitate.

Peste câteva zile, având drum în Capitală, am trecut pe la redacţia unei reviste literare. Cunoşteam un tânăr scriitor, care lucra de câtva timp acolo. M-a primit bine, bucuros de revedere; l-am anunţat că vizita mea nu e întâmplătoare; îmi ceru, complezent, manuscrisul; i l-am arătat, dar nu l-am dat din mână; voiam să i-l citesc; eram convins că numai astfel îi va produce impresia pe care o aşteptam. În birou se mai afla cineva: un redactor în vârstă, un ins cu înfăţişare severă, spilcuit ca un crainic de televiziune. Buchisea, încruntat, pe nişte texto dactilografiate. După cum m-a privit prin ochelarii săi mari, cu rame groase, negre, îmi dădu de înţeles că îl deranjam. Am început să vorbesc în şoaptă, propunându-i scriitorului să mergem undeva la o cafea şi să-i citesc acolo „Ultima încercare”. M-a refuzat. Aştepta un colaborator important. „Dă-mi manuscrisul, du-te şi bea o cafea, până atunci eu am să-l citesc”, încercă el să scape, rezonabil, din ipostaza incomodă în care îl adusesem. A vrut să-mi lă ioile din mână, însă le-am ferit la timp, degetele lui nu prinseră decât aerul. „Scriu «foarte urât, n-o să înţelegi”, i-am şoptit, vrând să-mi motivez gestul. În realitate, cele zece pagini erau scrise citeţ, le transcrisesem cât am putut de îngrijit, pe curat. Redactorul cu

înfăţişare severă, enervat de şuşotelile noastre şi de caraghioslâcul situaţiei, se ridică de la masa de lucru şi ieşi trântind uşa. „Sunt dezolat, îmi spuse scriitorul, l-am supărat pe acest om respectabil”. Un tremur uşor al mâinilor îi trăda starea de iritare pe care i-o provocasem, dar, stăpânindu-se, continua să dea dovadă de multă urbanitate. Mi-am cerut scuze şi, inflexibil ca un grafoman, l-am rugat să mă asculte citind doar prima pagină. Mizam chiar pe frazele de început. A acceptat: „Bine, citeşte, dar, să fim înţeleşi, o pagină, numai una!” Speram că, frapat de introducere, îmi va cere, apoi, să-i citesc „Ultima încercare” până la capăt. Din pricina celor întâmplate înainte, lectura îmi ieşi mediocru. Nici n-am ajuns să termin prima pagină; sosi colaboratorul acela important – un academician. Fu surprins de primirea entuziastă, vecină eu ekaltarea, pe care i-o făcu scriitorul. Am înţeles de ce.:

Conducându-mă spre ieşire, cel în care îmi pusesem atâta speranţă mă sfătui, de formă, să încerc la o altă revistă, accesibilă debutanţilor, unde, credea, proza mea experimentală ar putea interesa, fireşte, dacă aş accepta unele modificări, unele mici modificări. Nu m-a invitat să-l mai vizitez la redacţie.

Era ora prânzului. Urma să plec din Capitală cu un tren de noapte. I-am telefonat unui vechi amic, regizor de film, având şi preocupări literare. Îmi citise, când ne-am întâlnit ultima oară, cu vreo câteva luni în urmă, nişte povestiri „parabolice”. Se afla într-o pasă excelentă, i se aprobase, în ziua precedentă, un scenariu. Era voios şi doritor să mă revadă. Locuia singur, l-am găsit singur, nu avea ceva deosebit de făcut în acea după-amiază, puteam rămâne împreună până seara, puteam discuta în tihnă. Mă trată cu vin roşu, băurăm pentru succesul viitorului său film; avea convingerea fermă că va ieşi nemaipomenit de bine, criticii şi cinefilii vor rămâne, văzându-l, „sideraţi”. Îmi povesti tot scenariul, inclusiv mişcările de aparat şi coloana sonoră; povestea atractiv, cu fantezie, vizualizând ca un regizor de mare clasă. Aş fi vrut, însă, să-i amintesc, să-i reamintesc o chestiune delicată: de la scenariu şi până la realizarea unui film care să-i lase sideraţi pe critici, mai ales pe ei, rămâne de străbătut un drum teribil de anevoios, dar nu, n-am făcut-o, trebuia menajat în acel moment fast al existenţei lui de cineast, n-aveam dreptul să-i umbresc bucuria. Am lăudat scenariul (merita lăudat), entuziasmându-mă sincer la câteva secvenţe. Verva amicului meu creştea precum, graţie unor filmări speciale, putem vedea, pe ecran, cum se deschid, în câteva

secunde, nuferii. Îmi povesti, apoi, un alt scenariu, la care tocmai lucra. După aceea, vreo cinci idei, proiecte pentru un viitor mai îndepărtat, [n fine, îl căută cineva la telefon şi, în timp ce vorbea, am scos la vedere „Ultima încercare”. Purtă o discuţie interminabilă cu un coleg de breaslă. Colegul era pornit rău împotriva unui critic care desfiinţase, în presă, ultimul său film. Vorbea taro, atât de tare, încât îl auzeam şi eu. Rostea, vehement, la adresa criticului nişte cuvinte îngrozitoare. Amicul încerca să-l calmeze, invocând lipsa de profesionalism a unor cronicari de film, prejudecăţile şi chiar infirmităţile lor sufleteşti. Am aflat, după ce terminară convorbirea, titlul filmului. îl văzusem, n-aveam altă părere despre el decât aceea că.ar fi trebuit să li se impute autorilor cheltuielile de turnare. Cineastul fu de acord cu mine, dar, îmi zise, nu-i putea spune colegului adevărul, îi era îndatorat şi, oricum, nu se mai putea face nimic.

Dădu cu ochii de manuscrisul meu: „Ei, bravo, ai adus un sinopsis!” Credea că am venit cu o propunere de scenariu. Nu-şi ascunse dezamăgirea când i-am spus că scrisesem o proză experimentală. Totuşi, până la urmă, se arătă dispus să mă asculte citind-o. Lectura îmi ieşi mulţumitor, însă amicului îi pieri verva. Mă întrebă, circumspect, dacă am mai scris ceva înainte de „Ultima încercare”. Scrisesem vreo două, trei schiţe, publicate într-o revistă studenţească. Mă preveni, necruţător: „Dacă o ţii tot aşa, n-ai nicio şansă, bătrâne, niciuna. Crede-mă, eu îţi vreau numai binele…”

Sinceritatea lui mă cufundă în apele reci ale îndoielii.

Am plecat la gară mai repede decât ar fi fost nevoie. Agitaţia şi zarva din holuri şi de pe peroane mi se părură insuportabile. În tren, am întâlnit o cunoştinţă. Pictoriţă de oarecare reputaţie, venise în Capitală pentru a participa la vernisajul unei expoziţii colective a plasticienilor din provincie. Aveam locuri în acelaşi compartiment. La vernisaj, un critic „cu greutate” binevoise s-o bage în seamă (arăta destul de bine pentru a nu trece neobservată); spre deosebire de mine era pusă pe făcut conversaţie; numai după un timp a observat că sunt abătut. A vrut să ştie de ce. Simulând ne-păsarea, mai precis o înţeleaptă şi bărbătească detaşare, i-am satisfăcut curiozitatea, mărturisindu-i că mă aflam după un eşec. Fără să precizez natura şi proporţiile acelui eşec. Deveni condescendentă. Începu să debiteze tot felul de platitudini, vrând să mă îmbărbăteze.

Trenul străpungea în mare viteză bezna ce; se lăsase peste

câmpia ilfovea-a. Am scos „Ultima încercare” din geanta de voiaj şi, deschizând geamul, am dat drumul celor zece coli ministeriale în văzduh. Întunericul le înghiţi cu lăcomie. „Ce-ai aruncat pţ» geam? Un me-... moriu?” întrebă pictoriţa, mirată de ceea ce făcusem. Am încuviinţat, an-mzat de întrebarea ei.

«l;

mil.

SECVENJE DINTR-O SCURTĂ CĂLĂTORIE

! îâfi I

«ia

Am ajuns cu mai bine de o jumătate de oră înainte de plecarea trenului şi am găsit loc lângă geam. Chiar dacă n-aveam prea mult de mers, m-am bucurat că nu eram nevoit să stau lot drumul în picioare, cum mi se mai întâmplase de câteva ori. În curând, compartimentul se umplu, la fel şi culoarul, mai ales cu navetişti, aflaţi după tura de noapte. Cei de pe culoar, surescitaţi de oboseală, vorbeau tare, se interpelau de la un capăt la altul al vagonului, simţindu-se stăpâni ai acelui tren „cursă de persoane”. Cei din compartiment, ţinându-şi servietele sau sacoşele pe genunchi, schimbară, un timp, replici indiferente, apoi începură să moţăie. În faţa mea, un bărbat voinic, îmbrăcat într-un costum destul de elegant, răsfoia o revistă ilustrată. Mâinile sale puternice, însemnate, în câteva locuri, de cicatrice albicioase, îmi spuneau că, de bună seamă, omul acela nu lucra într-un birou. Foarte brunet, dar nu negricios (sprâncene împreunate; ochi cu sclipiri tăioase, de antracit; mustaţă groasă – cu vârfurile lăsate în jos), înfăţişarea lui îmi sugera acea frumuseţe masculină pe care unii cineaşti se străduiesc s-o facă, dintr-un condei, cunoscută lumii în filmele despre haiduci. În plasa pentru bagaje avea un pachet voluminos, învelit într-o hârtie purtând emblema celui mai mare magazin universal din oraş şi o sacoşă de vinilin maroniu, goală. Era, am presupus, unul dintre destul de numeroşii mei concetăţeni care, din când în când, duminica, se duc „acasă”, se mai duc să-şi vadă rubedeniile rămase în satul de obârşie. Pachetul, îmi închipuiam, conţinea un cadou, iar în sacoşa aceea urma să aducă, la înapoiere, câte ceva de-ale gurii, ştiut fiind că, „de acasă”, din sat nu te întorci niciodată cu mâna goală. Când am intrat în compartiment, dintre cei ce se găseau deja acolo, numai el mi-a răspuns la salut şi mi-a spus, binevoitor, că locul de lângă geam e liber.

Cât a mai stat trenul în gară şi până ce a ieşit din oraş, strecurându-se greoi prin triaj, am citit ceva din revista literară pe care o aveam la mine. Apoi, punând revista pe măsuţa de sub geam, am început să privesc câmpul. Razele soarelui primăvăratic, răzbind pâcla subţire, care acoperea tot cerul, alintau grâul tânăr, crescut, des, de vreo două palme. Într-un loc, nu prea departe de calea ferată, un ciopor de căprioare. Păşteau liniştite. Nici nu ridicară capul, deprinse cu uriaşa reptilă de fier oare străbătea, huruind, câmpia.

„Îmi daţi voie?...” Bărbatul din faţa mea arăta spre revista de pe măsuţă.

„E o revistă literară”, i-am spus, prevenitor, însă comiţând, fără să vreau, o impoliteţe.

„Da, ştiu...” îmi zâmbi, nestingherit de precizarea mea.

I-am dat revista. S-a uitat, la primele pagini, peste titluri, apoi, asemeni cuiva foarte interesat de literatură, se cufundă în lectura unui articol. Încercam să ghicesc cam ce ar fi putut să-l captiveze atât de mult...

Pe culoar, în dreptul compartimentului nostru, cineva porni un radiocasetofon. Aparatul, pesemne uzat, funcţiona cu turaţie mai mică. Careva dintre navetiştii din compartiment, trezit din picoteală, bătu, supărat, în geamul uşii: „Fă mai încet, mă!” (Scăpă şi o înjurătură în care era pomenit Irod). Dar nimeni dintre cei de pe culoar nu-l băgă în seamă...

„Haiducul” îşi continua, imperturbabil, lectura...

Treceam pe lângă o mare suprafaţă de teren arată. Brazdele adânci – mii de paralele pierzându-se în infinit –, pământul negru şi umed, lucind stins...

Lângă un pâlc de salcâmi, în plin câmp, o căsuţă văruită. Câteva rufe puse la uscat arătau că, acolo, între două sate, locuieşte cineva. Cel care trăieşte în căsuţa aceea, mă gândeam, cel care trăieşte mai mulţi ani în ea poate avea un sentiment aparte al spaţiului: în jur, în preajma casei, de oriunde ai privi, în orice punct ţi-ai îndrepta privirea – deschidere. O fără de margini deschidere. Cândva, hoinărind de unul singur prin câmpie, am intrat într-o astfel de casă.

Era părăsită, nu în paragină, doar părăsită, mi-am dat seama, de curând. Înăuntru, în cele două încăperi, câteva lucruri şi semne ale celor care îşi duseseră traiul în ea. Mai întâi, o sobă de gătit, cu plita crăpată şi uşa căzută; sub ea, o mână de coceni de porumb, rămaşi,

poate, din ultima zi, când n-a mai fost nevoie să fie băgaţi pe foc; o pereche de cizme de gumă scâlciate şi sparte; o legătură de mărar uscat; un calendar, prins la colţuri în nişte pioneze ruginite, pe care o singură zi era înconjuiată cu ci-eio-nul: 1 septembrie (ajunsesem acolo spre sfârşitul acelei luni); într-un ungher, o păpuşă de plastic, cu nasul tocit şi mâinile smulse; în cealaltă încăpere, neaşteptat de spaţioasă, pe jos, cioburi dintr-o oglindă, reflectând razele soare-relui oprit sub canatul ferestrei; pe unul dintre pereţi spoiţi cu humă, o urmă dreptunghiulară – icoană? fotografie de nuntă?…

„Pe scriitorul ăsta l-am cunoscut", îmi spuse bărbatul din faţa mea. A întors spre mine pagina şi a ţinut-o, câteva clipe, ca pe un desen ce tocmai l-ai terminat şi îl arăţi cuiva, aşteptând să-ţi zică o părere. Sub vigneta „Fragmente critice", deasupra primei coloane a paginii, fotografia scriitorului, poate cea mai expresivă dintre cele pe care le văzusem, până atunci, publicate. Neavând, ca de obiteei, ochii acoperiţi de ochelari cu dioptrii multe, eliberat, parcă dintr-odată, de miopie, privea, tolerant, vag zâmbitor, la obiectivul aparatului de fotografiat. Părea stăpânit de o mare linişte interioară, iar ochii îi erau neînchipuit de limpezi. N-a fost nevoie să-l întreb pe tovarăşul meu de călătorie când şi în ce împrejurare îl cunoscuse. A început să-mi povestească: „Am lucrat, acum doi ani, în Bucureşti, ca instalator. M-au trimis, într-o dimineaţă, la el acasă. Aveam de înlocuit nişte ţevi de plumb vechi şi de schimbat garniturile la robinete. Era mult de lucru, însă el, până spre prânz, n-a venit să vadă ce trebăluiam acolo. Făceam o lipitură, sub chiuvetă, cu lampa de benzină şi nu l-am auzit când a intrat în baie. Uşa rămăsese deschisă. Cred că a stat, un timp, şi s-a uitat la mine cum munceam. Am simţit că e cineva în spatele meu, m-am întors şi, ridicându-mă în picioare, i-am spus: «Să trăiţi!» Nu i-a plăcut cum l-am salutat. Îmi zise: «Eu sunt scriitor, nu ofiţer». M-am cam fâstâcit: «Păi, aşa salutăm noi…». «Care noi?» întreabă. «Noi, ăştia cu ţevile». Se miră: «Zău, domnule?! Sunteţi militarizaţi?» A început să râdă şi tot repeta: «Instalatori militarizaţi! Instalatori militarizaţi!» Apoi, l-a chemat cineva la telefon. A lăsat uşile deschise în urma lui şi l-am auzit spunându-i celui care îl sunase: «Ce fac?! Stau de vorbă cu un instalator militarizat!» Şi iar a început să râdă cum, după aceea mi-a zis, nu mai râsese de multă vreme…"

Trenul opri într-o gară. Bărbatul din faţa mea tăcu. Câţiva dintre navetiştii de pe culoar se bulucîră spre coborâre. Plecă şi cel cu

radio-casetofonul. Fără muzica aceea, călătoria deveni mult mai suportabilă. Privirăm, amândoi, lumea de pe peron. Din clădirea gării ieşi, fugind, un tânăr îmbrăcat în costum de blugi. Ducea în braţe, ca pe un prunc – un purcel roşcat. îl dădu cuiva din tren, chiar în momentul când acesta se puse în mişcare. L-am îndemnat pe tovarăşul meu de călătorie să-mi povestească mai departe.

„Când s-a întors, m-a întrebat în cât timp termin reparaţia. Păru mulţumit că mai aveam numai vreo două ore de lucru. A spus să fac flacăra mai mică la lampa de benzină – îl enerva vâjâitul ei – şi s-a interesat de unde jsânt de baştină. Din vorbă în vorbă, vrând să afle câte ceva despre satul în care m-am născut, despre părinţii şi fraţii mei, am ajuns la o întâmplare trăită de bunicul meu în primul război mondial, pe frontul din Galiţia. Înainte de a i-o spune, şi-a adus un scăunel şi s-a aşezat pe el, în pragul uşii. La urmă, îmi zice: «întâmplarea asta am s-o bag într-un roman. Mai ştii vreuna?» Mai ştiam, bineînţeles că mai ştiam, bunicu-meu era om trecut prin multe, fusese şi prizonier vreo doi ani, la capătul lumii, la Marea Ohotsk, dar trebuia să termin, cu ţevile alea. L-am întrebat: «Acum, dumneavoastră ce vreţi? Să vă povestesc sau să duc la bun sfârşit reparaţia?» A râs: «Bine, ai dreptate, mai vorbim după ce termini». Şi-a luat scăunelul şi a plecat. După ce am încheiat lucrarea, n-a mai venit. Mi-a spus soţia lui că a trebuit să plece la o şedinţă. Cam în doi peri mi-a spus-o. Poate credea că întreb de el fiindcă, în timpul cât a stat cu mine, mi-a promis un bacşiş, ori mai ştiu eu ce. Aş fi vrut să-i mai povestesc. Ştia să asculte. Mi-a plăcut cum ştia să asculte…”

Bărbatul din faţa mea privi, gânditor, pe geam. Într-o livadă de canton, doi iezi albi zburdau în jurul unui copil îmbrăcat, anapoda, cu un veston de ceferist, mult prea lung şi prea larg pentru el. Copilul le făcea, celor din tren, cu mâna. Am tras repede geamul şi i-am răspuns. Aerul răcoros al dimineţii de primăvară, mirosind a pământ umed, năpădi compartimentul, înviorându-ne…

„Şi ce întâmplare i-aţi povestit?” am întrebat.

„Bunicul meu lupta într-un regiment de artilerie. I-a prins o iarnă grea în Galiţia. Într-un loc, văzându-se aproape încercuiţi de ruşi, s-au retras, noaptea, mergând fără să ştie ce-i sub ei, pe un pod de gheaţă, până la o insulă aflată în mijlocul unui lac. Nu şi-au dat seama că e o insulă. Dimineaţa, când s-au dezmeticit, ruşii închiseseră încercuirea, pe malul lacului, dar nu îndrăzneau să se apropie,

temându-se să nu se rupă gheaţa cu ei. Poate că s-au şi minunat cum de izbutiseră, ăştialalţi, să treacă, cu tunuri şi căruţe încărcate. Ruşii n-aveau artilerie, doar mitraliere, iar distanţa de la unii la alţii era destul de mare. Cei de pe insulă mai aveau alimente, iar lemne se găseau din belşug. După vreo trei zile, ruşii trimiseră, într-o barcă pusă pe tălpi de sanie, pe care o împingeau doi soldaţi, un sol, un ofiţer de-al lor. Solul îi ceru comandantului să se predea. Cu tot regimentul. Dar comandantul refuză. Avea nădejde într-o contraofensivă. Cu nădejdea. a rămas. Solul le spuse: «Dacă nu vreţi să vă predaţi, nu-i nici

un necaz. Noi avem timp. Aşteptăm până la primăvară. Şi, ca să vedeţi ce oameni milostivi suntem, o să vă trimitem, din când în când, cartofi, să nu pieriţi de foame…». A salutat şi a dat ordin soldaţilor să împingă barca înapoi. A zis-o în glumă? A zis-o în serios? Nimeni n-a aflat. După câteva zile, regimentul de pe insulă a ridicat steagul alb…”

Trenul încetini viteza şi opri, scurt timp, la un semnal. Tovarăşul meu de călătorie îmi înapoie revista, se ridică, îşi luă pachetul şi sacoşa din plasă. Îmi ură sănătate şi ieşi din compartiment.

al

&” e…

Uşi ti

! 15

JR

EXPERIMENT LA HOTEL

I

Iii-…

„Aveţi camera 507. Poftiţi la lift”, îmi spuse recepţionerul. Amabilitatea lui şi faptul că, deşi ajunsesem târziu la hotel, locul reţinut telefonic nu a fost dat altcuiva (cum mi se mai întâmplase) îmi atenuară oboseala unei nopţi de călătorie cu trenul şi a unei zile de alergătură printr-un mare oraş agresat de caniculă.

Urcam cu liftul spre etajul 5 şi mă gândeam la desfătarea pe care o voi trăi făcând un duş şi la voluptarea de a-mi întinde, apoi, trupul ostenit pe patul cu aşternuturi curate şi răcoroase.

Uşa camerei 507 era descuiată. Am presupus că rămăsese descuiată din neglijenţa vreunei cameriste. Mi s-a rezervat o cameră „single”, mobilată elegant, cu destul bun-gust pentru a te simţi bine în ea, o cameră „singic” cum rareori, în multele mele deplasări, am reuşit

să obţin.

Mi-am scos citea lucruri din geanta de voiaj şi am început să mă dezbrac. Tocmai îmi admiram pectoralii şi deltoizii în frumoasa (şi deloc falsa) oglindă ovală, montată într-o ramă de lemn sculptat, când mi-am adus aminte că uitasem să iau, de la recepţie, cheia camerei. Telefonul din „single” avea un design ultramodern, cum văzusem numai prin reviste. Am ridicat receptorul extraplat, am apăsat pe una dintre taste. Centralista îmi răspunse ou promptitudine – atât de politicoasă de parcă atunci şi-ar fi dat examenul final al unui curs de maniere elegante. Avea şi o voce plăcută, care îmi mări starea de confort interior. Îmi făcu legătura cu cei de la recepţie.

— Sunt 507, am uitat să iau cheia. Camera era descuiată.

— Nu, n-aţi uitat. Noi nu avem chei, mă informă, la fel de îndatoritor ca şi la sosirea mea, recepţionerul-şef. v a

— Cum n-aveţi chei?!? %

— La camere nu mai avem. Ţai

— Vorbiţi serios? – a;

— Cât se poate de serios.

— Şi… de când nu mai aveţi chei? ei

— De la începutul anului. Altceva, ip & rog?… %;

— Nimic. Mulţumesc.

— Vă dorim noapte bună. Culcaţi-vă liniştit, suntem noi aici…

Asigurarea că „suntem noi aici” nu mă linişti. Nu dormisem niciodată, mai ales la hotel, cu uşa descuiată. N-aveam „obiecte de valoare” la mine, n-aveam bani mulţi, dar…

M-am îmbrăcat şi am ieşit pe coridor. Simţeam nevoia să vorbesc cu cineva, să comentez situaţia fără precedent în care mă aflam. Nu apăru nimeni nici în holul de la intrarea în lifturi, nici pe coridor. Am trecut, ciulind urechea, pe la uşile mai multor camere. Linişte. Părea că toată lumea doarme, somn adânc, lin, fără griji. Doar la unul dintre capetele coridorului, geamul mare, înlocuind aproape tot zidul, reflecta un dreptunghi îngust de lumină gălbuie. Lumina aceea, am presupus, venea dintr-o încăpere a cărei uşă era deschisă…

Uşa „Oficiului” era, într-adevăr, deschisă. Aşezată într-un fotoliu de birou, din acelea care se pot roti, nepotrivindu-se cu restul obiectelor de acolo: maşini de călcat, perii cu coadă, aspiratoare, mături „găleţi de plastic, aşezată în acel fotoliu, o cameristă croşeta la lumina unei lămpi cu abajur de mătase galbenă. O femeie în vârstă,

grasă, care își băgase picioarele butucănoase, pentru a se răcori, într-o găleată cu apă. Ridică spre mine o privire obosită:

— Aveţi nevoie de ceva?

— Nu... Aş vrea doar să vă întreb...

— Ştiu ce vreţi să mă întrebaţi. Nu v-au spus că s-a făcut experiment?

— Nu mi-au spus. Ce fel de experiment?

— Păi... toate camerele să rămână descuiate.

— Şi merge aşa?

— Merge.

Întorcându-mă în camera mea „single”, am dus masa la uşă. Pe ea am pus un fotoliu. Astfel baricadat, mi-am permis să fac duşul pe care îl visam încă de dimineaţă. Abia ce m-am întins în patul ou aşternuturi curate şi răcoroase, că cineva îmi bătu în uşă.

— Cine-i? am întrebat, ridicându-mă din pat.

— Vecinul dumneavoastră. V-am auzit că nu dormiţi. Vă rog să mă iertaţi pentru deranj...

— Ce doriţi?

— Un foc!

Aveam brichetă. Am tras masa de la uşă şi, fiindcă antreul era prea îngust, am trecut pe sub ea, în patru labe. Am întredeschis uşa numai cât să pot ieşi. Cel de afară n-a putut vedea că m-am baricadat. Vecinul meu, aducând, ca înfăţişare, a şofer de cursă lungă, n-avea pe el decât un maiou-plasă şi nişte chiloţi sport, roşii, cu vipuşti albe. Pe pieptul lui musculos am putut admira, tatuată, o sirenă în poziţie orizontală, ca şi cum ar fi fost tolănită pe nisip, la ţărmul mării. Pletele ei cădeau, resfirându-se, peste sânii ţuguiaţi.

— Aţi mai locuit în hotelul ăsta de când nu mai sunt chei la camere? l-am întrebat, după ce şi-a aprins ţigara.

— De câteva ori? >»

— Eu stau aici pentru prima oară şi... V

— Sunteţi neliniştit.

— Da...

— Şi eu am fost”.

— Acum, v-aţi obişnuit?;

— Nu. Mi-am făcut rost de un şperaclu...

— Va să zică, încuiaţi.

— Numai noaptea.

„— Bună idee. Dacă aş fi ştiut...
— Vreţi să vă încui şi pe dumneavoastră?
— V-aş rămâne îndatorat.
— La ce oră să vă descui dimineaţă?
— La şase. – mm**».).
— Perfect. Eu mă trezesc la cinci şi jumătate.
— Vă mulţumesc mult.
— Cu plăcere. Somn uşor.

Acel om binevoitor aduse şi răsuci, de câteva ori, şperaclul în broască. Am încercat uşa. Am răsuflat uşurat, dar, pentru orice eventualitate, n-am renunţat la baricadă. Ceasul meu de mână, electronic, era şi deşteptător. L-am pus să ţiuie la şase fără un sfert. Simţindu-mă în siguranţă, am adormit repede.

În vis mi se arătă un bătrânel jovial. Ţinea, pe palmele împreunate, o legătură de chei şi şperacle. Mă îmbia: „ia-le, sunt ale tale. Vei putea încuia şi descuia orice uşă...”

La şase fără zece, m-am dat jos din pat şi am deschis larg fereastra, inspirând cu plăcere aerul dimineţii, încă neamestecat cu gaze de eşapament. Pe partea cealaltă a străzii, moşulică jovial din vis descuia uşa unui debit de tutun. „Prostii, mi-am zis, după ce el intră în tutungerie, unde, pesemne, era vânzător, visul e vis, viaţa e viaţă... Oricum, ce asemănare!...”

Am pus masa şi fotoliul la locul lor. La şase şi cinci, aş fi putut să plec. Dar omul binevoitor întârzia. Şi eu nu ştiam, nu l-am întrebat. ce număr avea camera lui. Când, peste câteva minute, se auzi o mişcare pe coridor, învingându-mi jena, am bătut tare în uşă.

— De ce bateţi?! se răsti o voce bărbătească.
— F, încuiată şi vreau să ies!? în i
— Aiurezi? Aici nu se încuie uşile!
— Încercaţi, vă rog, clanţa... * cu Jfod itu. «T*?
— Câţi sunteţi înăuntru? se interesă cel se afară, după ce apăsă pe clanţă. jry
— Numai eu. Chemaţi pe cineva. Trebuie să plec la gară!
— Pe cine să chem?
— Este un bărbat într-o cameră învecinată, un bărbat solid, tatuat pe piept, care are se§-raclu. În
— De unde ştii? $
1 – El m-a încuiat, aseară. i – Aha, aha, se bucură, răutăcios, cel

de afară, dacă n-ai avut încredere în oameni şi te-ai. i încuiat, atunci, din partea mea, stai acolo mult şi bine!

M-am repezit la telefon. Mi s-a dat” la fel de prompt, recepţia.

— Sunt 507, nu mai pot ieşi din cameră!

— Dar ce-aţi păţit?

— E încuiată uşa. Pierd trenul!

— Nu vă supăraţi, nouă ne plac numai glumele bune. Printre cei care vin la hotelul nostru sunt şi oameni foarte glumeţi. Pe aceştia noi îi simpatizăm, ne fac munca mai plăcută şi…

Cineva umbla la uşă. L-am lăsat pe recepţioner să vorbească de unul singur şi, din două salturi, am fost cu mâna pe clanţă.

— Cum v – aţi încuiat? se auzi, de afară, vocea cameristei.

— Nu m-am încuiat eu. Aduceţi dumneavoastră o cheie sau…

— V-am spus că n-aveam şi că e experiment.

— Căutaţi prin camerele de alături, este cineva, un bărbat, care are şperaclu! or.

— Bine. Mă duc să caut.:

Între timp, recepţionerul închisese telefonul. N-am mai cerut recepţia. Cum aş fi putut să-l conving că nu-i ţinta unei glume proasteşti?

M-am dus iarăşi la geam. Câteva inspiraţii adânci şi expiraţii lungi mi-au potolit nervii. Peste puţin timp, trenul meu pleca.

Bătrânelul ieşi din tutungerie şi şterse cu o cârpă vitrina. L-am strigat, am vrut să-l rog să urce până la mine cu legătura lui de chei şi şpe-raelc, însă nu m-a auzit, distanţa dintre noi era prea mare, strada devenise zgomotoasă, circulau deja multe maşini, troleibuze, puzderie de pietoni. Şi chiar dacă mă auzea, nu m-ar fi crezut nici el, precis nu m-ar fi crezut, fiindcă ştia, nu se putea să nu se ştie că cei de la hotel iniţiaseră un atât de original experiment.

— N –, i-fiintr titţ, m» i

DIMINEAŢA, ÎNAINTE ŞI DUPĂ ORA 8

„V.

Ne simţeam bine în biroul nostru. Ne simţeam bine, chiar dacă încăperea, neobişnuif de îngustă, n-avea decât o singură fereastră, prin care, din pricina clădirii înalte de vizavi, nu vedeam nicicând soarele. O străduţă puţin circulată despărţea acea clădire de instituţia unde lucram. Biroul nostru îngust se afla la etajul întâi. Răzbăteau, de la parter, din bucătăria unei autoserviri, mirosuri amestecate de

mâncăruri. Câteodată, reuşeam să ghicim ce se gătea acolo. Stăteam cam înghesuiţi la mesele de lucru, printre dulapuri şi zeci de biblioraftur. Aceste neajunsuri erau compensate de relaţiile pe deplin colegiale cultivate de Cristiana lepan şi Arito-nel Leru. La masa ei de lucru, lângă fereastră, Cristiana lepan beneficia mai tot timpul de lumină naturală; numai în junele zile de toamnă sau de iarnă, când cerul rămânea acoperit de nori cenuşii, trebuia să ţină aprinsă o veioză cu abajur roz, obiect câştigat la tombola revelionului. Masa lui Antonel Leru era mult mai puţin luminată de afară, iar masa mea, plasată lângă uşă, ar fi fost mereu în semiobscuritate, dacă nu aprindeam unul dintre tuburile de neon montate în plafon. Lui Antonel Leru îi oboseau ochii mai repede decât nouă, interferenţa luminii naturale cu cea artificială îl obosea, dar nu voia să-şi facă ochelari – „măcar cu dioptrii de 0,5”, cum îl îndemna Cristiana Iepan –, în mentalitatea lui de donjuan, ochelarii nu însemnau altceva decât un semn de bătrâneţe. Uşa dinspre coridor (unica uşă a biroului nostru) se găsea în linie dreaptă cu fereastra. Uneori, când deschideam fereastra ca să aerisim (aeriseam destul de des, căci aveam puţin aer în biroul nostru), dacă intra cineva, zburau câteva hârtii de pe masa Cristianei Iepan, luate de curent. Cristiana Iepan punea palmele peste hârtiile rămase pe masă şi exclama un „Ah” ingenuu. Nu se enerva, dimpo-potrivă, rostea acel „Ah” de parcă i s-ar fi întâmplat ceva foarte plăcut, poate la fel ca atunci când, emoţionată, s-a dus la prima ei întâlnire cu un băiat, iar băiatul i-a oferit un splendid buchet de flori, florile ei preferate – lăcrămioarele. Eu şi Antonel Leru adunam hârtiile căzute pe jos. Cristiana Iepan ne spunea „merçi”, niciodată mulţumesc. Pronunţa, grascind uşor, „merçi”, cu „e” deschis, într-un fel care te-ar fi putut face să crezi că ştia binişor franţuzeşte, dar nu ştia. Avea, însă, multă admiraţie pentru francezi, pentru Jean Paul Bel-mondo şi Alain Delon în special, ale căror filme le vedea de mai multe ori, dovedindu-se o cinefilă pasionată.

Dimineaţa, după ce terminam cursa contra cronometru pentru „prinderea” condicii de prezenţă, ajunşi cu bine în birou, ne îngăduiam un timp de respire – Şeful nostru direct, al cărui birou se afla în capătul celălalt al coridorului, n-avea obiceiul să ne controleze la prima oră. Ne desfăceam, în sertare, pachetele cu mâncare. Mâncam din sertare. Deasupra uşii, o inscripţie tipărită ou litere mari, albastre, ne atenţiona: „Nu mâiicaţi în timpul programului!” Conversam puţin, ciuleam

urechile pentru a putea auzi orice zgomot de paşi pe coridor. Odată, în timp ce mâncam din sertare, şeful şefului nostru, purtând încălţăminte cu tălpi sintetice foarte moi, intră, pe neaşteptate, la noi în birou. Deşi nu l-am auzit venind, dar fiind foarte atenţi, când el a apăsat pe clanţă, noi am închis rapid sertarele: pac! pac! pac! însă Antonel Leru, având gura plină, n-a mai putut să înghită şi, deci, nici cum să-i răspundă la salut. S-a ridicat doar în picioare, afişând o mină de om suferind, îl salvă, eu o remarcabilă prezenţă de spirit, Cristiana Iepan: colegul nostru avea gâtlejul inflamat, dar continua să vină la birou, deşi primise câteva zile de concediu medical; venea pentru nişte lucrări urgente, pe care se angajase să le predea la termen.

Micul dejun servit din sertare nu dura mult. Ne şi grăbeam să-l terminăm cât mai repede. Apoi, Cristiana Iepan deschidea dulapul special amenajat (de noi) şi punea cafeaua la fiert. Aveam un fond comun de cafea. Puneam ceştile aburinde în sertare şi sporovăiam. Era cel mai plăcut moment al zilei.

Cristiana Iepan – bunicuţă tânără, sub 50 de ani, corpolentă, nici frumoasă, nici urâtă, păstrând o anumită cochetărie; fire impresionabilă, influenţabilă, însă, uneori, imprevizibil de rigidă în opinii; funcţionară corectă, obsedată de punctualitate, mereu preocupată să facă ordine în jur, în sertare, în dulapuri, în viaţa altora.

Cristiana Iepan: Aseară, n-am putut să dorm. Mă tot gândeam: oare ce i-o fi dat nora mea demâncare bietului copilaş, de a făcut diaree? Şi, nu demult, i-am dus o listă bătută la maşină: carne, legume, compoturi, modul de preparare pentru stomăcelul lui. Fiu-meu, când ci a mic, n-a avut niciodată diaree…

Antonel Leru – 35 de ani, brunet, bine legat, dichisit, alură de escroc sentimental din filmele argentiniene, extrem de politicos ou femeile, repetând, cu destul succes, aceleaşi formule de curtoazie; funcţionar mediocru; preocupări prozaice.

Antonel Leru: Nici eu n-am prea dormit azi-noapte. N-am putut să dorm pentru că a fost foarte cald. Eu dorm separat de nevastă-mea, nu suport căldura, dorm fără nimic pe mine, nici măcar cu un cearşaf nu mă învelesc. M-am dus în bucătărie şi am mâncat cinci sarmale din varză dulce, apoi am ieşit pe balcon şi am fumat o ţigară. M-au înnebunit ţânţarii…

Într-un timp, cel mai plăcut moment al zilei ne era tulburat de către cei care intrau la noi în birou şi ne întrebau: „Aici se plăteşte

apa?” La noi nu se plătea apa, biroul nostru funcţiona pentru petiţionari. Între orele 8 şi 12 stăteam la dispoziţia petiţionarilor, a solicitanţilor. După aceea, până la ora 15, puneam în ordine actele, completam tabele, formulare, pregăteam mapele pentru a fi duse la semnat. Deşi l-am rugat pe portar să ne ajute, de cei care veneau să ne întrebe dacă la noi se plăteşte apa nu am scăpat decât după ce am pus un anunţ mare pe uşă: „Aici nu se plăteşte apa!”...

Cristiana Iepan: A venit, ieri, bărbatu-meu cu unu’. Zicea că-i profesor de îndeletniciri practice. M-a pus să fac nişte gustări şi a trebuit să le dau din ţuica pe care o ţineam pentru ziua bietului copilaş. Voiau să se iasocieze, să devină crescători de nutrii autorizaţi. Ăla, profesorul de îndeletniciri practice, spunea că are condiţii optime pentru nutrii, dar nu-i ajung banii. Avea de gând să pornească imediat crescătoria. Însă mie omul nu mi-a plăcut, am ştiut că ceva nu e în regulă cu el.

An tonei Leru: De unde aţi ştiut, scumpă doamnă?

Cristiana Iepan: Eu am un nas nemaipomenit. Simt instantaneu oamenii: care-i beţiv, care-i afemeiat, care-i escroc, care-i neserios... Pe mine nu mă înşală niciodată nasul.

Antonel Leru: E bine să ai un asemenea nas. Femeile au nas mai bun decât bărbaţii...

După o vreme, cel mai frumos moment al zilei ne fu, iarăşi, tulburat: veneau, tot mai des, oameni care ne întrebau: „Aici se plătesc locurile de veci?” Dar Antonel Leru avu o idee minunată: am scos anunţul cu „Aici nu se plăteşte apa!” şi am pus altul, scris cu vopsea vernil, fosforescentă: „Aici nu se plăteşte nimic!”...

Cristiana Iepan: Mâine avem zi liberă. Am să-l iau pe bietul copilaş la mine şi am să-l ţin până duminică seara, ca să se mai întremeze...

Antonel Leru: Mâine, la ora 4 dimineaţa, încalec pe bicicletă. Duc cu mine o sticlă de votcă, ceapă, o conservă de legume, cartofi, costiţă. Pe la 5 şi ceva ajung la locul meu de pescuit. Acolo mă întâlnesc cu un prieten. Facem focul, bem, mâncăm, pescuim. Duminică după-amiază, mă întorc acasă. Pregătesc o saramură, ciorbă, pane, mămăligă...

Cristiana Iepan: Păi, dumneata găteşti?!

Antonel Leru: Bineînţeles, stimată doamnă. Nevastă-mea nu ştie. Nici să cureţe peştele nu ştie...

Aşadar, ne simţeam bine în biroul nostru. Şeful era cumsecade,

nu ne-a surprins mâncând în timpul programului, nu ne-a prins făcând cafea în dulapul special amenajat. Munceam onest. Trăiam destul de onest. Aveam, câteodată, dialoguri interesante cu petiţionarii, cu solicitanţii. Masa mea de lucru fiind lângă uşă, cei mai mulţi mi se adresau, întâi, mie.

O solicitantă: Caut evidenţa tatălui meu, care a lucrat la dumneavoastră.

— Când a lucrat?!]

— Nu ştiu.", j..."

— Mergeţi şi întrebaţi-l. f.

— Nu mai ştie.

— Veniţi cu el aici, poate îşi aduce aminte.

— N-am cum să-l aduc, locuieşte la 500 de kilometri distanţă.

— Păi, scrieţi-i să se urce în tren şi să vină încoace.

— I-am scris, nu vrea să vină.

— De ce nu vrea? nit

— N-a spus de ce, a spus doar că nu mă doreşte să pună piciorul în oraşul ăsta".

— I s-a întâmplat ceva neplăcut în acest oraş?

— Nu ştiu!

— Păi, n-aţi stat împreună? fe

— Nu. Cât timp a locuit aici, eu eram la 50$ de kilometri distanţă, apoi s-a dus el acolo şi am venit eu aici... v!

Un petiţionar cere să fie săpate fântâni în oraş. Vreo 50 de fântâni. Îmi arată şi o hartă desenată de el, având marcate locurile de amplasare a fântânilor. Şi un deviz estimativ. Întreabă: „Credeţi că va fi luată în seamă propunerea mea?"

Dată fiind importanţa problemei, îl trimit la şef. După vreo oră, şeful intră furios la noi în birou şi mă admonestează: „De ce naiba l-ai trimis la mine pe nebunul ăla cu fântânile?!..."

A fost o perioadă când ne simţeam foarte bine în biroul nostru. Cristiana Iepan şi Antonel Luru mă simpatizau, iar eu, ca tânăr funcţionar, îmi dădeam silinţa să nu-i supăr ou nimic. Ne întreba câte un coleg din alt birou, abia putând să-şi mescheze invidia: „Cum de reuşiţi voi să vă înţelegeţi atât de bine? Cum?..." Şi totul, în ce ne privea, era foarte simplu. Totul a fost foarte simplu până când, într-o dimineaţă, în cel mai plăcut moment al zilei, doi oameni de serviciu aduseră în biroul nostru o masă de lucru şi un scaun capitonat. „Ce-i cu

astea?” îi luă la rost Antonel Leru, deşi bănuia cam ce-ar putea fi cu ele. „V-aţi aranjat, domnu’ Leru, vine Pistriţ la dumneavoastră”, îl lămuri, sec, ainul dintre cărători. Cristiana Iepan îşi ieşi din sărite. Vocea ei răsună, prin uşa larg deschisă, pe tot coridorul: „Nu se poate! Nu putem accepta! Şi-aşa suntem înghesuiţi şi n-avem destul aer! Cine a dispus să fie mutat la noi?!...” Oamenii de serviciu, indiferenţi şi tăcuţi, închiseră uşa pe dinafară, lăsându-ne să ne măcinăm între noi necazul.

Eusebiu Pistriţ – peste 6 decenii de viaţă, dar bine conservat; rotofei, blondin, calviţie pronunţată; ochi albaştri, un albastru deschis şi puţin tulbure, precum cel al ochilor de gâscă albă. Întotdeauna îmbrăcat în costume din stofă bună, cămaşă asortată, cravată cu dungi oblice; ochelari de distanţă, ochelari pentru aproape, rame şi lentile din străinătate; pe inelarul mâinii drepte, un ghiul mare, având gravate, artistic, iniţialele numelui lui; faimă de chiţibuşar, excesiv de precaut în tot ce face; titrat, fost director în Direcţia muncii; puritan, condamnă apăsat legăturile extraconjugale, dar postul din Direcţia muncii l-a pierdut după ce, datorită virilităţii sale, una dintre subalterne, nemăritată, a născut >un băieţel. După îndelungi tergiversări, Eusebiu Pistriţ a recunoscut copilul. Nevastă-sa, neputând avea copii, n-a divorţat de el. Oricum, cealaltă, subalterna, dezamăgită de ezitările şi laşitatea lui, nu s-ar fi căsătorit cu el. Băiatul a crescut şi la mama sa, rămasă nemăritată, şi la soţii Pistriţ, având – astfel, într-un fel, două domicilii, situaţie care, spunea cineva care îl cunoaşte (o rubedenie de-a Cristianei Iepan), i-a afectat caracterul, în sensul că nu se mai poate dezbăra, nici la locul de muncă (inginer fiind) de o anumită atitudine duplicitară.

Pentru a putea fi instalată masa de lucru a lui Eusebiu Pistriţ, între a mea şi cea a lui Antonel Leru, au fost scoase pe coridor două dulapuri. El a intrat, a doua zi, în biroul nostru, aducându-şi, într-o sacoşă de plastic, „obiectele personale”: o mapă de vinilin negru cu ornamente geometrice aurite; un pahar mare de plastic, având imprimată stema oraşului Praga; o scrumieră de bronz, reprezentând un fel de naiadă tolănită pe marginea unei scoici, în care, nefiind fumător, ţinea agrafe şi ace cu gămălie; alte câteva mărunţişuri de pus prin sertare. A intrat şi ne-a ţinut un mic discurs: „Îmi pare foarte rău, ştiu că nu sunt dorit aici, dar, reorganizându-se unele birouri, eu am fost repartizat la dumneavoastră. După cum cred că aţi aflat, nu mai am mult până la pensie. Mi s-a spus că sunteţi nişte oameni

înţelegători. Şi eu sunt, de felul meu, înţelegător, vă veţi convinge de asta. Unde este bunăvoinţă şi înţelegere, totul se rezolvă, totul… Am avut de-a face, în funcţiile mele, unele de răspundere, cu tot felul de specimene. Întotdeauna am pus binele înaintea răului şi n-am nedreptăţit pe nimeni. Sper că mă voi integra satisfăcător în colectivul dumneavoastră…”

Din partea micului nostru colectiv i-a răspuns, laconic, Cristiana Iepan: „Să sperăm…” Eusebiu Pistriţ a spus „vă mulţumesc”, asemeni unor conferenţiari când îşi termină prelegerea: vă mulţumesc pentru atenţie”, şi s-a aşezat la masa lui de lucru, ceva mai luminată de afară decât a mea, dar mult mai puţin decât cea a lui Antonel Leru. Avea, însă, ochelari buni, cu lentile originale „Zeiss”. Şeful îi dăduse nişte documentaţii pentru a le rezolva din punct de vedere juridic. Eusebiu Pistriţ studiase dreptul. După ce a început să se obişnuiască cu noi, evoca, uneori, dimineaţa, momente din studenţia lui.

„Eu am făcut cursurile de drept internaţional cu Traian Bărbat. Aţi auzit de Traian Bărbat, nu se poate să nu fi auzit. Ce cap, domnule! Ce inteligenţă superioară! La examene era extraordinar de pretenţios, însă eu am fost activ la seminarii. Mă ştia, mă remarcase. Trag un bilet cu «Pacta sunt servanda», principiul respectării cu bună credinţă a înţelegerilor internaţionale, şi, punctul doi, «Libertatea de navigaţie prin strâmtori». Cunoşteam bine subiectele, dar aveam emoţii mari. Cum să n-ai emoţii în faţa lui Traian Bărbat?… Din cauza emoţiilor, m-a apucat strănutul. Nu mă mai puteam opri din strănutat. Colegii din sala de examen au început să râdă. Profesorul mă privea cu severitate. Credea că simulez. Întreabă. Ce e, domnule student, ai făcut alergie la subiectele de pe bilet?!» Bâigui ceva, îmi cer scuze. Ochii mi s-au umplut de lacrimi şi el şi-a dat seama că nu simulez. «Trage aer în piept şi nu mai respira, nu mai respira cât de mult poţi», mă sfătuieşte. Mi-am ţinut respiraţia până când am simţit că ameţesc. Metoda a fost bună, doar că-mi ţiuiră câtva timp urechile. Magistrul Traian Bărbat s-a declarat foarte mulţumit de felul cum am expus «Paeta sunt ser-vanda». La «Dreptul de navigaţie prin strâmtori» am adus chestiunea la zi, dând ca exemplu Dardanelele. Turcii făceau pe nebunii în Dardanele. După ce mi-a pus câteva întrebări suplimentare, îmi ceru indexul: «Domi\ule, coleg, dumneata meriţi nota maximă. Te aşteaptă, nu mă îndoiesc, o carieră eclatantă…»”.

Povestindu-ne aceste momente, pe faţa lui 1 Eusebiu Pistriţ nu

se ivea nici măcar umbra unui zâmbet. Trecutul lui, ca şi prezentul lui rămâneau, întotdeauna, dominate de seriozitate. Răsfoi una dintre documentaţiile pe care trebuia să le rezolve din punct de vedere juridic. îl observam cu coada ochiului. Şi Antonel Leru îl observa. Cristiana Iepan nu avea unghi favorabil şi asta îi dădea o stare de nervozitate. Bombăni ceva în legătură eu nişte formulare greşit tipărite, se foi cât se foi pe scaun, apoi luă mica stropitoare de plastic, obiect pentru copii, având desenaţi pe ea doi răţoi Donald, şi merse să aducă apă, de la toaletă de pe coridor, îngrijea cu multă plăcere cele câteva plante ornamentale atârnate, în ghivece, de tocul ferestrei. Le uda tot a doua zi şi le schimba pământul de două ori pe an. Odată, în lipsa ei, unul dintre oamenii de serviciu veni la noi în birou şi ne rugă să-l lăsăm să se uite, cu un binoclu de vânătoare, într-o cameră a clădirii de vizavi.

14 Q

Era ceva acolo care-l interesa mult: în cameră nu se găsea niciun fel de mobilă, dar, în mijlocul ei, fusese montat un cort galben, un cort pentru excursionişti. Se vedeau, ieşite din cort, două tălpi goale bărbăteşti şi două tălpi goale femeieşti. Mişcarea celor patru – tălpi îl captivă atât de tare pe privitor, încât scutură scrumul de la ţigară într-unul dintre ghivecele Cristianei Iepan. A doua zi, Cristiana Iepan constată, indignată, infamia. Pentru a scăpa de învinuire, Antonel Leru divulgă numele făptaşului. Cristiana Iepan plecă, în trombă, din birou şi-l găsi la ultimul etaj, unde amatorul de imagini insolite se căznea, urcat pe o masă, să schimbe un tub de neon din casa scărilor. Intimidat de vorbele Cristianei Iepan, omul scăpă tubul din mâini şi rămase ca îngheţat. Tubul căzu până la parter, în holul de la intrare, pocni, spărgându-se, ca o petardă. îl sperie pe portar, dar şi pe un inspector din Capitală, care tocmai intra, pentru prima oară, în instituţia noastră. Venise, neanunţat, în control. Puţin a lipsit să nu-i cadă tubul acela în cap. Inspectorul a spus doar atât: „O, ce debandadă!” şi a urcat furios scările spre secretariat. Cristiana Iepan şi omul de serviciu au fost chemaţi la direcţiune, în prezenţa inspectorului, directorul îi puse să dea declaraţii scrise. Directorul era extrem de afectat de această întâmplare nefericită. Cristiana Iepan a scris, cu greu stăpânindu-se să nu izbucnească în plâns: „Subsemnata, muncesc de 25 de ani în această instituţie. N-am lipsit nicio zi nemotivat, n-am avut abateri, n-am fost sancţionată, dar nu pot accepta ca cineva să scuture scrumul de la

ţigară în ghivecele cu plante din biroul în care lucrez, plante aduse de acasă pentru a înfrumuseţa ambianţa. În cursul zilei de ieri, Leonte C, venit, n-am aflat de ce, în biroul nostru, a făcut acest gest incalificabil. Când m-am dus să-i atrag atenţia că aşa ceva nu trebuie să se mai repete, a început să-şi ceară scuze şi, nu mi-am dat seama cum, a scăpat tubul de neon din mâini. Altceva nu mai am de declarat”. Omul de serviciu, asudând de frică, a scris: „Io declar următoarele: două picioruşe de la tub erau cam strâmbe şi n-am putut să bag tubu’ în lăcaş. Le-am îndreptat cum am putut, că nu mai avem momentan alt tub la magazie şi electricianu’ îi plecat în conced. Două picioruşe or intrat în lăcaş, şi alea strâmbe nu intrau nicicum. Atunci o venit doamna le-pan şi o strigat la mine şi io am tresărit şi, nu ştiu cum, mi-o fugit tubu’ din mână, că să ţinea numa’ în două picioruşe”.

Până la urmă, inspectorul demonstra că ştia să analizeze obiectiv un asemenea caz, cum numai un veritabil cavaler al corectitudinii l-ar fi analizat: Cristiana Iepan şi omul de serviciu Leonte C. n-au fost sancţionaţi. Primi o sancţiune şeful contabil. El îl pusese pe omul de serviciu să monteze tubul de neon, el l-a determinat să facă ceva pentru care nu avea calificare. Şeful contabil era un ins dificil, infatuat şi ursuz. Vestea că, după câteva zile de aşteptare, contestaţia i-a fost respinsă ne procură una dintre cele mai mari satisfacţii.

Eusebiu Pistriţ îşi scoase ochelarii şi rămase cu privirea pe o coloană de cifre din documentaţie-Ochelarii îi ţinea în mâna stângă, în dreapta avea un pix argintiu cu ceas electronic. Nu privi prea mult timp coloana de cifre, căci pleoapele i se lăsară încet peste ochii lui albaştri. Noul nostru coleg picotea. Era abia ora 8 şi el picotea. Scăpă ochelarii din mână, pleoapele îi tresăriră uşor; scăpă şi pixul, pleoapele i se deschiseră, apoi i se închiseră iar. Antonel Leru îmi aruncă. un bileţel: „Să vezi ce-o să urmeze…” Uimitoare premoniţie.

Când se înapoie, Cristiana Iepan trânti, fără să vrea, uşa. Eusebiu Pistriţ, trezindu-se, luă, cu un gest reflex, ochelarii şi pixul. Îşi puse ochelarii şi bifa suma coloanei de cifre.

— Nu ştiu dacă am dormit trei ore astă-noapte. Până spre. dimineaţă m-au mâncat de viu ţânţarii, se plânse Antonel Leru.

Eusebiu Pistriţ dădu dezaprobator din cap.

— Foarte rău că nu luaţi măsuri de apărare. Eu am pus plase chinezeşti la toate geamurile. Plasele chinezeşti sunt foarte bune, nici cei mai mici ţânţari nu pot să treacă prin ele. Pe cei care, totuşi, mai

pătrund în casă, nevastă-mea îi lichidează cu fixativ de păr. Cum îi sp. reiază, cum înţepenesc…

— Ce idee?! se miră Cristiana Iepan. Noi ne chinuim să-i adunăm de pe pereţi şi de pe plafon cu aspiratorul. În fiecare seară ne culcăm cu aspiratorul pregătit. Ne sculăm şi-i aspirăm pe rând: o noapte eu, o noapte bărbatu-meu… Abia am reuşit s-o conving pe nora mea să pună o bucată de tifon peste pătuţul bietului copilaş. Era tot pişcat pe minute şi pe faţă.

Ui >, S:! * *

Eusebiu Pistriţ deschise un cod de legi şi făcu câteva înseninări pe o coală ministerială. Acoperi cam un sfert din coală cu un scris mărunt, aplecat spre stânga. Un timp, nu mai zise nimeni nimic. Munceam cu destul spor. Până când… până când auzirăm că noului nostru coleg i-au căzut iar ochelarii şi pixul din mâini. Intră un solicitant. Eusebiu Pistriţ nu se trezi.

Solicitantul (trecând în vârful picioarelor pe lângă mine şi pe lângă Eusebiu Pistriţ, se adresă, în şoaptă, lui Antonel Leru): Domnu' Len>?

Antonel Leru (tot în şoaptă): Da' ce doriţi?

Solicitantul: Ştiţi, eu nu mai pot să lucrez ca şofer…

Antonel Leru: De ce?

Solicitantul: M-a cam lăsat vederea. Nu s-ar putea să lucrez ca mecanic auto? Am autorizaţie.

Antonel Leru: Faceţi o cerere, arătaţi situaţia, depuneţi-o la registratură.

Solicitantul: Bine, vă mulţumesc… M-a trimis cineva la dumneavoastră pentru nişte cârlige…

Antonel Leru (prefăcându-se că nu ştie despre ce e vorba): Ce cârlige?!… Eu n-am cârlige.

Solicitantul (scoţând un plic de nailon din buzunar): Am eu. Pentru şalău şi scobar. Italiene.

Antonel Leru, interesat de ofertă, luă plicul şi-i făcu celuilalt semn să iasă pe coridor. Ieşi şi el, închizând cu grijă uşa.

Eusebiu Pistriţ a dormit până aproape de terminarea zilei de muncă. Orele s-au scurs, pentru noi, teribil de încet, ne simţeam stingheriţi. N-am. ştiut cât de stingheritor poate fi un om care doarme. S-a trezit, şi-a pus ochelarii, a luat din geanta lui diplomat o bomboană de mentă. Tăcerea noastră o fi pus-o pe seama sârguinţei cu care

lucram. Stăteam aplecaţi peste acte, peste tabele şi formulare, mimam că suntem absorbiţi de ele, dar ne gândeam cum va fi a doua zi, a doua zi după ora 8... El îşi încuie documentaţiile şi codul de legi în sertar şi, la ora 15 şi un minut, ieşi. din birou.

A doua zi a fost ca şi în prima zi. Ochelarii şi pixul argintiu cu ceas electronic îi scăpară din mâini. Am vorbit tare, am trântit sertarele, bibliorafturile, uşa. În van.

A treia zi, în timp ce ne beam cafeaua (Eusebiu Pistriţ a contribuit şi el la fondul comun de cafea), Antonel Leru încercă să-l tragă de limbă:

— Azi-noapte, nu m-au pişcat ţânţarii, da' am avut insomnii. M-am dus în bucătărie şi am mâncat două farfurii de ciorbă cu perişoare. Eu dorm foarte bine cu burta plină, însă, azi-noapte, chiar şi după ce am mâncat nu s-a lipit somnul de mine. Nici prea cald n-a fost, s-a mai domolit căldura. Dumneavoastră n-aveţi insomnii?

Eusebiu Pistriţ (surprins de întrebare): Eu?!... Dorm normal, colega, absolut normal!... – ...

În ziua a patra, după ora 8, Cristiana Iepan, căreia i-au cedat nervii, l-a adus în birou pe şef. El nu mai trecuse, în acest răstimp, pe la noi. Şeful, în marea lui cumsecădenie, nu îl trezi pe Eusebiu Pistriţ.

— Pasărea de lemn – ISBN 973 – 36 – 0045 – 8

— Intră atâţia oameni aici şi îl văd! O să se spună, o să se audă că dormim pe rupte în timpul programului, argumentă Cristiana lepan. Şeful îi dădu dreptate, nici nu s-ar fi putut să nu-i dea dreptate. Făcu apel la toleranţă, la comprehensiune. Nu-şi putea permite să pună o inscripţie „Nu dormiţi în timpul programului!" Se lansă în presupuneri: Eusebiu Pistriţ trece, pare-se, printr-o criză de acomodare. Poate că are şi probleme familiale sau e suferind. O s4-l cheme şi o să stea de vorbă cu el. Trebuie să-l înţelegem, trebuie să-l ajutăm. În cui înd va ieşi la pensie...

Niciuna dintre presupunerile şefului nu se adeveriră. Noul nostru coleg n-avea probleme de acomodare, nici familiale şi, la vârsta lui, se bucura de o sănătate fizică remarcabilă. Întrebările şefului îi treziră, însă, suspiciuni. Se interesă dacă şi noi am fost chemaţi la o asemenea discuţie. Neinspiraţi, îl minţirăm că da. Astfel, îşi redobândi liniştea şi somnul la masa de lucru. Trecu o lună. Cristiana lepan refuză să mai fiarbă cafea în dulapul special amenajat. Avu o ieşire întristătoare: „Eu nu sunt servitoarea nimănui!" Mâncam, morocănoşi,

din sertare; ne aduceam cafea de acasă; conversam puţin, în silă; pe petiţionari şi pe solicitanţi îi priveam cu ostilitate. Randamentul în muncă scăzu. Eusebiu Pistriţ nu înţelegea ce se întâmplase, dar nici n-a ţinut să afle. Continua să ne povestească, înainte de ora 8, episoade din viaţa lui. Pe unul dintre ele, cel mai atractiv, ni-l prezentă în 4 părţi succesive…

Episodul I

„Pe vremea când făceam muncă de control şi îndrumare în regiune, m-au găzduit, în comuna… dar n-are importanţă denumirea comunei, m-au găzduit într-un castel. Castelul fusese al unui mare bogătaş şi nu se ştia, atunci, ce destinaţie va primi. După un timp, s-a înfiinţat acolo o staţiune experimentală pentru taurii de montă. Cu mobila care a mai rămas după ce bogătaşul a şters-o în străinătate, au amenajat, la etaj, camera de oaspeţi. Restul încăperilor erau goale. Am dormit şi eu, pentru prima şi ultima oară, într-un pat ou baldachin. Nu prea m-am odihnit bine, mobilele aloa vechi pocneau, toată noaptea pocneau şi-aveam impresia că o să cadă baldachinul pe mine. Fiind vară, dormeam cu geamurile deschise. Castelul se afla la marginea comunei, ferestrele camerei de oaspeţi dădeau spre câmp şi spre o casă izolată…”

Aici se sfârşi primul episod. După ce Eusebiu Pistriţ adormi, Cristiana Iepan comentă cu maliţiozitate: „Ce ne interesează pe noi că a stat el într-un castel? Cu asta vrea să ne impresioneze? Cu asta?… Ieri, când l-am întâlnit în tramvai, veni vorba despre nepoţii noştri. I-am spus că, dacă iese la pensie, nu se va plictisi, o să aibă ce face, o să-şi plimbe, zilnic, ne-poţeii. Da’ el îmi zice: «Eu n-am să-mi plimb niciun nepoţel. Îi priveşte». Adică, pe fiul său şi pe nora sa îi priveşte. «Eu am alte preocupări». Aţi auzit? Are alte preocupări. Dacă doarme aici, pe bani, şi ajunge acasă odihnit, cum să nu aibă dispoziţie pentru alte preocupări?!…”

Antonel Leru făcu o observaţie surprinzător de adâncă pentru nivelul lui intelectual:

— Bunicii de azi nu mai sunt ca şi cei de altă dată.

— Ce vorbeşti, domnule?! Cum poţi să afirmi aşa ceva?! – se revoltă Cristiana le-pan.

Controversa fu întreruptă de un solicitantx

Solicitantul (după ce se uită la Eusebiu Pis-triţ, mi se adresează aproape în şoaptă): Nu vă supăraţi, aici se pot cumpăra bidoane pentru

gunoi?

N-apuc să-i răspund, Cristiana Iepan intervine dur: N-aţi văzut ce scrie pe uşă?!

Solicitantul (intimidat): Ba da, dar…

Cristiana Iepan (întrerupându-l): Atunci, lăsaţi-ne să lucrăm!

Omul iese, înjurând, probabil, în gând, tagma funcţionărească.

Episodul al II-lea

„Cum vă spuneam ieri, lângă castel era casa aia izolată. Să fi fost ora 11. Aţipisem. Dinspre casă începe să se audă un duduit de motor greu şi pocnete de ţeava de eşapament. Motorul se mai îneca, se oprea, însă cineva încerca să-l ambaleze. Totul a ţinut vreo jumătate de oră, după care s-a făcut linişte. A doua zi dimineaţă, în drum spre primărie, m-am abătut pe la casa cu pricina. În curte, o bătrână toca nişte verdeaţă pentru raţe. O întreb dacă au vreun motor pe-acolo, prin gospodărie. Baba strigă la mine: «îs plecaţi la pădure, domnule…» Era surdă l-am spus piimarului ce auzisem seara. Nu m-a crezut, dar nici nu a putut trece peste hotărârea mea de a face o descindere la casa de lângă cas-Naratorul trecu pe tărâmul viselor. Antonel Leru glumi – mai avea resurse să şi glumească –, atingând maximum de subtilitate de care era capabil: Pun pariu că în episodul următor se va întâmpla ceva ca-n filine

Cristiana Iepan, care îşi pierduse complet simţul umorului, ripostă: Am impresia că dumitale nu-ţi mai pasă că ăsta doarme aici în neştire şi că am ajuns de râsul instituţiei. Cum ies din birou, mă şi întreabă careva, în bătaie de joc, ce mai face domnul Pistriţ.

Antonel Leru (iritat): Vreţi să spuneţi că eu sunt nesimţit?!

Eu (pentru a preîntâmpina cearta) o am uitat să vă zic! Ieri-noapte, o verişoară de-a mea a născut trei gemeni: două fote şi un băiat. Sunt, cu toţii, sănătoşi.

Cristiana Iepan (impresionată): Vai, săraca de ea!

Pe Antonel Leru vestea venirii pe i, line a celor trei gemeni nu l-a mişcat. Posac, şi-a vârât nasul în hârtiile pe care le avea în lucru Cristi ana Iepan îşi exprimă dorinţa de a-i face veri-şoarei mele, când va veni acasă de la maternitate, o scurtă vizită. suixr Kii», nu

Episodul al III-lea

„L-am luat pe primar şi pe şeful de post şi ne-am dus la casa aia. Tocmai cinau: bărbatul, nevasta şi doi copii. Bătrâna îi servea. S-au cam speriat. Şeful de post îi întreabă dacă, pentru lemnele aduse din

pădure, aveau chitanţă de la Ocolul silvic. Aveau. Apoi, le spune că cineva, trecând pe lângă casa lor, auzise, ou o seară înainte, zgomot de motor. Unde-i motorul? Bărbatul albeşte la faţă, nevastă-sa vreh să ne trataze cu ţuică de pere, crezând, proasta, că ne poate adormi vigilenţa. Până în şură, n-am găsit nimic. Ţăranul avea mult fân, bine aşezat, doar într-un loc, în fundul şurii, se vădea că fusese de curând răscolit. L-am pus pe şeful de post să bage furca acolo. Din prima încercare dădu de ceva metalic. Răsfiră finul, şi ce-am văzut noi? Ce credeţi că am văzut?…"

— Un cazan de fiert ţuică, zise Antonel Leru.

— Cazan de fiert ţuică cu motor?!… Eu-sebiu Pistriţ puse această întrebare pe un ton atât de grav de parcă ar fi fost vorba de încălcarea flagrantă a dreptului de navigaţie prin strâmtori. Continuă Episodul al III-lea: „Văzurăm nişte… şenile. Primarul avea acum o mutră, cum să vă spun…

— De porc căruia i-a căzut un dovleac în cap! glumi Antonel Leru.

„Exact. L-am pus şi pe el să dea la furcă. Au scos la iveală, până la turelă, un tanc nemţesc, un «Tigerpanzer»…"

După ce rosti, corect, expresivul cuvânt compus german, povestitorul încheie Episodul al. III-lea.

Interveni ceva neprevăzut şi era să pierdem ultimul episod: Eusebiu Pistriţ află că i s-a stabilit pensia cu o sută şi ceva de lei mai puţin decât calculase ei. Mâhnit, se închise în sine ca într-un container de oţel şi numai insistenţele şi rugăminţile mele îl făcură să se deschidă abia peste vreo săptămână. Expedie, apatic, epilogul în câteva fraze: Tancul acela a fost abandonat, în timpul războiului, în apropiere de casa izolată. Ajutat de cineva străin de sat, ţăranul îl adusese la el în şură. L-a adus cu gândul să folosească motorul sau unele piese în scopuri paşnice. Nimeni din comună nu ştia de existenţa lui. Evenimentele se precipitară, ţăranului îi fu frică să încunoştinţeze autorităţile că ascunsese un Tigerpanzer în şură. În seara când Eusebiu Pistriţ auzise duduitul motorului, pe ţăran îl vizitase o rudă de la oraş, şofer de camion. Băură ţuică de pere. Gazda, spre a-i oferi oaspetelui un moment deosebit, îl duse şi-i arătă ce avea în şură, sul) fân. Şoferul vru să probeze dacă, după atâta timp, motorul tancului mai funcţionează. Se duseră până la şosea şi procurară, oprind câteva maşini, două găleţi de benzină. Motorul mai funcţiona. Nu perfect, dar

mai funcţiona. Ţăranul îşi primi pedeapsa cuvenită. Şoferul fu şi el pedepsit. Pentru tăinuire. La propunerea lui Eusebiu Pistriţ, primarul primi o sancţiune, mai ales pentru lipsă de încredere faţă de un superior (manifestată înainte de găsirea tancului).»…

Mai rămăseseră două săptămâni până la ieşirea la pensie a lui Eusebiu Pistriţ. Se făcuse toamnă, timpul era închis, presiunea atmosferică mare, lumina naturală în biroul nostru puţină, chiar şi la masa Cristianei Iepan. Ţinea ve-ioza cu abajur roz aprinsă. După ce adormea el, pleoapele ni se îngreunau, zgomotele venite de afară, de pe stradă, se estompau, simţeam în ceafă o moliciune plăcută. Ieşeam, pe rând, la toaletă şi ne spălam pe faţă cu apă rece. Cafeaua adusă de acasă, oricât de tare o făceam, nu ne ajuta prea mult. În ciuda neînţelegerilor care se iveau tot mai des între noi, căci eram cu nervii la pământ, mai păstram o fărâmă de solidaritate: dacă aţipea Antonel Leru primul, îl trezeam eu; dacă aţipea Cristiana Iepan, o trezea Antonel Leru. De mine aveau grijă amândoi. Din fericire, nu s-a întâmplat să adormim toţi deodată. Trezită, Cristiana Iepan exclama, invariabil: „Ah, Doamne, ce-am ajuns!” Eram mohorâţi, eram disperaţi. Şeful ne ruga să mai rezistăm puţin, însă timpul se dilatase cumplit pentru noi. Doar în ultimele trei zile de activitate ale lui Eusebiu Pistriţ providenţa ne curmă, mai repede decât credeam, chinul. S-a anunţat o brigadă de control şi şeful făcu o rocadă: veni el la noi în birou, iar pe Eusebiu Pistriţ îl mută în biroul lui. Nu găsi alt motiv pentru a face rocada decât acela că vrea să ne supravegheze îndeaproape cum muncim. Eusebiu Pistriţ se mută fără să comenteze, ba chiar, mi s-a părut, în timp ce-şi aduna „obiectele personale”, trăia o anume satisfacţie. Şeful proceda în felul următor: puţin după ora 8, mergea şi încuia biroul. La ora 14, 45 îl descuia. Telefonul îl decuplase din cenţi ăla. Eusebiu Pistriţ se putea odihni în linişte.

În ultima zi de serviciu a lui Eusebiu Pistriţ se organiză la noi în birou o mică festivitate, după ora 15. Veniră şi câţiva colegi din alte birouri, mai mult din curiozitate. În toastul său, şeful spuse: „Ridic acest pahar în sănătatea colegului nostru – pentru că îl vom considera şi de aici înainte, dacă ne îngăduie, colegul nostru –, şi îl rugăm să nu ne ocolească, pe noi, instituţia noastră, care, iată, în urma recentului control, s-a prezentat mai mult decât satisfăcător, cu fruntea sus. După aproape 40 de ani de muncă plină de abnegaţie, colegul nostru şi-a încetat, azi, activitatea, dai pentru noi nu va fi un pensionar oarecare –

îl aşteptăm, şi pe mai departe, cu sugestii, cu idei în domeniul juridic şi în oricare alt domeniu. Îi dorim viaţă lungă şi fericită!”

Atmosfera se încălzi. Aşa nevrotici cum eram, ne-am simţit pentru prima dată bine în prezenţa lui Eusebiu Pistriţ. Ţinând în mână un pahar şi privind, pe geam, spre încăperea de vizavi, unde omul de serviciu Leonte C. văzuse mişcarea celor patru tălpi goale, omagiatul „spuse: „Stimaţi colegi care rămâneţi în activitate, îmi este destul de greu să găsesc cele mai potrivite cuvinte pentru a exprima regretul că mă despart de dumneavoastră. Dar, de fapt, cum a remarcat şi mult preţuitul meu antevorbitor, nu va fi o despărţire definitivă. Ori de câte câte ori veţi avea nevoie de mine, nu voi pregeta să răspund prezent! Experienţa mea de viaţă, cunoştinţele mele profesionale vă vor sta mereu la dispoziţie, dumneavoastră personal, acestei instituţii, care, după cum s-a subliniat deja, a trecut în mod pozitiv proba de foc a unei brigăzi complexe de control. Le cer scuze celor pe care, fără intenţie, prins de rezolvarea unor probleme curente de serviciu, i-am supărat cu ceva. După cum se ştie, unele mici conflicte profesionale sunt inevitabile între nişte oameni care muncesc cu pasiune şi seriozitate. Important este, însă, ceea ce am realizat împreună, efortul colectiv la care mi-am adus şi eu modestul meu aport. În sănătatea dumneavoastră!”

Eusebiu Pistriţ duse paharul la gură şi sorbi. Chiulul de pe inelarul mâinii drepte, cu iniţialele numelui său artistic îmbinate, străluci frumos, atins de o rază plecată din veioza cu abajur roz a Cristianei Iepan. Eu, ca cel mai tânăr funcţionar din instituţie, am fost pus, urmărindu-se o anumită semnificaţie, să-i înmânez cadoul din partea colectivului: un ceas deşteptător cu două sonerii.

A trecut destul timp până când am început să ne revenim. Masa de lucru şi scaunul capitonat ale fostului nostru coleg au fost coborâte în magazia de la subsol. Dulapurile de pe coridor nu le-am mai adus înăuntru şi, astfel, aveam mai mult loc şi mai mult aer în biroul nostru. Cristiana Iepan şi Antonel Leru cultivau, iarăşi, din ce în ce mai evident, relaţii pe deplin colegiale. Am reînfiinţat fondul comun de cafea, am reluat metoda de a o fierbe în dulapul special amenajat. Randamentul în muncă reveni la normal. Şeful era mulţumit de noi. Totul redeveni atât de simplu, atât de firesc.

Eusebiu Pistriţ nu a mai venit să ne vadă. Nimeni nu l-a solicitat nici pentru experienţa lui de viaţă, nici pentru cunoştinţele sale

profesionale.

fini!

ÎNTR-O SEARĂ DE IARNĂ

Arvinte, un bărbat trecut de 40 de ani, trăieşte singur. A divorţat de câteva luni. Divorţul, mai cu seamă „împărţirea de bunuri”, i-a cam tocat nervii. Alai trebuie spus că munca lui nu e uşoară. Rămâne, destul de des, la birou peste orele de program şi ajunge acasă obosit, cu mintea învălmăşită de cifre. Acum, este după o „dare de seamă contabilă” la care a lucrat intens mai bine de o săptămână. A cinat, şi-a spălat nişte ciorapi, a făcut un duş. Stă, în maiou şi pantaloni de pijama, pe marginea patului pregătit de culcare şi îşi usucă părul cu un uscător electric. La aparatul de radio portativ, aflat pe noptieră, un critic muzical vorbeşte despre muzica electronică. Primul lucru pe care îl face Arvinte când intră în apartamentul său modest e să pornească aparatul de radio. Astfel, casa nu i se mai pare atât de goală. (Cealaltă cameră a apartamentului este, la propriu, goală, căci toată mobila i-a revenit fostei lui soţii). Sunt seri în care adoarme cu radioul deschis, lăsat la volum mic, şi se trezeşte la ora 6, când crainicul le dă ascultătorilor bună dimineaţa. Muzica rezultată dintr-un computer – un amalgam de sunete bizare – îi displace. Nici n-o poate asculta cum trebuie, din cauza bâzâitului pe care-l scoate uscătorul. Fiind mai ostenit ca în alte seri, nu schimbă postul, închide aparatul. După ce termină cu uscatul părului, pune uscătorul în noptieră, trage ceasul deşteptător, îmbracă bluza de pijama, stinge veioza şi, cu un oftat de uşurare, se bagă sub plapumă. Se gândeşte că va avea, la serviciu, câteva zile mai uşoare, dacă, fireşte, nu intervine ceva neprevăzut: o situaţie care trebuie trimisă de urgenţă la minister, de pildă...

E aproape ora 11. Din apartamentele vecine se mai aude, din când în când, câte un zgomot slab. Dar, în curând, se face linişte peste tot. Colocatarii sunt oameni la locul lor, nu conturbă, după ora 11, liniştea blocului.

Arvinte aţipeşte. I se înfiripă un vis: patinează lejer pe gheaţa unui lac. E multă lumină şi sălciile de pe maluri sunt încărcate de chiciură argintie. Însă, ca într-un film căruia i s-a pus, din greşeală, o altă bandă de sunet, Arvinte aude, în timp ce înaintează impetuos pe gheaţa lacului, un ţârâit de greiere. îl aude tot mai tare, până când se trezeşte...

Greierele cântă în cameră. Intrigat, Arvinte aprinde veioza, se

ridică în coate, ascultă şi nu-i vine să-şi creadă urechilor. Răsucindu-se, priveşte, un timp, spre locul de unde vine ţârâitul. Coboară din pat şi se duce tiptil spre un colţ al camerei. Acolo este pus un dulap mare, cu trei uşi şi mai multe sertare. Lăsându-se în genunchi, se uită sub dulap. Ţârâitul încetează. De văzut nu are ce să vadă, lumina veiozei e prea slabă. Aduce, din debara, o lanternă şi plimbă încet, pe sub dulap, jetul de lumină. O muscă moartă, un nasture de cămaşă şi o chitanţă de plata telefonului, căzută dintr-un sertar prea plin. Atât. Ia chitanţa şi o pune înapoi în sertar…

Aşezat pe marginea patului, aşteaptă. Se joacă cu lanterna şi aşteaptă câteva minute, apoi, ca şi cum totul ar fi fost doar o părere, stinge veioza şi se bagă, iar, sub plapumă. „Dîn cauza oboselii, îşi spune, autocompătimindu-se, din cauza surmenajului…" îşi aminteşte că unui cunoscut de-al lui, stresat de neplăcerile pe care le-a avut la serviciu, i se părea că aude, noaptea, orăcăit de broaşte. Şi a scăpat de chinul ăsta numai după ce, la recomandarea unui psihiatru, punea la casetofon, înainte de a se culca, o casetă imprimată chiar cu orăcăieli. „Am să-mi iau vreo zece zile de concediu şi-am să mă duc undeva la munte, într-o cabană mică şi liniştită". Ar vrea să adoarmă cât mai repede; îşi imaginează, aşa cum îl îndemna mama lui, în copilărie, când îl silea să se culce după-amiaza şi el nu putea să adoarmă, îşi închipuie lanuri de grâu unduite de vânt…

Greierele de după dulap începe să ţârâie din nou, tare.

Nu, n-a fost doar o părere. Precipitat, Ar-vinte aprinde veioza, sare din pat, aprinde şi lustra, merge şi, punându-se pe burtă, cercetează, cu lanterna, colţul acela. Indezirabila insectă amuţeşte. Deasupra unghiului făcut de marginile parchetului se vede o mică spărtură în perete. Acolo e. Acolo se ascunde. Dar cum o fi ajuns, pe unde, până la etajul şapte?… Ar-vinte se ridică în picioare şi se întreabă ce-i de făcut. Ca să se culce în odaia cealaltă, ar trebui să demonteze patul, numai aşa l-ar putea duce dincolo. Salteaua nu e detaşabilă. Operaţia ar dura prea mult şi, probabil, prin peretele subţire şi uşa care nu se închide bine ar auzi ţârî-itul şi de acolo. Cu perna în cap nu poate să doarmă, n-a putut dormi niciodată. Încearcă să dea dulapul la o parte. E atât de greu că, deşi se opinteşte din toate puterile, nu reuşeşte nici măcar să-l clintească din loc. Îşi dezbracă bluza de pijama, o azvârle pe pat şi, febril, scoate şi aruncă pe jos tot ce se află în dulap: haine, lenjerie de pat, teancuri de scrisori, dosare cu acte, cutii de

carton cu mărunţişuri. După ce-l goleşte, abia izbuteşte să-l mute puţin, nu îndeajuns pentru a se strecura până în colţ. Îşi aminteşte calvarul trăit când s-a mutat în noul apartament, cât de greu le-a fost oamenilor care i-au cărat mobila să urce dulapul şapte etaje, pe scările ca de clopotniţă ale blocului, şi, apoi, să ajungă cu el în cameră. Îi vine să aducă de la bucătărie toporişca de tăiat oasele şi să-l facă surcele, dar, dominându-şi această pornire distructivă, merge şi se aşază pe marginea patului şi îşi masează fruntea şi tâmplele, pentru a se calma. Apoi, după metoda recomandată de psihiatru, are o idee: deschide aparatul de radio, îl fixează, la volum redus, pe un post care transmite muzică, îl trece pe partea cealaltă a patului şi îl pune pe parchet, aproape de dulap, cu difuzorul orientat spre colţul în care stă ascuns intrusul. Stinge lustra şi, întinzându-se pe pat, aşteaptă. Trece destul timp până când greierele se acomodează cu muzica şi reîncepe să ţârâie, parcă mai sonor decât înainte, acoperind o melodie siderală, interpretată la orgă. Exasperat de eşec, Arvinte ajunge din două salturi la dulap, ia din grămada de lucruri un umeraş şi, punându-se în genunchi, loveşte de mai multe ori parchetul, fundul dulapului şi peretele. De la prima lovitură, ţârâitul conteneşte. Arvinte aduce un scaun, se urcă pe el şi escaladează, cu destul efort, dulapul. Când ajunge sus, stând pe vine şi privind în golul de după dulap, pricepe că a întreprins o acţiune necugetată, prostească. Dacă ar coborî, lăsându-se în mâini, după dulap, n-ar mai putea ieşi de acolo. Ar fi trebuit să pună un scaun şi pe dulap, pe care să-l folosească la coborât. şi, după aceea, la urcat. Pe cel din faţa dulapului nu ajunge să-l prindă de spetează. Şi nici n-a luat nimic cu el: o sârmă, un cuţitaş, ceva cu care, introdus în spărtură, să-i vină de hac greierului. Se dă jos de pe dulap pipăind, întâi, cu degetele picioarelor, capitonajul de stofă al scaunului, dar calcă prea în margine, scaunul se înclină şi cade, făcând zgomot, pe parchet... În debara găseşte o bucată de sârmă mai groasă, ca acelea, zincate, pe care se pun rufele la uscat. Pe când îi ascute cu o pilă unul dintre capete, aude că intrusul şi-a reluat recitalul. Bodogăneşte: „O să-ţi piară ţie, imediat, cheful de cântat...”. Dar soneria de la intrare îi întrerupe şirul ameninţărilor. Tresare şi, după un moment de şovăială, se duce, în vârful picioarelor, până] a uşă. Vede, prin vizor, deformată, ocrotească, faţa vecinului de sub el, care e şi reprezentantul locatarilor, preşedintele Comitetului de bloc. Ezită să-i deschidă, însă cel de afară apasă din nou, lung, pe butonul soneriei, înţelegând că reprezentantul

a auzit, pesemne, toate mişcările lui în cameră, Arvinte descuie şi deschide uşa, silindu-se să se comporte cât mai firesc:

— O, ce surpriză! Poftiţi, intraţi. Îmi cer scuze, la mine e cam deranj, tocmai făceam ordine în dulap…

Reprezentantul, acum pensionar, a fost militar de carieră. E un om sever, care ştie să rezolve prompt orice neregulă ivită în blocul pe care-l administrează chiar din ziua când s-a dat în folosinţă. Autoritatea şi priceperea lui n-au fost puse de nimeni, niciodată, sub semnul întrebării, nici de locatarii cu care, inevitabil, a avut unele divergenţe de opinii.

— N-am venit singur, îl anunţă el pe Arvinte, şi arătă spre palierul de jos, unde aşteaptă, tăcuţi, doi membri ai comitetului: unul, poet; celălalt, ceasornicar.

— Bar ce s-a întâmplat?! face Arvinte pe miratul.

— Asta am vrea să vă întrebăm noi pe dumneavoastră. Discutăm aici sau ne primiţi pe toţi trei înăuntru?

— Cum să nu vă primesc? Intraţi, vă rog, intraţi…

Ajunşi în cameră, cei trei rămân cu ochii pe grămada de lucruri din faţa dulapului. „Mda”, face Reprezentantul, privindu-i destul de nedumerit, pe ceilalţi. Şi-a luat, la repezeală, peste pijama, o manta transformată în palton, revopsită maro. Îşi învârte, pe degetul inelar, într-un gest-tic, verigheta. Arvinte îi invită să ia loc.

— Mulţumim, nu stăm, asta nu e oră de vizită, îl refuză Reprezentantul. Cred că ştiţi <şi e ceasul?

Ceasornicarul răspunde, ca un automat, în locul lui Arvinte:

— Este ora douăzeci şi trei şi patruzeci şi cinci de minute!

— Vă rog, totuşi, să luaţi loc, insistă Arvinte. Nu se cade să vă ţin în picioare, mai ales că sunteţi pentru prima oară în apartamentul meu.

Reprezentantul nu dă, nici de data asta, curs invitaţiei. Ferm şi distant, intră în miezul problemei:

— Suntem aici pentru că – nu pot să zic altfel –, ne-aţi obligat să venim.

— Eu?!… V-am obligat?!…

— Da, dumneavoastră. De ce vă miraţi aşa de tare?

Arvinte e vizibil încurcat:

— Aăă, nu mă mir, adică…

— Eu, care reprezint interesele locatarilor…

— Ştiu, cum să nu, dar nu înţeleg cum v-am obligat.

— Eu, rare reprezint interesele locatarilor, nu vorbesc în vânt. O să înţelegeţi imediat. Nu e cine ştie ce mare lucru de înţeles. Am vrut să spun că ne-aţi silit să organizăm „vizita” asta, cum s-o numesc…

Nu găseşte cuvântul potrivit. Poetul îl ajută:

— Intempestivă.

— Foarte tardivă, intervine şi Ceasornicarul. Poetul e îmbrăcat într-un trening vişiniu, cu lampasuri albe, duble, la pantaloni. Ceasornicarul şi-a luat, peste pijamaua tricotată, care are pe piept emblema ADIDAS, un halat de baie, de flotir, oranj cu dungi negre. Reprezentantul continuă:

— Până astă-seară aţi fost un locatar model. Aţi plătit taxele de întreţinere la timp şi n-aţi avut cu nimeni nimic. Chiar ne gândeam să vă alegem în Comitetul de bloc.

— Vă mulţumesc pentru aprecieri…

— Nu-i nevoie să-mi mulţumiţi. Nu despre asta-i vorba. Începând de la ora…

— Douăzeci şi trei şi cincisprezece minute, precizează Ceasornicarul.

— Aţi tulburat liniştea blocului, a noastră, a familiilor noastre. Ce aveţi de spus?

— Îmi cer scuze… Ştiţi, eu sunt foarte ocupat. Şi azi am venit târziu de la serviciu şi m-am apucat să fac ordine în dulap…

— Mă rog, din partea mea, vreau să zic din partea noastră, puteţi să faceţi ordine în dulap când doriţi. Însă, vă întreb, e musai să auzim şi noi că faceţi ordine în dulap?…

Reprezentantul se uită la ceilalţi, care îl aprobă dând din cap. Arvinte vrea să spună ceva, Reprezentantul nu-l ascultă: of.

Poate să vă

— Am putea să ştim de ce aţi bătut în podea şi în perete?

— Am bătut din cauză că… adică n-am bătut…

— Cum n-aţi bătut?! Ce, noi suntem surzi?! se burzuluieşte Reprezentantul, ne-aşteptând ca Arvinte să-şi termine vorba.

— N-am bătut cu intenţia de a… n-o să mă credeţi, mi-e nu ştiu cum spun…

— Să nu vă fie!

— I se poate întâmpla oricui, deşi…

— Ce să i se întâmple?

— O situaţie...

— Ce situaţie?

— Mai aparte...

— Spuneţi. Noi suntem cei mai în drept să aflăm.

— Cred că o să râdeţi de mine.

— Nu ne arde de râs la ora asta. În sfârşit, Arvinte mărturiseşte:

— Aici, la mine, în camera asta, cântă un greiere.

— Un greiere?! silabiseşte Reprezentantul.

— Da. „*? * – W-Cei trei se uită, derutaţi, unul la altul. Reprezentantul depăşeşte primul momentul de derută. Crezând că e ceva cu Arvinte, schimbă tonul, vorbindu-i cu destulă blândeţe, cum n-ar fi părut în stare s-o facă înainte:

— O, păi pentru un biet greieraş v-aţi agitat atâta?!1-;»—.v.

— M-a scos din minţi cu ţârâitul lui. Sunt cam surmenat în ultimul timp...

lleprezentantul îşi freacă, meditativ, bărbia:

— Da, da, aşadar, cântă...

— Nu ştiţi ce înseamnă să-ţi ţârâie în cap, când vrei să dormi.

— Ştim, ştim, cum să nu ştim? – De unde ştiţi?

— Am vrut să spun că pricepem şi noi situaţia, dar prea v-aţi omorât cu firea, zău.

— Am încercat să-l dibuiesc şi să-l reduc la tăcere. Asta am făcut, stimaţi vecini. Şi-mi pare foarte rău că v-am deranjat.

— Astă-seară a început să cânte?

— Da. Întâi, nu mi-a venit nici mie să cred, apoi...

Arvinte tace. E năcăjit şi jenat de situaţia în care se află. Ceasornicarul îşi strânge cordonul halatului şi i se adresează cordial:

— Să vă spun ceva: mie îmi bat în cap, toată ziua, zeci de ceasuri, pendule, orologii. Tic-tac, ţaca-ţaca, bing-bang. Plus, din când în când, şi câte un ceas cu cuc, că iarăşi sunt la modă. Credeţi că mi-e uşor?

Reprezentantul îl aprobă, bătându-l uşor pe umăr:

— Bineînţeles că nu ţi-e uşor.

— Şi eu am fost, la început, disperat, povesteşte, mai departe, Ceasornicarul. Suferisem, în copilărie, eu nervii. Era cât pe-aci să-mi schimb meseria, dar mi-am zis, într-o zi: „Ia să mă fac eu că nu le aud. N-au decât să tic-tac, jţaca-ţaca, bing-bang...”. Şi m-am obişnuit.

— Şi credeţi că o să mă pot obişnui cu el?! Poetul se uită, tandru, în ochii lui Arvinte:

— De ce nu? Şi-apoi, ia gândiţi-vă, e atât de plăcut să-l auzi cântând, acuma, iarna, ca şi cum ai sta şi ai asculta poveşti la gura sobei…

— Aici n-avem sobe şi nervii mei sunt slăbiţi.

— Şi ai mei, şi ai dumnealor, arată Poemul spre ceilalţi, toţi avem nervii slăbiţi. Oh, nevrozele, nevrozele!…

Reprezentantul locatarilor s-a încălzit. Îşi dă paltonul jos şi-l ţine, îndoit, pe mână. Îşi roteşte în acelaşi gest-tic verigheta şi devine sfătos:

— Pe vremuri, oamenii nu-şi ieşeau – din pepeni din te miri ce. Şi trăiau, trăiau, de se saturau de trăit. Bunicu-meu a ajuns până la 90 de ani bătuţi pe muchie. Înainte de-a muri – a simţit, săracul, că i se apropie sfârşitul –, ne-a adunat pe toţi lângă patul lui şi ne-a spus: „Vedeţi ce faceţi de – acu' înainte, că eu mă duc…". A zis-o aşa, calm, calm. Nu s-a enervat în viaţa lui. Acum, ori cântă, ori nu, cam fiecare avem câte-un greieraş la cap… Dar n-o să ne pierdem cu firea pentru asta… Să mergem, în linişte, la culcare.

— Faceţi o plimbare, îi recomandă Poetul lui Arvinte, s-a aşternut o zăpadă mirifică. O să vă liniştească…

Vor să iasă, însă Arvinte îi opreşte:

— Credeţi-mă, nu mi s-a părut. Ţârâie infernal, ca în pădure, ca pe câmp, de acolo, de după dulap. Am încercat să dau dulapul într-o parte, dar e prea greu. Dacă am pune cu toţii mâna…; 1. mK-m în «îi. -sa

Reprezentantul îşi ia paltonul pe umeri. Îşi vâră degetul arătător, făcut cârlig, printr-o butonieră şi îi spune lui Arvinte:

— Ei, asta-i acum, vecine, doar n-o să ne apucăm să mutăm mobilă la miezul-nopţii?!… Şi poate că, de acum încolo, nu o să mai cânte, s-o fi culcat şi el, mititelul, e târziu.

Din reflex, Ceasornicarul se uită la ceas:

— Este ora douăzeci şi trei şi cincizeci şi două de minute.

— Şi eu, care speram să mă ajutaţi, le spune, necăjit, Arvinte.

— Mâine, mâine venim şi vă ajutăm, îi promite Reprezentantul şi dă să iasă.

Dorind să-i mai spună ceva, Arvinte îl prinde de mâneca paltonului şi i-l trage, fără să vrea, de pe umeri. Paltonul rămâne agăţat de degetul pe care Reprezentantul şi l-a petrecut prin butonieră. Poetul şi Ceasornicarul izbucnesc în râs, dar, pentru că Reprezentantul

îi priveşte cu răceală, se opresc din râs ca la comandă. Arvinte îşi cere scuze şi îi roagă:

— Alai rămâneţi doar un minut. Să stăm măcar un minut în tăcere. O să-l auziţi şi dumneavoastră. Daţi-mi voie să sting şi lumina, pe întuneric e mai îndrăzneţ.

— Şi noi, pe întuneric, uneori, îndrăznim mai mult, remarcă, cu un aer de ironică superioritate, Poetul.

Neaşteptat de concesiv, Reprezentantul acceptă să mai rămână. Arvimte apasă pe întrerupătorul lustrei. Stinge şi lumina din antreu. Stau câtva timp nemişcaţi şi tăcuţi, în aşteptare., 3 (jão «Ba, aci.

Când greierele începe să ţârâie, Arvinte aprinde imediat lumina. E atât de satisfăcut de parcă ar fi câştigat, cu ceilalţi, un pariu pus pe o înseninată sumă de bani:

— Nu m-aţi crezut, aşa-i, nu m-aţi crezut? Ţârâitul încetează. Ceasornicarul exclamă:

„Măi, fir-ar să fie!” Poetul se uită, întrebător –, la Reprezentant. Reprezentantul redevine autoritar şi grav:

— Cum o fi ajuns aici?…

Cu umilitate, Arvinte ridică din umeri. Ceasornicarul găseşte o posibilă explicaţie:

— A urcat pe ţevile de la încălzire, altfel cum era să ajungă?

— Dacă-i aşa, înseamnă că poate să şi coboare, raţionează, foarte logic, Reprezentantul. Poate să coboare, chiar în noaptea asta, la mine. Ce stăm? Ce aşteptăm!…

Îşi aruncă paltonul pe pat şi, urmat de ceilalţi, se îndreaptă spre dulap. Le arată de unde să prindă fiecare. Trag dulapul spre mijlocul camerei şi, apoi, se bulucesc toţi în colţ. Spărtura din unghiul pereţilor e mică, abia poate Arvinte să-şi vâre vârful degetului arătător în ea.

— Cum îl scoaten de-aici? întreabă, fiind convins că, acum, cel puţin Reprezentantul. este interesat de acţiune.

— Cred că* s-a băgat sub parchet, presupune Ceasornicarul. Să ridicăm parchetul!

Reprezentantul nu e de acord:

— N-are rost. Până ridicăm noi parchetul, el fuge pe unde a venit. Dar trebuie să-l lichidăm!

— Apă clocotită! propune Ceasornicarul.

— Să-l opărim, să-l opărim! se bucură Arvinte. Mă duc să pun o oală cu apă la încălzit.

— Stați, nu vă duceți, îl oprește Reprezentantul.

— De ce?

— Pentru că o să curgă la mine. Nu vă dați seama? Am zugrăvit de curând, m-a costat o groază de bani. Altceva, altceva trebuie să găsim…

Își frământă, cu toții, mintea, căutând o soluție. Dar Arvinte, după ce s-a agitat atâta, surmenat fiind, simte că nu mai e capabil să facă un efort mintal. În schimb, memoria îi funcționează încă. Îi spune, nici el nu știe de ce, Poetului:

— Mie, când eram copil, și mergeam în vacanțe la țară, îmi plăcea să ascult, seara, cum cântau greierii…

— Acolo, la țară, acolo, da, e plăcut să-i auzi, stând cu iubita sub clar de lună, pe un așternut de fân de curând cosit, îl aprobă, din conveniență, Poetul. Dar să nu fim bucolici. Poate că e bine să se știe: eu scriu cu totul alt fel de versuri. Trăim într-un timp al minunilor tehnice. Eu cânt, în poemele mele, aceste minuni. De aceea, sunt și electronist amator. Și, în altă ordine de idei, credeți că e singurul exemplar care a pătruns aici? Aici, unde ar avea condiții să se înmulțească. Închipuiți-vă un bloc ca al nostru plin de greieri, foșgăind și cântând prin toate ungherele.

Arvinte se înfioară:

— Eu nu pot… nu vreau să-mi închipui așa ceva… nu ±, y – în i & –,» un*>), **; >. >.

169 8 – Pasărea de lemn – ISBN 973 – 36 – 0045 – 8

— Mergând mai departe, continuă Poetul, ce s-ar întâmpla dacă tot cartierul și chiar tot orașul ar răsuna, noapte de noapte, de țârâitul a sute de mii de greieri?…

— Ar fi și mai și decât toate ceasurile și pendulele adunate la un loc, spune, cu toată seriozitatea, Ceasornicarul…

— Viața noastră ar deveni un infern, conchide Poetul.

Tulburat de imaginea alarmantă sugerată de Poet, Reprezentantul îl întreabă:

— Și ce-i de făcut acum?

— Simplu. Am un insecticid formidabil. L-am luat pentru gândacii de bucătărie. Dar nu văd de ce n-ar fi bun și pentru greieri.

— Spray? vrea să știe Arvinte.

— Nu. E într-un bidonaș de plastic. O să-i turnăm micuțului un pic și-l trimitem pe lumea cealaltă. Astă-seară a dat concertul de adio.

— Dar n-o să curgă la mine? se îngrijorează, iarăşi, Reprezentantul.

— Ei, câţiva stropi acolo. Se evaporă repede şi nu pătează.

Poetul se duce să aducă insecticidul. Arvinte îşi invită vecinii să ia loc. Se aşază, toţi trei, la masă.

— Mă mir că încă n-a venit nevastă-mea să vadă de ce stau aici atâta. M-aş duce să-i spun care-i situaţia, le zice Reprezentantul.

— Poate că a adormit. De ce s-o treziţi? caută Arvinte să-l reţină, căci nu doreşte să rămână numai el cu Ceasornicarul. Cinci au urcat dulapul, cărătorii i-au zgâriat, din neatenţie, uşa. Şi Ceasornicarul a făcut prea mult caz de asta, deşi Arvinte i-a promis că i-o va revopsi. Şi i-a revopsit-o, însă au rămas, de atunci, în relaţii destul de reci.

Reprezentantul renunţă să mai plece şi, pentru că nu au subiect de conversaţie, le vorbeşte despre felul de a fi al nevestei lui:

— Ea nu doarme niciodată fără mine. Nu închide un ochi. Şi în tinereţe tot aşa era. Mai întârziam şi eu, mă rog, ca bărbaţii. Mă descălţam la uşă şi intram în vârful picioarelor în casă, crezând că a luat-o somnul. Mă lăsa cât mă lăsa şi, deodată, se ridica din aşternut şi mă fulgera cu privirea: „Unde ai umblat până la ora asta?! Ce, aicea-i hotel?! Vii când vrei?”...

— Da, aşa-s nevestele, grijulii, spune, neutru, Arvinte, dar se gândeşte că el întârzia, seara, numai când avea închideri de lună sau de trimestru, nu bea, nu fuma, făcea curăţenie în casă şi tot n-a fost un soţ destul de bun.

— Dumneavoastră aţi scăpat, ce vă pasă?... Cum e traiul de burlac? se interesează Reprezentantul.

— Până acum, excelent...

Arvinte vrea să şi argumenteze de ce i se pare excelentă viaţa de burlac, dar se întoarce Poetul. A adus un recipient de plastic, pe eticheta căruia sunt desenate câteva insecte. Reprezentantul, ridicându-se de la masă, ia recipientul şi se uită la insectele de pe etichetă:

— Furnică este, da’ greiere nu. În < – a* în Poetul îi explică, subtil ironic: >? – Aia, de unde-i adus insecticiflul, nu’mai au greieri. Furnicile sunt mai rezi-tfeite, Hâfit mai rezistente...» juimm & J>muib îţi hi

Ia recipientul, îi deşurubează capacul, se duce în colţul camerei şi, punându-se în genunchi, toarnă, cu grijă, în spărtură. Ceilalţi se

adună în spatele lui. Se simte, de îndată, un miros ca de formol, care le înţeapă nările şi le irită ochii.

— Tii, da’ tare e! exclamă Arvinte, tră»gându-şi nasul.

Poetul începe să lăcrimeze, dar continuă să toarne lichidul ucigător:

— Cu otrava asta dai gata şi un elefant, darmite o scârbă de greiere!

Reprezentantul se îngrijorează:

— Ajunge, domnule, ajunge, nu cumva să se prelingă la mine pe plafon!

Poetul se ridică în picioare, astupă recipientul, scoate din buzunarul treningului o batistă şi îşi suflă nasul. Arvinte, văzând că ceilalţi doi n-au batiste, ia din grămada de lucruri şi le oferă câte una:

— Sunt noi, nefolosite, şi vă rog să le păstraţi. O mică atenţie din partea mea…

După ce deschide fereastra, ca să se aerisească, Arvinte aduce de la bucătărie o sticlă şi patru pahare, le pune pe masă şi îşi invită vecinii să se aşeze. Umple paharele cu vin şi toastează:

— Să bem pentru întrajutorare! Nu ştiu ce m-aş fi făcut fără dumneavoastră. Vă mulţumesc şi, la nevoie, vă rog să contaţi pe mine.

— Cel mai frumos lucru între oamenii care locuiesc în acelaşi bloc e să se ajute unii pe alţii! afirmă, satisfăcut, Poetul… inyjferi Kw…

Ciocnesc. Reprezentantul degustă vinul, mormăie de plăcere şi duce mai departe ideea Poetului:

— În blocul nostru este o adevărată tradiţie în privinţa asta. Pe locatari, cum îi înveţi de la bun început, aşa îi ai.

— Numai ăla de lângă mine, clăpăugul ăla care ţine găini în balcon se face că nu ştie, obiectează, inoportun. Ceasornicarul…». >

Reprezentantul se întunecă la faţă: fe

— Cine, muzicantul sau şoferul?

— Muzicantul. Într-o seară, m-am dus să-i cer împrumut un ou. Voia nevastă-mea să facă nişte chiftele şi n-aveam ouă. Credeţi că mi-a dat? „De unde ouă – zice – că nu mi-au mai ouat găinile de câteva zile?! Nu ştiu ce naiba au păţit”. Şi, chiar atunci, fiu-său deschide frigiderul, pe care-l au în antreu, şi văd în găoacele alea din interiorul uşii vreo cinci-şase ouă. I le-am arătat cu degetul, m-am întors şi am intrat la mine, fără să-i mai spun ceva, fără să-l mai salut…

Întristaţi de această întâmplare, care a ştirbit tradiţia de bună

vecinătate a blocului, rămân câteva clipe pe gânduri, apoi sorb, în tăcere, din j)!; are. În acel moment de linişte, greierele se face, din nou, auzit, parcă mai tare decât înainte, mai vibrant, ca şi cum lichidul otrăvitor, în loc să-l omoare, l-a revigorat. Cei patru bărbaţi se ridică, perplecşi, de la masă şi se îngrămădesc în colţ.

Greierele tace şi nu e de văzut.

— Închideţi geamul îi ordonă Reprezentantul lui Arvinte, mi-e frig la picioare.

Supus, Arvinte se duce şi închide fereastra, deşi lui nu-i este frig, dimpotrivă, se simte de parcă ar avea febră.

— Omoară şi un elefant? Nu?... îl ia la rost Reprezentantul pe Poet.

— Da' ce vină am eu?! De unde era să ştiu că rezistă? se enervează acesta. 4

— Vă rog, vă rog, nu vă certaţi! îi imploră Arvinte.

Însă Reprezentantul, care e cel mai afectat de eşec, nu-l ia în seamă:

— Doar aţi văzut că nu-i niciun greiere pe etichetă.

Ofensat de felul în care i se vorbeşte, Poetul vrea să plece acasă. Arvinte şi Ceasornicarul abia reuşesc să-l convingă să mai rămână.

— Şi ce facem acum? întrebă Reprezentantul.

Ceasornicarul împunge aerul cu degetul arătător, în jos:

— Parchetul. Să scoatem parchetul!... Arvinte este de acord. Reprezentantul aduce o rangă, iar Ceasornicarul o daltă şi un ciocan. Se pun, zeloşi, pe treabă. Din pricina zgomotului pe care îl fac, locatarii din alte apartamente, treziţi din somn, încep să bată în ţevile de calorifer. Blocul răsună ca o hală de cazangerie. Plânge, într-o încăpere vecină, un prunc. Latră, la etajul de deasupra, un câine. Dar ei nu se opresc până când nu scot tot parchetul din colţ şi lărgesc, cu ranga, spărtura din perete...

Apare, panicată, nevasta Reprezentantului, strângându-şi pe trup capotul roz, matlasat: „Ci; faceţi aici?! le strigă. Aţi înnebunit?! Dărâmaţi blocul?!” Însă Reprezentantul, ţinând ranga în mâini ca pe o sabie de samurai, o priveşte atât de crunt, încât femeia, timorată şi uimită, nu mai poate rosti, pe moment, niciun cuvânt.

Poetul, stând în patru labe, scormoneşte cu degetul în fundul spărturii.

— A scăpat! spune, cu ciudă. A fugit!

— Unde? întreabă Reprezentantul.

— În jos, numai în jos, căci în sus, uitaţi-vă, nu avea cum, nu-i nicio gaură.

— La mine?

— La dumneavoastră, sau mai jos... Reprezentantul locatarilor nu ezită: – Să coborâm!

— Să coborâm! spun şi ceilalţi la fel de hotărâţi.

f;

ufttţ

DILEMA

E sâmbătă seara. În sufrageria lor mobilată opulent, soţii Muzur urmăresc la televizor un film serial. Au fost invitaţi la o onomastică, dar nu s-au dus. I-au telefonat sărbătoritului scuzându-se că nu pot să-i onoreze invitaţia. Au găsit un motiv plauzibil: vizita inopinată a unor rude din provincie (cărora le erau îndatoraţi). Au renunţat să se ducă din pricina timpului urât (toată ziua a burniţat şi ei ar fi avut de mers, prin frig şi umezeală, până în cealaltă parte a oraşului), însă şi pentru că, în ultima vreme, nu-i mai atrag petrecerile. Prea multă hărmălaie, prea mult fum de ţigară; televizorul şi casetofonul funcţionează în acelaşi timp; glume auzite şi răsauzite; oboseala unei nopţi nedormite; mahmureala lui Bujor Muzur, care, deşi nu e băutor, la asemenea ocazii întrece măsura, apoi, a doua zi, regretă, îl supără fierea, e posac, arţăgos. Şi din comoditate ies din cg în ce mai rar din casă la sfârşit de săptămână, din apartamentul lor atât de bine pus la punct încât le dă amândurora sentimentul că s-au realizat materialiceşte, s-au realizat mulţumitor, fapt pus în evidenţă şi de cele câteva zeci de bibelouri de porţelan, de vazele, bombonierele şi fructierele de cristal, bibelouri înşiruite în vitrinele şi pe toate suprafeţele orizontale ale mobilei din sufragerie. În cea mai mare dintre fructiere pot fi admirate câteva banane şi portocale din plastic, iar în vreo trei vaze, margarete, lăcrămioare şi trandafiri de plastic. Florile de plastic – flori fără moarte –, nu trebuie şterse decât din când în când de praf. Dar tocmai ştersul prafului, un lucru atât de uşor, a devenit ceva destul de anevoios pentru Leon-tina Muzur. Să iei în mână fiecare bibelou, fiecare obiect de cristal, să ai grijă să nu-l scapi, să nu-l răstorni când îl pui la loc, să nu-l ciobeşti – nu-i de loc simplu. Şi cât e de atentă, tot i s-a întâmplat să spargă turcul bătrân cu narghilea. A descoperit pe fesul lui câteva puncte negre, lăsate de muşte şi a vrut să-l ducă la chiuveta din baie,

să-l spele, dar s-a împiedicat de tubul aspiratorului şi frumuseţea aceea de bibelou (care costase cât jumătate din salariul ei) a căzut pe parchet. Capul turcului s-a rostogolit ca retezat de sabie, narghileaua s-a făcut bucăţi. Nu se mai putea lipi (îşi procurase, pentru orice eventualitate, un adeziv special). Necăjită, teribil de necăjită, a pus cioburile în găleata de gunoi şi le-a acoperit cu nişte coji de cartofi. Nu i-a spus bărbatului ei ce ispravă făcuse. Reproşurile lui i-ar fi ştirbit autoritatea de soţie şi mamă infailibilă. Declarat, autode-clarat infailibilă. Căută câteva zile alt turc cu narghilea. Nu găsi nici prin magazine, nici în depozit, nici pe la cunoscuţi (era dispusă să-l x\ 177

cumpere şi la preţ dublu). Dădu telefon la fabrică. Nu se mai fabricau. Când, în sfârşit, cineva îi spuse că a văzut bibeloul pe care-l căuta în casa unor prieteni şi-i promise că va încerca să-i convingă să-l vândă, Bujor observă lipsa turcului bătrân cu narghilea. A fost un moment foarte dificil pentru Leontina, de care nici nvt mai vrea să-şi amintească...

Aşezaţi în fotolii, urmăresc filmul de la televizor. Câtva timp, fără să comenteze cele văzute, până când Bujor, care se simte cam obosit, căci n-a apucat să-şi facă somnul de după-amiază, începe să dea semne de nervozitate: bâţâie din picior, se scarpină în bărbie sau îşi înnoadă şi îşi deznoadă capetele cordonului de la halatul de casă.

— Ce ai? Ce nu-ţi place iar? îl întreabă, deranjată de neastâmpărul lui, Leontina.

— Filmul ăsta a început să mă plictisească! Leontina tace. Ştie că, de-acum încolo, orice ar spune, nu-i mai poate fi pe plac.

— Filmul ăsta mă plictiseşte! repetă, provocator, Bujor. Mereu aceeaşi poveste încâlcită, de nu mai ştii cine pe cine duce de nas...

Leontina tace. E mai bine să tacă. De obicei, el mai zice ce mai zice, apoi se duce în bucătărie să fumeze.

— Mă plictiseşte, auzi?!

— Ce, ai surzit?! Ţi-a pierit glasul?! ... Unde ar fi norocul ăla!

Acum e nevoită să spună şi ea ceva. Placidă, nu-şi ia ochii de la micul ecran:

— Da... şi ce-ai vrea să-ţi fac eu, dacă te plictiseşte? Nu te mai uita. Cine te obligă să te uiţi?

— „Nu te mai uita, nu te mai uita"! Da' ce-ai vrea să fac?!...

— Detectivul e un bleg şi, pe deasupra, arată ca vai de capul lui. Puteau să găsească un actor mai... prezentabil şi mai bine îmbrăcat.

Leontina înţelege că soţul ei nu se va duce, încă, la bucătărie să fumeze, fiindcă e pus pe harţă. Şi, dacă tot nu poate să vadă în linişte filmul, ripostează:

— La toate te pricepi!

— Mă pricep, sigur că mă pricep. Te deranjează că mă pricep?!

— Mă plictiseşte şi mă enervează şi, bineînţeles, ţie nu-ţi pasă că mă plictiseşte şi mă enervează!

— Ţi-am spus: nu te mai uita.

— „Nu te mai uita, nu te mai uita"! DevŞteaptă eşti! Când toată lumea se uită, eu să nu mă uit!

— Ia mai lasă-mă în pace!

— Bine, bine… te las, acceptă Bujor, parcă şi el sătul de discuţia asta.

„Acum o să se ducă în bucătărie", presupune Leontina. Dar el nu pleacă. Effţâie şi mai tare din picior. Din cauza asta, un geam de la vitrina de lângă televizor începe să zăngăne ca atunci când pe stradă trece un trailer încărcat. Leontina suportă, o vreme, zăngănitul, apoi nu se mai poate stăpâni: – d

— Nu maitaâşca din picior! $

— Ţi-am spus să nu mai mişti din picior!

— Aha!… Te enervează… Ai şi tu nervi.

Atunci, să mişc din urechi… Ha, ha, ha! Poate că n-o să te mai enerveze…

Bujor e încântat de replica bună pe care ţi dat-o. Îşi aminteşte ce i-a spus, de curând, în acelaşi fel, unui vecin:

— Auzi ce-mi zice, alaltăieri dimineaţă, Rogobete…» f

— 113

— Mă asculţi sau nu?!

— Te ascult, acceptă, în silă, Leontina.

— „Dom'le, e adevărat că eşti născut în anul 1935?" „Da, zic, în aprilie '35. Da' ce-i cu asta, nea Rogobete?" „Păi, suntem de-o vârstă. Eu m-am născut în februarie". Va să zică, o cu vreo două luni mai bătrân decât mine şi eu credeam că are cu vreo zece ani mai mult. Ai văzut ce îmbătrânit e?

— Am văzut. E om muncit şi bolnav de stomac.

— Şi ce, eu n-am muncit? Nu sufăr cu fierea?

— „Cum faci de te ţii aşa de bine?" mă întreabă. „E simplu, zic, fac, de câţiva ani, cură". „Ce cură?" „De morcovi cruzi: dimineaţa

morcovi, la prânz morcovi, seara morcovi!” Şi el, prostul, mă crede: „Ia să m-apuc şi eu să ronţăi morcovi!”; § & rjăjiş Bgnşr q, i

— Eşti neserios, xiriij o

— Adică, la tine, clacă omul glumeşte, înseamnă că-i neserios?!

Bujor devine atent la film:

— Ala-i mafiot sau e de la poliţie?

— Care?

— Ala cu mustaţă.

— Sunt doi cu mustaţă.

— Ala cu capu’ mare…

— Nu ştiu…

— Cum nu ştii?! „” < „””.

— Uite aşa, nu ştiu. O să aflăm la urmă.

— „La urmă, la urmă! «Ar trebui să-ţi pui un pic mintea la contribuţie.

— Da’ blonda asta cine-i?

— Te-am întrebat cine-i blonda!

— Habar n-am.

— Bravo! Te uiţi ca la un ştiu ce la filmul ăsta şi nici măcar n-ai habar cine-i blonda!

— O fi căzut din cer şi tu n-ai observat. Ce trebuie să observi, nu observi!

— Ţi s-a făcut de ceartă?

— „Ceartă, ceartă”! Discut cu tine şi tu zici că vreau să mă cert.

— Ţ, ţ, ţ… Prost mai e detectivul ăsta!

— Dacă te plictiseşte şi te enervează, cel puţin lasă-mă pe mine să-l văd, mie îmi place.

— Te cred. Ţie îţi place orice. Eşti în stare să te uiţi şi la concertele simfonice! k-jiiu/l’s.

— Când am şi eu un pic de timp liber, fac ce vreau”.

— Nu mai spune?! Faci ce vrei?! Ţi-au intrat gărgăunii în cap ca la nevasta lui Rogo-bete?

— Vorbeşti prostii.

— Vorbesc prostii?! Las că ştiu cu ce vorbesc!…

Bujor se ridică din fotoliu şi iese din sufragerie trântind uşa. Revine, după puţin timp, cu o ţigară aprinsă în colţul gurii. În mână ţine scrumiera de la bucătărie, un obiect de artizanat turnat din bronz, în formă de lotcă. Scrumierele de cristal de pe masa din sufragerie n-au

fost, de când le-au cumpărat, niciodată folosite. Chiar şi când au musafiri care fumează, Leontina aduce lotca şi, dacă e nevoie, încă o scrumieră din sticlă obişnuită. Simţind fumul, fără să-şi ia ochii de la micul ecran, Leontina îi admonestează:

— Ţi-am spus de atâtea ori să nu mai fumezi aici!

— Du-te în bucătărie cu ţigara şi nu încerca să mă scoţi din sărite. N-am chef să mă cert cu tine. Vreau linişte. Măcar sâmbătă seara să am şi eu puţină linişte.

— Şi eu, măcar sâmbătă seara să pot fuma unde vreau.

— Afumi perdelele şi nu le speli tu.

— Zău?! Dintr-o ţigară?! Da' acolo unde se fumează zilnic, cum e?

r» /Ho» şi;

— Nu mă interesează cum e la alţii. şi ce fac alţii. N-au decât să se afume cât vor. Eu nu sunt dispusă să suport ce suportă altele, să-ţi intre bine în cap treaba asta!

— Şi ţie să-ţi intre în cap că nu ai de-a face cu un mototol de bărbat!

— După atâţia ani, ştiu cu cine om de-a face.

— Şi eu.

Un schimb de focuri între detectiv şi infractori îi face să fie din nou atenţi la film.

— Ia te uită unde au ascuns banii! se miră Bujor. Ala cu mustaţă i-a ascuns?

— Nu ştiu.

— „Nu ştiu, nu ştiu”! Nimic nu ştii!

— Te-am rugat să nu mai fumezi aici.

— Nu m-ai rugat.

— Poate vrei să îngenunchez în faţa ta.

— N-ai decât... Ce face ăla acolo? Ce caută?

— Aaa, iar povestea cu banii falşi!...

— Du-te mai bine şi te culcă. Ai zis că eşti obosit.

— Nu mă duc până nu vine el. Vreau să-l iau puţin la întrebări.

— De ce să-l iei la întrebări?

— O să vezi. La ce oră i-ai spus să fie acasă?

— La zece.

— Cum la zece?! Parcă era vorba de nouă?!

— Azi e sâmbătă.

— Şi ce dacă? Pentru el nu contează că e sâmbătă sau nu e

sâmbătă...)

— Ai de gând să fumezi aici toată ţigara?

— Da. Şi, după aia, mai aprind una. Îmi pare rău că nu am şi un trabuc. Deci, una vorbim şi alta facem. Bineee!...

— Ar fi cazul să termini.

— Nu cred. Fiu-tău umblă brambura şi-tu îi dai nas să ni se urce în cap şi să nu-şi vadă de şcoală.

— Îşi vede.

— „Îşi vede, îşi vede”! Pe dracu’ îşi vede! De-aia era să rămână repetent!

— Cauţi ceartă cu lumânarea.

— Când îţi spun adevărul în faţă, caut ceartă, nu?

— Ai luat-o razna. Ce te tot legi de copil? Măcar de te-ai fi ocupat ca lumea de el. Da’ nu ştii decât să-i comanzi şi să-l ameninţi...

Parcă surprins de gravitatea acuzaţiilor, Bujor tace. Nu s-a ocupat de băiat?... De câte ori a încercat să o facă, e adevărat, cu oarecare severitate, căci fiul lor, fiind prea răsfăţat, devenise obraznic şi recalcitrant, mereu a avut discuţii cu Leontina, care îi reproşa că nu ştie să se poarte eu” un copil, că nu are pic de tact şi nici înţelegere. „Ce, vrei să faci de-acuma militărie cu el?!” i-a strigat. Nu voia să facă militărie, dar nici să-l lase în voia lui. Pentru bătaia care i-a dat-o, deoarece aruncase, de pe geam, în capul trecătorilor pungi de plastic umplute cu apă, nevastă-sa n-a mai vorbit cu el o săptămână, de parcă l-ar fi bătut pe nedrept, de parcă ar fi avut apucături de tată tiran. t.

Stinge ţigara, se ridică din fotoliu, lasă lotca-scrumieră pe masă, apoi închide televizorul.

— Va să zică, sunt un incapabil în educarea „copilului”?! Spune: sunt un incapabil?...

Rămâne în faţa ecranului, cu braţele încrucişate pe piept.

— Deschide televizorul şi dă-te la o parte, îi zice, agasată, Leontina.

— Mai lasă-l naibii de televizor când vorbesc cu tine!

— Deschide-l, nu vezi că eşti caraghios?

— Nu văd. Nu-l deschid. Să stăm acum de vorbă despre educaţia „copilului”.

— N-avem ce discuta. Cu tine nu se poate discuta omeneşte. Deschide-l!

Bujor se lipeşte cu spatele de ecran şi îşi pune coatele pe carcasa

aparatului.

— Dărâmi elefanţii, zevzecule!

Pe televizor sunt înşiruiţi (mare, mijlociu, mic) trei elefanţi albi, cu trompele în vânt.

— Nu mai spune?! Am spart eu în casa asta vreun bibelou?…

Nu, el n-a spart, însă ea a spart turcul bătrân cu narghilea. Asta vrea să zică, să-i scoată ochii pentru paguba pe care a făcut-o. Ca să scape de aceleaşi reproşuri, duce mâna la inimă şi simulează o criză (uneori, are palpitaţii):

— N-am nicio clipă de linişte din cauza ta!… Oh, cum te porţi!… Doamne, cum te porţi!…

Se aude soneria de la intrare. Bujor nu se clinteşte din loc. & w

— Du-te şi vezi cine e, spune cu glas slab, de suferindă, Leontina.

— Nu deschid. N-am chef de musafiri, mai ales acum…

— Ţi-am zis să te uiţi cine e, nu să deschizi.

— O fi uitat „copilul” cheia.

— N-a uitat-o. Du-te.

Bujor se duce în antreu. Lasă uşa sufrageriei deschisă în urma lui. Revine în vârful picioarelor.

— N-a aprins lumina pe scări, spune, în şoaptă.

Leontina, uitând de criză, se ridică din fotoliu. Vorbeşte şi ea în şoaptă:

— Poate că s-a defectat automatul… Din nou, soneria.

— Nu pleacă. A văzut lumină la noi. Ce facem? se precipită Bujor.

— Întreabă cine e.

Bujor merge iar în antreu, aşteaptă câtva timp, până când soneria se aude a treia oară:

— Cine-i?

— Eu, răspunde o voce de bărbat.

— Care eu?!”

— Deschide şi-o să vezi…

Bujor recunoaşte vocea, întoarce butonul ia-lei şi deschide, în fine, uşa.

Nu s-au văzut de câţiva ani şi soţii Muzur sunt foarte surprinşi de vizita lui. Nu i-a anunţat că va sosi. Până acum, de câte ori a vrut să vină la ei, le-a scris, întrebându-i, cordial-ironic, dacă vor să-l mai vadă înainte de-a-şi lua, el, rămas-bun de la lume. Şi numai după ce primea

un răspuns, pornea la drum. Un drum destul de lung; călătorea o noapte şi o jumătate de zi, schimba de două ori trenul. Răspunsul lor venea, de obicei, cu întârziere: „Am fost foarte ocupaţi, n-am prea avut când să-ţi scriem… Dacă vrei, poţi să vii, că nu ne deranjezi…” Şi câte un P.S.: „Adu, dacă poţi, nişte smântână”. De când s-au mutat aici, în noul apartament, nu i-a mai vizitat. Nici ei nu s-au mai dus să-l vadă, căci Leontinei, care e orăşeancă, nu-i place la ţară.

Bujor îl pofteşte în sufragerie. (Leontina ar fi vrut să-l poftească în bucătărie, fiindcă bătrânul Muzur nu s-a descălţat de bocanci; şi-a lăsat doar desagii în antreu, şi-a pus scurta de şiac şi căciula în cuier).

Se aşază toţi trei la masa mare din mijlocul sufrageriei, pe scaunele cu spetează înaltă, dreaptă, grele şi incomode. Bătrânului îi stă pe limbă să-i întrebe de unde au cumpărat tronurile astea, dar tace. Îşi aminteşte că nora lui e cam supărăcioasă. Odată, când au venit, pentru câteva zile, în sat, ea purta pantaloni roşii, foarte strâmţi şi nu-i stătea deloc bine cu ei, se îngrăşase mult-Bătrânul i-a zis, în glumă, vrând să-i dea de înţeles că ar fi potrivit să se îmbrace cu altceva: „Ai grijă să nu-ţi scape ceva pe jos”. „De ce?!” s-a mirat Leontina. „Păi, dacă te-apleci, îţi plesnesc nădragii”. Şi cât de tare s-a supărat atunci…

Bătrânul tace şi se uită la bibelouri, la cristaluri, la portocalele şi bananele de plastic, la tablorurile de pe pereţi. Un zâmbet abia mijit îi înseninează faţa lui osoasă.

— Da’ ştiu că ne-ai făcut o surpriză! spun* Bujor, pe un ton oare sună aproape a reproş.

— Băiatu’ nu-i acasă? întreabă Bătrânu’), nefiind curios să afle cât de mare surpriză le-a făcut. I

— Nu, vine mai târziu, îi răspunde Leontina.

— E bine, e sănătos?

— Da. După cum ştii, el n-a prea fost bolnăvicios, spune Bujor.

Leontina se ridică, se duce şi stinge lumina din antreu, pe care a uitat-o aprinsă. Când se întoarce, rămâne în picioare, sprijinindu-şi mâinile de speteaza unui scaun.

— N-aveţi lumină pe scări? Am tot aprins la chibrituri… Dacă nu v-aţi fi pus numele pe uşă, orbecăiam şi-acuma pe-afară.

— Nu trebuia să aprinzi chibrituri, îi explică Bujor, jos, la poartă, şi la fiecare etaj, este câte un buton. Dacă apeşi pe el se aprinde lumina până urci, apoi iar se stinge, automat.

— Aha!… Automat. Iacătă că am mai învăţat ceva!…

— Cum ai călătorit? Nu eşti obosit? întreabă Bujor.

— Nu prea. Am moţăit un pic în tren. Leontina se uită, pe lângă tăblia mesei, la bocancii" Bătrânului:

— Plouă?

— Nici nu plouă, nici nu ninge; cum e mai rău: amestecat. Da' să ştii că mim şters bine pe tălpi. Am avut tot timpul până aţi deschis. Dacă vreţi, mă duc şi mă descalţ…

— Lasă, dacă zici că te-ai şters bine, spune, fără convingere, Leontina.

— Aşa am păţit, acu, nu dejnult, cu Sofica i

Care Sofica? întreabă

— Fata lu' unchiu' tău Niţu. M-am dus pe la ei cu o treabă…

— Ce-ai păţit? întreabă Leontina.

— Păi cu descălţatu'… Când să intru în casă, Sofica mă ia la rost: „Unchiule, să-ţi dai jos bocancii, că dumneata nu te prea uiţi pe unde calci?" /" Ba mă uit, zic, şi m-am şters pe amândouă ştergătoarele". Au două ştergătoare la uşă: una de fier şi una de papură împletită. „Degeaba, zice, oricât te-ai şterge, ceva tot mai rămâne şi-am dat o groază de bani pe covoare". Se uitau toţi la televizor în odaia unde şi-au luat mobilă şi covoare ca la oraş, persiane, parcă aşa le spune…

— Persane, îl corectează Leontina.

— „Nepoată, covoru' nu-i făcut ca să calci pe el?" o întreb. „Ba să calci, da' nu cum vrei dumneata!" Şi m-am descălţat, ce să fac? Dacă acuma-i moda cu descălţatu, ca la turci, la biserica aia a lor…

Bătrânul observă că nora şi fiul lui nu prea sunt încântaţi de cele povestite. Schimbă vorba:

— Şi băiatul unde spuneţi că-i dus?

— E la şcoală, are un fel de serbare, se grăbeşte să-l lămurească Leontina.

— Ce serbare?! n-o iartă nici acum Bujor. S-a dus să ţopăie la discotecă!

— La ce?! nu înţelege Bătrânul.

— La dans, la joc. Se bâţâie până-l trec toate apele.

— Aşa… la dans. Păi, asta nu-i rău…!

— Spune, cum ne-ai găsit? întreabă Bujor, care nu mai vrea să continue discuţia despre „serbarea" fiului său. De la gară până la noi o departe şi nu e uşor de ajuns.

— Ani făcut ce m-a învăţat finu' Lie.

— Lie? Ce te-a învăţat Lie?

— Când i-am zis că vreau să mă călătoresc până la voi, făr’ să vă dau de veste, el, care-i om umblat prin ţară, m-a dăscălit ca pe-un prunc: „Auzi, nasule, dacă mă asculţi pe mine, ajungi la ei acasă mai uşor ca la moară”. La moara din capătul satului, voia să zică. „Da’ cum de-o fi aşa de uşor?” îl întreb, crezând că vrea să mă ia peste picior. Zice: „Să nu te scumjjeşti la tărâţe; iei un taxi, îi spui şoferului adresa şi te lasă la poarta blocului. Că nu face să te porţi dumneata, om bătrân, şi cu desagii în spinare, prin ditamai oraşul, prin tramvaie şi autobuse, să tot întrebi ba pe unul, ba.pe altul...”. Şi nu-mi pare rău că l-am ascultat. Am venit boiereşte. Doi şoferi n-au vrut să mă ducă, ziceau că n-au drum încoace. Careva i-a spus unei domnişoare – ea se băgase înaintea mea într-o maşină: „ia te uită, bre, la ţăran! Ce-i trebuie lui: să se plimbe cu taxiul!” Al treilea, unu’ mai în vârstă, cărunt; îmi face semn să urc. Îi dau hârtia pe care aveam scrisă adresa voastră, porneşte taxiul şi mă întreabă de unde sunt de loc. Îi spun şi-l văd că se bucură. „Îl cunoşti pe Cârcu din Zăvoi?” zice. „Potcovaru’? Păi, cine nu-l cunoaşte?” /” Ala-i neam cu mine, frate cu tata...”. Şi uite aşa s-a nimerit să dau peste un şofer de prin părţile noastre, plecat de copilandru de-acasă. Şi-am avut ce vorbi până am ajuns) a voi, ba şi după ce m-am dat jos din taxi, ol tot mai avea poftă de vorbă. Mi-a scris numărul lui de telefon şi adresa, să-l caut dacă oi avea vreo trebuinţă... Mai greu mi-a fost pe scări, am bâjbâit vreun sfert de ceas şi nu urca nimeni şi nu cobora nimeni, să-ntreb unde staţi... De butonul ăla automat Lie a uitat să-mi spună, ori n-o fi ştiu nici el...

— Dacă ne-ai fi anunţat, te aşteptam la gară, cu maşina. Nu mai trebuia să dai bani pe taxi, spune Leontina.

— Păi, n-am dat. Adică, eu am vrut să-i dau, da’ el n-a vrut să mi-i ia.

— Chiar n-a primit banii?! se miră Leontina.

— Nu i-a primit.

— Şi dacă nu ne găseai acasă? întreabă Bujor.

— Vă aşteptam, că vreme, har Domnului, am destulă.

— Şi dacă eram plecaţi din oraş? Ce te făceai? insistă Bujor.

— M-am gândit şi la asta. Lăsam vorbă la vreun vecin şi... drumu’ şi poteca! Trenu’ te-aduce, trenu’ te duce.

— Cheltuiai banii degeaba, spune Leontina.

— Nu sărăceam eu dintr-atâta... Barem v-aţi fi adus aminte că

încă mai trăiesc... Da' mult v-a trebuit până aţi deschis uşa. Altul, în locul meu, făcea stânga-mprejur.

— Ne uitam la televizor şi n-am auzit soneria, nu ezită să mintă Bujor.

— Văd că l-aţi închis?

— Da, nu era bun programul, ne plictisea, spune, privindu-şi într-un anumit fel soţul, Leontina.

Bătrânul simte că ei nu-i spun adevărul. E mai bine să schimbe, iar, vorba:

— Băiatul învaţă bine?

— Învaţă, învaţă, spune Bujor, alb.

— Tare mi-a fost dor să-l văd.

— De mâncat mănâncă, ori tot aşa gingaş e la mâncare?

— Mofturos cum îl ştii...

— Îl ţii minte pe Donică, ăla de-i acar la calea ferată?

Bujor face un oarecare efoz t ca să-şi aducă aminte despre cine-i vorba:

— Donică?...

— Ăla cu care aţi prins la sanie câinele lu' moş Iancu, de era gata-gata să-l sugrumaţi.

— Aaa, da. Ce-i cu el?

— Are şase băieţi; – Şase?

— Da.

— Şi?

— Îi mănâncă şi urechile. „Măi, să fie – îmi zice el odată –, ăştia rod şi bolovani dacă le dai! Alţii îşi bat copiii să mănânce şi eu îi bat pe-ai mei să nu mai mănânce atâta. Nevastă-mea ascunde mâncarea de ei şi le dă cu porţia, ca la armată". Acolo să fie al vostru, cu ei. N-ar mai apuca să facă nazuri.

— Aşa e când sunt mai mulţi, spune Leontina.

— „Aşa e când sunt mai mulţi!" o imită Bujor. Tu i-ai făcut toate poftele şi de-aia mănâncă numai ce vrea el!

— Să-i vedeţi pe-ai lui Donică – ca bostanii! N-ai zice că ascunde mâncarea de ei...

Se aude soneria de la intrare. Leontina merge să vadă cine e.

— Şi voi ce mai faceţi? întreabă Bătrânul.

— Bine facem, tată. Uite, ne-am mutat în casă nouă, după cum

ţi-am scris.

— Păi... dacă ar fi să mă iau după scrisoare, cam demult v-aţi mutat. Chiar mă gândeam: oare, între timp, aţi uitat să scrieţi?...

— N-am uitat, da' n-am prea avut timp. Noi suntem foarte ocupaţi cu serviciul, băiatul cu şcoala. Tot am zis că-ţi scriem ba azi, ba mâine, şi uite aşa a trecut timpul.

— Da... trece vremea. Se duc anii de parcă-i fugăreşte cineva din urmă.

Leontina se înapoiază. Rămâne în picioare, sprijinindu-se de acelaşi scaun.

— Cine a fost? o întreabă Bujor.

— Rogobete.

— Şi ce voia?

— Să dăm bani pentru repararea acoperişului.

— Nouă nu ne plouă în casă, să dea ăia de deasupra noastră...

— Asta i-am spus şi eu.

— Auzi, domnule, ce tupeu!...!?

— Şi tocmai el s-a găsit să vină?

— L-a trimis administratorul, a zis că sunteţi prieteni.

I» – Pasărea de lemn – ISBN 975 – 36 – 0045 – 8

— Ce prieteni?! Eu n-am prieteni în blocul ăsta!...

Un timp, nu-şi mai spun nimic. Apoi, Bujor, stânjenit de tăcere, întreabă:

— Dumneata cum o mai duci cu sănătatea? Văd că te ţii bine...

— Mă ţin, cât m-oi mai ţine. (.

— Te mai dor picioarele?

— Aşa, câteodată, toamna şi primăvara. Încolo, să bat în lemn, n-am de ce mă plânge. Şi acuşi, acuşi, împlinesc şaptezeci şi cinci de ani.

— Mulţi înainte!

— Să fiţi sănătoşi!

— Alţii, la vârsta dumitale, abia se mai mişcă.

— Da, pentru unii, bătrâneţea e tare grea şi urâtă. Eu, până acum, am fost destul de norocos. Dacă ar fi după mine, aş lua viaţa de la capăt.

— Şi ce-ai face? întreabă, cu un aer de superioritate, Leontina.

— Aş face tot ce am vrut să fac şi n-am fost în stare. Multe aş face. Ştiţi cum zice cânta-i» a aia: „Când mi-a fost lumea pe mână, n-am

ştiut la ce îi bună”…

— Îmi pare rău, tată, se scuză Bujor, ne-ai găsit fără un strop de băutură în casă.

Bătrânul se face că nu pricepe:

— De ce să-ţi pară rău?

— Ei, să închinăm un pahar în sănătatea dumitale.

— Mda… Păi, până una, alta, dacă vreţi să închinaţi, am adus eu nişte ţuică, de pere, făcută de mine. Du-te şi adu-o, e chiar deasupra în desagă.

— Din prune n-ai făcut?

— N-am avut din ce, a dat bruma când erau prunii în floare.

Bujor se ridică şi se duce în antreu. Bătrânul arată spre elefanţii de pe televizor:

— Da’ multe de-astea, cum le zice?…

— Bibelouri le zice.

— Multe mai aveţi. N-am mai văzut niciunde atâtea. Frumoase bibelouri!

Leontina îşi dă seama că tonul admirativ al Bătrânului ascunde o ironie. Ironiile astea ale lui nu i-au plăcut niciodată. De aceea, dar nu numai de aceea, îl întreabă:

— Tată, n-ai vrea să faci o baie?

Bujor revine cu sticla de ţuică şi cu trei păhărele puse pe o tavă.

— Am făcut, spune bătrânul.

— Ce? întreabă Bujor.

— Baie.

Bujor toarnă băutura galbenă şi limpede în păhărele. Se miră:

— Baie?! Unde ai făcut baie?!

— La vecinu’ Petruţ.

— Cum aşa? Când?”

— Alaltăieri. Şi-a clădit casă nouă şi m-am dus de l-am ajutat. E om cumsecade şi ne avem tare bine. Când era cu lucrarea cam pe terminate, îmi zice: „Vecine, eu nu mă las până nu-mi fac şi-o baie, că m-am săturat să mă spăl în ciubăr şi nevastă-mea s-a spetit cărând la apă pentru rufe…”. Alaltăieri, mă cheamă şi îmi arată baia gata aranjată. „Dacă vrei – mă îndeamnă – dezbracă-te şi încearc-o, că, de te duci la oraş, să fii curat pe unde umbli, şi la cuget şi la trup…”. Le zice, câteodată, ca din carte. Are un frate cu şcoli multe, de la ăla o fi învăţat. Mi-am adus schimburi, ştergare şi m-am îmbăiat, te să vă spun, ca un

paşă, mai bine de-un ceas. Vecinii Petruţ tot venea la uşa băii şi mă striga, de frică să nu mi se întâmpif ceva. Da' eu mă simţeam ca în sânu' lu' Avram...

Bujor, rămas şi el în picioare, ridică paharul:

— La mulţi ani! Bine ai venit! Ciocnesc. Leontina abia gustă. Se strâmbă.

Bujor dă paharul peste cap.

— Pfu! Tare ai mai făcut-o! exclamă.

— Păi, fără tărie, n-are niciun dumnezeu.

— Noi nu prea bem. În

— Se vede.

Bătrânul scoate un pachet de „Mărăşeşti". \ – La voi se fumează?

— Da, el fumează în bucătărie, se grăbeşte să-i răspundă Leontina.

— Atunci m-aş duce şi eu să...

Bujor se aşază, pune palma pe umărul Bătrânului:

— Aprinde, tată, aici, că nu se întâmplă nimic. Ia şi el o mărăşească, deşi fumează ţigări cu filtru. După ce îşi aprind ţigările, Bătrânul îi priveşte atent pe amândoi:

— Nu ştiu, mi se pare, ori nu prea sunteţi în apele voastre?

— Ţi se pare, tată, ţi se pare, îi răspunde repezit Bujor şi toarnă, din nou, în păhărele. Pe al lui îl umple prea tare, băutura se prelinge

196

I

pe masă, atinge şi marginea milieului pe care este pusă vaza de cristal eu trandafiri de plastic.

— Ce faci?! Nu te uiţi unde torni?! îl ceartă Leontina şi ia repede vaza şi milieu] de pe masă.

— „Nu mă uit, nu mă uit"! Adu mai bine ceva de şters!

Leontina iese în grabă. Se întoarce cu o cârpă. Bujor ia păhărelul în mână, soarbe din el, îi ştorge fundul cu o batistă pe care a scos-o din buzunarul halatului. Leontina şterge locul unde sra prelins băutura. Aduce, apoi, o folie de nailon şi o aşterne po masă.

— Ei, acum, pot să mai dau şi pe lângă, spune, ca s-o necăjească, Bujor. Dă-i păcat de ţuica asta...

Leontina îi aruncă o privire dispreţuitoare şi iese din sufragerie, ducând milieul la spălat.

— I-a cam sărit ţandăra, spune Bătrânul.

— Las că-i trece. Ce-i drept, are mare grijă de mobila asta. E de comandă. Am dat treizeci de mii pe ea.

— Treizeci de mii?!? – <”.

— Da.

La banii ăştia mai puneam ceva şi cumpăram patru vaci.

— Da’ noi ce să fac în cu vacile la oraş?

— Aşa-i…

— Nu ţi-e foame? N-ai vrea să mănânci ceva?

— Am mâncat în tren. Nu plec eu la drum cu traista goală.

— Bine, bine, dar de atunci au trecut câteva ore. Şi după ţuica asta…

Bujor se duce şi deschide uşa care dă spre antreu. Nevastă-sa e în baie, clăteşte milieul. „Adu-ne ceva să mâncăm!” îi strigă. „Ai auzit?” Leontina opreşte apa, stoarce cu grijă milieul şi numai după aceea îi răspunde: „Am auzit, am auzit, că încă nu-s surdă…”

— Până ne pregăteşte de-ale gurii, hai să-ţi arăt şi celelalte camere, îl invită Bujor pe Bătrân, stăpânindu-şi enervarea provocată de felul în care i-a răspuns Leontina.

Trec amândoi în cealaltă încăpere.

Leontina aduce şi pune pe masă farfurii şi” tacâmuri. Înainte de a ieşi iar, se apleacă şi se uită la covor, să vadă dacă nu cumva l-a murdărit Bătrânul cu bocancii.

Revenind în sufragerie, Bujor arată spre antreu:

— Şi, acolo, pe unde ai intrat, e bucătăria şi baia. O să le vezi dumneata. Le-am faianţat pe amândouă. Ei, ce zici, tată, de casa noastră?

Bătrânul şovăie:

— Păi… ce să zic?… E bine… e frumos la voi, da’ nu prea ai loc să întorci…

Bujor nu înţelege, pe moment, ce vrea să spună tatăl său:

— Ce n-ai loc să întorci?

— Tu nu mai ştii vorba asta? N-ai loc să întorci carul. Adică-i cam strâmt. Şi prea aţi băgat multe lucruri în odăi… Sau… ştiu eu?…

Bujor nu-şi poate ascunde nemulţumirea: S

— După dumneata, ar fi trebuit să stăm cu casa goală, nu?!

— Ai întrebat, ţi-am răspuns. Dacă ştiam că te superi, tăceam din gură, că, aşa cum a zis ăla, mai bine să-ţi pară rău că ai tăcut, decât că ai spus.

— Nu m-am supărat, cum o să mă supăr?! Da’ la oraş e altfel, sunt alte pretenţii. Nici la sat nu mai e ca pe vremea dumitale.

— O fi cum zici, voi ştiţi „mai bine... Priveşte un tablou înfăţişând o ţigancă despletită, cu umerii goi şi sânii pe jumătate dezgoliţi”.

— Îţi place? întreabă Bujor.

— Nu mă dumiresc... „””.

Of-I

— De ce nu te dumireşti?...

— N-or fi avut cu ce s-o îmbrace, sau...

— Ei, şi dumneata! Parcă n-ai mai văzut ta-i blouri. Aşa a vrut s-o facă pictorul. E mai reu –, sită aşa, mai arătoasă...

— Hm! mai arătoasă?

— Bineînţeles. Asta-i un tablou artistic Artă. Înţelegi? A costat destul de mult. E valoros...

Se aşază amândoi la masă. Bătrânul îşi trece palma peste obraji, de parcă ar vrea să ştie cam cât i-a crescut. barba de când a plecat de acasă, de când s-a dus la bărbierul satului şi i-a spus: „Rade-mă, Trăiane, ca pentru oraş!”...

— Eu nu mă pot lăuda că mă pricep la... artă, recunoaşte, nu fără o undă de ironie în glas, Bătrânul. Da’ ştii ce mi-a zis odată cineva?

— Ce? –.:.: ... >.:!

— „Dumneata – adică, eu – în felul dumitale, eşti un artist”.

— Vreun glumeţ, probabil.

— Nu chiar...

— Păi, spune.

— Asta a fost anul trecut, iarna, înainte de sărbători. Mă pomenesc, într-o după-amiază, cu doi inşi la poartă. Domni de la oraş. Unul tânăr şi altul mai vârstnic, de putea să-i fie şi tată celuilalt. „Pe cine căutaţi?” îi întreb. „Pe dumneata, nea’ Muzur” zice ăla mai bătrân. „Pe mine?!” Mă uit mai bine la ei, nu-i văzusem în viaţa mea. Îi răzbise frigul şi i-am chemat în casă. Eram curios să aflu de unde mă ştiau ei şi pe nume. „Ne-a trimis cutare – zice tot ăla, după ce au dat mâna cu mine şi s-au recomandat – că dumneata, în tinereţe, cântai frumos cântece vechi şi-am vrea să ne cânţi şi nouă şi să te imprimăm”. Fac pe miratu’: „Adică să vă cânt eu acuma, aşa, tam-nisam, şi dumneavoastră ce să-mi faceţi?!” Se bagă în vorbă şi ăla tânăr: „Să te imprimăm, să-ţi înregistrăm vocea”, zice şi bate cu palma pe o taşcă de piele, pe care-o

pusese pe masă şi în care avea un aparat…

— Magnetofon?

— Da, parcă aşa-i spune.

— Avem şi noi. L-am cumpărat pentru băiat, că-i mort după muzică.

— Şi vă… imprimaţi?

— La ce bun. N-avem voce niciunul, nu cântăm. Cântă destul aparatele şi pentru noi. Pe dumneata te-au imprimat?

— Stai să vezi. Zice tinerelu, ca să mă lămurească mai bine, cu toate că eu am priceput ce le trebuia: „Bade Muzur, noi cu asta ne ocupăm, asta-i meseria noastră: culegem folclor muzical”. Şi eu, de colo, făcând pe prostu’: „Ce culegeţi?! Că acuma nu-i vremea culesului!” Au râs amândoi de întrebarea mea.

— Te-au înregistrat?

— Cum să nu! După ce le-am cântat cât le-am cântat, atunci mi-a zis ăla mai bătrân că aş fi un fel de artist şi că o să mă dea şi la radio. Au „mai venit încă o dată pe la mine, de mi-au golit tot sacu’ – nu s-au liniştit până nu l-au golit –, cu cântări.

— La radio te-au dat?

— Într-o joi seara. Mi-au trimis telegramă. M-am dus să mă ascult la vecinu’ Petruţ, că radio meu era stricat.

— Dacă am fi ştiut, ascultam şi noi.

— Poate că o să mă mai dea… Da’ glasu’ meu suna altfel la radio, parcă n-aş fi fost eu. Numa’ Petruţ şi nevastă-sa ziceau că pot să jure pe orice că-s eu…

Bătrânul rămâne cu privirea aţintită spre*” un colţ al încăperii…
→ La ce te uiţi? îl întreabă Bujor.

— La aparatul ăla de jos. Ce fel e?

…” – Cântar.)…

— Cântar?!;: /”.

V-Da.”?

— Păi ce pustia cântăriţi cu el?!

— Noi ne cântărim. N-avem loc în antreu şi-l ţinem aici. e>

— Voi?! Da’ ce lipsă aveţi să vă cântăriţi?

— Aşa… să nu ne îngreunăm prea tare. Nu face bine la sănătate.

— Atunci, după cum zici, oamenii graşi nu-s chiar sănătoşi.

— Sunt care sunt. Însă, oricum ar fi, grăsimea multă îngreunează corpul, inima şi te îmbătrâneşte înainte de vreme.

— E drept că tu, de când nu te-am văzut, ai cam pus osânză pe tine şi…

Bujor îl întrerupe, vrând să încheie acest subiect care nu-i face plăcere, fiindcă, cum, spun medicii, e supraponderal, lucru care îl obsedează, dar nu se poate abţine de la mâncare: – Tocmai de-aia, nu vreau să mai pun!

— Bine-i de mine că nu trebuie să-mi pierd vremea cu cântăritu, îl persiflează, pentru că i-a luat vorba din gură, Bătrânul.

Leontina aduce un coş cu felii de pâine şi o farfurie cu murături.

— Tată, îţi place peştele? Mănânci peşte prăjit? întreabă ea.

— De apă curgătoare, de baltă sau de mare? De care ai? – „– Nu ştiu, Bujor l-a adus. „>”> /;» J”. ™;

— Şalău, tată, şalău din Deltă. w «< >!

— E, dacă-i din Deltă, mănânc. Da’ nu-l aşteptăm şi pe băiat, să cinăm împreună?

— Îl aşteptăm? îşi întreabă Leontina bărbatul.

— Dacă zice tata, spune el nehotărât.

— Bine, cum vreţi…»?

202.

Leontina se aşază în fotoliul ei şi începe să răsfoiască o revistă de modă. Bujor toarnă ţuică în păhărele. Bătrânul îşi mai aprinde o mărăşească.

— N-aveţi o fotografie de-a băiatului, făcută de curând? întreabă.

— Avem, avem. Ia du-te şi adu-o, Leon-tino, s-o vadă tata.

Leontina aduce din cealaltă cameră un portret color, carte poştală. îl pune pe masă, în faţa Bătrânului, apoi trage draperiile şi perdelele şi întredeschide geamul, ca să iasă fumul. Bătrânul se uită îndelung la fotografie. Acelaşi zâmbet fin, ca atunci când a venit, îi înseninează faţa.

— Bun de însurat, ce mai încoace şi-n colo, spune.

— Are patruzeci şi patru la picior, ţine să precizeze Bujor.

— E cu un cap mai înalt decât mine şi-i mai voinic decât Bujor, îşi laudă Leontina fiul. Dar până la însurătoare mai are… întâi să-şi facă o situaţie ca lumea.

— Bine zici, să-şi facă un rost în viaţă, că, astăzi, după câte am băgat eu de seamă, numai cine nu vrea nu învaţă carte sau o meserie…

Lasă fotografia băiatului pe masă şi scoate din buzunarul

interior al hainei lui „de duminică" un portofel uzat din care trage, cu grijă, o poză veche. I-o dă lui Bujor:

— Uite-o pe maică-ta. Fotografia asta o credeam pierdută, da' am dat peste ea zilele trecute.

e >q – Câţi ani să fi avut aici? întreabă Bujor. Îi – Scrie pe dos când s-a pozat. 0 – 5 august 1933". – Avea optsprezece ani.

Leontina se uită şi ea, peste umărul lui Bujor, la fotografie.

— Ne-am dus la un târg. Am cumpărat una, alta, am căscat gura pe la toate drăcoveniile. Ca la târg. Când să ne întoarcem acasă, maică-ta, fie iertată, nu şi nu, că ea nu pleacă până nu ne tragem în chip. Şi, cum nu ne dădeau banii afară din casă, eu n-am vrut. Da' ea, nimic: că atâta lucru putem şi noi; ca să ne vedem la bătrâneţe cum am fost în tinereţe. Până la urmă, am lăsat-o să se pozeze singură. Cu mintea mea de-atunci, am crezut că-i mai ieftin decât dacă am fi fost amândoi...

Bujor lasă poza pe masă. Leontina cască. Bătrânul îşi dă seama că nu-i prea interesează ce le povesteşte. Tace. Tace şi trage cu sete din Ţigară.

— Şi, altfel, dumneata cum o mai duci, întreabă, după un timp, Bujor.

— Cum o mai duc eu?

Leontina se aşază iar în fotoliu şi reîncepe să răsfoiască revista.

— Da. Nu ne-ai prea spus încă. Cum îţi mai merge?

— Foarte bine îmi merge. Ca la dine cu oala în cap.

— Las-o-ncolo! Eu te-am întrebat serios.

— Păi, ce, crezi că am şuguit? Noroc că am neamuri bune şi vecini buni şi, din când în când, îmi mai deschid uşa, să mă întrebe de sănătate. Faţă de alţii n-o duc chiar aşa de rău...

— Cum faţă de alţii? vrea să ştie Leontina.

— Aşa, cum ar fi, spre o pildă, unu' Vaier, leat cu mine, oare şade în capu' satului, pe vale. îl mai ţii minte, Bujor?

— Da. Ce-a păţit?

— N-a păţit nimic. Îi zdravăn la minte şi la trup, cum ar zice Pătruţ, da' a rămas singur cuc. I-au murit toate neamurile şi băiatu' lui, care-i doctor la oraş, nu mai vine deloc pe-acasă.

— De ce nu mai vine?

— S-a supărat pe Vaier. Şi-nainte de a se supăra, venea pe la taică-său din an în Paşti. Când venea, mi-a povestit Vaier, strâmba din nas. Nimic nu-i plăcea. Nici lui, nici la nevastă-sa, care-i baletistă de-aia,

ori cum sărăcia-i zice...

— Balerină, îl corectează Leontina.

— Da, domnoasă rău. Vaier se zdrobea ca să le facă pe voie. Odată, fiu-său îi spune că, de câte ori vine acasă, se umple pe haine de scame. Asta l-a supărat pe Vaier şi i-a zis să pună mâna şi să dea cu peria, că nu face scurtă dintr-atâta. „Bine că ai ce să perii, îi mai zice, eu, când eram ca tine, aş fi tot periat, numa' să fi avut ce!” Doctoru' şi nevastă-sa au sărit cu gura pe el, s-au luat la ceartă; Vaier, ieşindu-şi din fire, a scăpat nişte vorbe care mocniseră mai demult în sufletul lui...

Bătrânul striveşte mucul de ţigară în scrumieră. Apasă cu degetul mare peste jarul rămas nestins, „««. «. Şi jţ; – *...

— Ce faci?! Nu te-ai ars? Nu te doare?

Întreabă Leontina.”:

— Nu, nu mă doare...! Stau, câteva clipe, tăcuţi.

— Şi zici, tată, că nu ţi-e foame, spune, j.8 umai ca să spună ceva, Bujor.

— De mâncare, nu...

— Chiar, nu te-am întrebat, cum te descurci cu mâncarea?

— Mă descurc, mă descurc, n-avea grijă... V-am adus şi vouă o găină, să-i faceţi băiatului supă cu găluşte; ştiu că-i plăcea cel mai mult.

— Şi-acuma îi place, spune Leontina. S-o punem la frigider. Când ai tăiat-o?

— Ieri după-amiază, înainte de a pleca de-acasă.

— O pun ou, se oferă, zelos, Bujor şi merge în antreu.

Leontina închide fereastra, căci s-a făcut frig în sufragerie. După ce trage perdelele şi draperiile şi le aranjează faldurile, îşi întreabă, iarăşi, socrul:

— Tată, n-ai vrea să faci, totuşi, o baie. Ai timp până vine băiatul...

Bujor revine, îşi freacă satisfăcut palmele. Se aşază la masă şi vrea să mai ciocnească un păhărel cu Bătrânul, dar acesta se ridică de pe scaun:

— Mă duc...

— Unde te duci? g. r – Să mă îmbăiez. –; – Păi, n-ai spus că te-ai îmbăiat?

I t t

— Două băi nu strică, două bătăi da. La voi poate că o să mă spăl

şi de păcate…

— Bine, hai să-ţi arăt cum să umbli la robinete.

h tfi în) *; (.»! m”: r; >: < (). i, (—V.»! – =

Leontina a deschis televizorul şi s-a aşezat în fotoliul ei. A venit şi Bujor din baie şi s-a aşezat în fotoliul lui. Câtva timp, privesc, fără să-şi spună nimic, o paradă a vedetelor de muzică uşoară, până când ea îl întreabă:

— I-ai dat prosoape?

— I-am dat.

— I-ai spus să nu umple vana prea tare?

— I-am spus.

— Ar trebui să-i duci o pijama şi papucii tăi de casă ăia vechi.

— O să-i duc.

— Să ştii că vorbeşte cam mult. M-a obosit.

— E bătrân. Bătrânii vorbesc mult.

— Nu toţi.

— Câte zile are de gând să stea la noi?

— Nu l-am întrebat.

— Găina aia…

— Ce-i cu ea r

— Facem, mâine, o tocăniţă sau o băgăm întreagă la cuptor?

— Cum s-o băgăm] a cuptor?! N-ai auzit că vrea să faci supă cu găluşte pentru „copil”?

— A, da…

— Mălai mai avem? „.: – j. u1

— Avem.: ...). iW;,»

— Ce-ai zice de o ciulama CU, ş, şi – Nu ştiu. „”)

— Nici asta nu ştii?!; „6 – Iar începi?!

— Dar de o salată de boeuf? N-am mai mâncat demult.

— Ne mai gândim. E mare?

— E foarte frumoasă, grasă.

„— Mă mir că ai avut atâta răbdare…

— Ce vrei să spui?

— Ai avut răbdare să asculţi tot ce a zis el.

— Trebuia să ascult. E, totuşi, tatăl meu…

„—.”; „II”! *; fir

1. i în –!

ti… i.

„I «f») ”)… >
»… îi; >! >it; l f
S Ji»

CINCI MWIPOVESTIRI

A

PASAREA DE LEMN

Cineva, nu mai ştia cine, îi dăruise o pasăre de lemn, cioplită rudimentar, un fel de porumbel-găină cu aripi de şindrilă, având, în loc de picioare, o osie mică, la capetele căreia erau puse nişte roţi făcute ca din topor. împinsă cu un băţ fixat în osie, pasărea îşi mişca, datorită unui mecanism simplu, aripile ei ţepene într-un simulacru de zbor, scoţând sunetul sec al lemnului ce se loveşte de lemn.

Se visă, cu o stăruitoare limpezime, la vârsta de şase ani, împingând în fugă porumbelul-găină vopsit ţipător, care, în vis, era mai mare decât el. Zgomotul uscat al aripilor devenise asurzitor. Dintr-odată, pasărea se înălţă, încet, deasupra curţii, ridicându-l şi pe el uşor, ca pe o pungă umplută cu puf. Nu-i era câtuşi de puţin frică, doar ciudă că nu e nimeni în curte să-l vadă acolo sus, netemător, tras de ciudăţenia aceea de lemn, în stare să zboare, simţind atingerea mătăsoasă a aerului, crezându-se el însuşi pasăre. După o vreme însă, la una dintre ferestrele deschise ale podului, apăru bunicul, gesticulând anapoda şi strigându-i ceva. Nu auzea ce-i spunea bătrânul, îi vedea doar gura deschizându-se şi închizându-se fără oprire şi faţa lui zbârcită schimonosindu-se de îngrijo»-rare. Nefiresc de agil, bunicul ieşi pe acoperişul casei, agitând deasupra capului o puşcă da. vânătoare. Începu să umble repede „de colo-colo. pe marginea streaşinei, fluturându-şi pletele albe. El îi făcu un semn cu mâna, ca să-l liniştească, dar bătrânul, ca şi cum nu ar fi văzut semnul lui, se sui pe creasta casei şi puse puşca la ochi. Două detunături vuiră ca într-o peşteră. Aripile porumbelului-găină se desprinseră de trup, retezate. Duse de vânt, rămaseră agăţate în crengile plopilor din faţa casei. Apoi îşi dădu seama, îngrozit, că începuse căderea… Se dezmetici cu sufletul apăsat de simţământul acela greu – spaima strecurată adânc în tot trupul – pe care o lasă căderile în vis. Se ridică încet din pat, atent să nu-şi trezească soţia, şi se strecură până în bucătărie. Stătu, câtva timp, în picioare, privind, năuc, prin geamul îngust al încăperii, lumina fumurie a zorilor. Zborul, bătrânul cu puşca, aripile de şindrilă retezate şi luate de vânt, căderea îi reveneau în minte, imaginile se amestecau,

se pierdeau câteva clipe, ca apoi să se recompună, izbitor de clare. Rămase aşa, până când, nevastă-sa, simţidu-i lipsa, îl strigă, neliniştită, ştiindu-l că nu se trezeşte niciodată atât de devreme. Se întoarse în pat şi îi povesti visul, exagerând amploarea zborului, căderea, mai ales căderea.

Femeia începu să tălmăcească totul cu seriozitate, ca şi cum ar fi fost vorba de un” fapt pe –, trecut sub ochii ei. Pasărea aceea nu era altceva; decât un semn rău, aducător de necaz. Se va îmbolnăvi, cu siguranţă că, în curând, se va îmbolnăvi, sau… Dar el nu dădea nimic pe asta, nu crezuse niciodată în vise şi, în pofida bătrâneţii, rămăsese un om sănătos, peste care viaţa – ocrotindu-l parcă, a trecut ca un vânt călduţ de primăvară. Nici nu mai asculta prevestirile soţiei, coborî în el, tulburat peste măsură de acea uimitoare întoarcere în timp. Acum, nu-i mai venea să creadă că EL A FOST VREODATĂ COPILUL ACELA, care alerga desculţ după o jucărie caraghioasă de lemn, neştiutor şi, de bună seamă, fericit.

«;,<% (y., bnă î;

t AŞTEPTÂND UM TRENiş «visq ateoq

Priveau tăcuţi forfota de pe peronul maro al gării. Gara, veche, din cărămidă aparentă, înnegrită de vreme şi de fum, avea peronul acoperit – un acoperiş de tablă, puţin înclinat, sprijinit pe stâlpi de fontă cu caneluri.

O forfotă aparent monotonă: bărbaţi şi femei de la ţară, năduşiţi, cărând sau târând după ei saci, coşuri, valize, desagi, bidoane de plastic. Navetişti tineri, aţâţaţi de căldură, insolenţi şi slobozi la gură. Copii priponiţi de bagaje. Soldaţi dezbumbaţi la vestoano, cu capelele puse strâmb, adulmecând câte o frumuseţe locală, mulată în bluginşi. Ceferişti blazaţi. Vânzători ambulanţi. Feluriţi gură-oască. Studenţi pletoşi şi bărboşi, purtând rucsacuri înalte şi saci de dormit. Larmă de voci amestecate, tăiată din când în când de şuieratul unei locomotive de manevră, ori acoperită, în răstimpuri, de vuietul megafoanelor prin care se anunţa, aproape neinteligibil, plecarea sau sosirea unui tren de călători. De după coama unui deal, o jumătate de soare, căzut spre asfinţit, îndulcea totul, dând zidurilor, fierului, oamenilor contururi aurii, strălucitoare.

Toropiţi, aşteptându-şi trenul, nu găseau nimic demn de luat în seamă pe peronul mare al gării. Nimic interesant, pentru ei, în toată învălmăşeala aceea. Până când…

Până când, sus, pe acoperişul de tablă, văzură o tânără femeie înveşmântată într-o rochie albă, vaporoasă. Ieşise, păşind cu uşurinţă peste pervazul unei ferestre şi, fără să privească în jos, spre peroanele dintre linii, de unde poate: că era urmărită de sute de ochi, merse până la… o altă fereastră, larg deschisă, şi sări, sprintenă, în încăperea aproape întunecată, dispărând ca o ciudată pasăre albă.

Imaginea acelei femei, acolo, deasupra tu –, tur or, având ceva din vraja filmelor mute, îi's scoase din plictisul aşteptării.Prinţesa a fugit de la Zmeul-cel-rău”, spuse –, copilul.

— „Nu-i niciun zmeu în gară, nici bun, nici). rău”, zise tatăl.

„Ba da. În fiecare gară este câte un zmeu. Şi prinţesa asta a fugit şi zmeul o să se înfurie şi

„212

O să răstoarne trenurile. Trenurile cu oameni în ele”.

„N-am să-l las să le răstoarne, trebuie să ajungem acasă”, spuse tatăl, acceptând povestea.

„Da' tu n-ai sabie”, spuse, neîncrezător, copilul.

„Eu am omorât, şi fără sabie, mulţi zmei. Înainte de a te naşte tu, am scăpat toate gările de ei. Numai eu ştiu cum să-i înving”.

„Cum, spune, cum?” întrebă copilul, cuprins de o mare curiozitate.

Mulţimea de pe peroanele dintre linii începu să se precipite. Trenul intra în staţie. Povestea se risipi…”! &!…

TEAMA

Nu împlinise doisprezece ani. îl ştiam de când avea cam cu jumătate mai puţin. Voluntar, isteţ, cu nişte ochi precum cei ai copiilor pictaţi de Tonitza, dăruit cu o uimitoare vitalitate, nespus de entuziast când, împreună cu alţi câţiva „coconi” de vârsta lui, mergeam să ne scăldăm în Iza cea cu apa curată şi lin curgătoare, aşezându-ne preafericita noastră tabără în buza unei mici insule, pe care, după cum se arăta de departe, ne îndemnau s-o numim „Limba Balaurului”. îl ştiam de când, spre sfârşitul verii, se adună fânul cosit. El făcea ceea ce i se dă să facă unui prunc sănătos, de şase ani: urcat

pe claie, bătucea finul cu tălpile, de dimineaţa până spre asfinţit, muncind în rând cu toţi ceilalţi ai lui. Şi, pentru că nu are fraţi, ci numai două surori, el urmând să fie, peste ani, stâlpul casei părinteşti, mama lui îşi îngăduie faţă de el un dram de răsfăţ şi-l alintă spunându-i nu Patru, nici Pă, cum, printr-o amuzantă prescurtare, se rostesc, acolo,

mai toate numele de botez, ci, atât de tandru, Pătrucă.

În toamna aceea, înainte ca Pătrucă să împlinească doisprezece ani, tatăl său, îmbolnăvindu-se şi neavând cine să-l înlocuiască la „lucru greu”, a vândut caii de povară. Le-a rămas doar un mânz frumos, cu stea albă în frunte, un alt răsfăţat al familiei, pe care, cum au căzut primele zăpezi, Pătrucă l-a învăţat să tragă la sanie. O sanie uşoară, făurită anume pentru puterile lui. Şi, prinzând Pătrucă mânzul cu stea albă în frunte la sania aceea nouă, s-a dus de câteva ori în pădure să aducă lemne, bucuros şi mândru de noul său rost. Şi oamenii întâlniţi pe drum îi spuneau vorbe de laudă, deşi, acolo, dintr-un fel de nepierită sfiiciune, rareori îşi spun ei, unul altuia, vorbe de laudă, dar au făcut-o pentru Pătrucă, fiindcă, aşa cum i-am cunoscut, sunt nişte oameni care ştiu să preţuiască o asemenea bărbătească strădanie a unui prunc de nici doisprezece ani. Dar, într-o zi, Pătrucă i-a mărturisit mamei sale, numai ei, că se teme să mai meargă în codru. Iar ea, arătându-se mirată şi încercând să-i spulbere teama, ce i se părea neîntemeiată (în acea pădure, aproape de sat, nimeni nu mai văzuse, de mulţi ani, fiare sălbatice), a aflat marea lui îngrijorare:

„Dacă vine un lup şi mă mănânră, ce se face mânzul fără mine, mămucă, ce se face el, singur?...”

FRUMOASA CARIERA A UNUI VOINIC

Nu ne mai văzusem de mulţi ani. Am copilărit Împreună într-un cartier mărginaş, într-o lume amalgamată, într-un amestec de naţii (vreo cinci la număr) şi de inşi cu îndeletniciri diferite (de la căruţaşi, la spiţeri), având amândoi norocul unei copilării nemehingate. Mă bucuram că d, om nu prea şcolit, fără cine ştie ce pretenţii de la viaţă, putea, mai putea, deloc stingherit, să păşească în amintire. Dintre cele câte au fost în vremea aceea, ne-am amintit şi de un senzaţional – pentru noi – „artist”. Ştiam doar că i se spunea, după cel oare, cu câteva decenii înainte, uimise oraşul cu isprăvile sale funambuleşti, ştiam că-i ziceam toţi „strohschneider”, ceea ce, pe limba lui Goethe, înseamnă „tăietor de paie”.

Strohschneiderul nostru îşi întindea sârma deasupra unei piaţete, între două clădiri cu etaj, şi, seară de seară, pe timp frumos, „ieşea în public” pe o fereastră (de la al doilea cât!) cu prăjina lui de bătut nucile. Întotdeauna învdşmântat în satin portocaliu. Bâţâia cât bâţâia, apoi se apuca, asemenea celebrului său înaintaş, să facă tot felul de lucruri imposibile pentru muritorii de rând. Show-ul lui aerian

culmina cu sacrificarea unui cocoş. Numărul dura, având un anumit ritual, mai mult decât celelalte. Publicul spectator fremăta. Uneori, ningea cu pene. La sfârşit, o fată slăbuţă şi palidă, poate chiar fiica acelui strohsehneider, umbla printre spectatori (rămaşi, unii, cu gurile căscate şi cu cefele înţepenite de atâta uitat în sus), se strecura tăcută printre ei şi aduna monede într-un talger de aramă…

Încălzit de amintirea acelui neobişnuit spectacol, prietenul meu din copilărie mi-a istorisit povestea lui Tony, un băiat care fusese cel mai puternic din cartier, „El e singurul dintre noi care a ajuns artist”, îmi spuse, cu toată consideraţia pentru această izbândă, prietenul meu. În prima lui tinereţe, Tony muncea la abator. Au venit o dată nişte circarivăă cumpere carne pentru lei şi l-au văzut cum căra în spate o jumătate de bou, de parcă ar fi fost o jumătate de ied. „Vino la noi, i-au spus, vei face carieră frumoasă”. Şi Tony nu i-a refuzat. Îi era lehamite de abator. A început prin a ţine bile de o sută de kilograme pe ceafă. Mai târziu, după ce s-a însurat, apărea în arenă cu o bâtă scurtă între dinţi, pe care stătea nevastă-sa în echilibru. „Îţi dai seama ce poate să fie asta?”, m-a întrebat, plin de admiraţie, prietenul meu din, copilărie. I-am răspuns că, fireşte, îmi dau seama, m-am arătat chiar entuziasmat, însă el a schimbat de îndată vorba, cu să-şi alunge, cred, regretul de a nu fi avut el acea formidabilă şansă.

ACHIM T.

Astfel mi l-am imaginat, în copilărie, citind şi recitind cu fervoare o carte ferfeniţită, trecută prin zeci de mâini; aşa mi-am închipuit că ar fi arătat un personaj de acolo – om al preeriei, bărbat neînfricat, vânător iscusit şi mare meşter la vorbă. L-am şi poreclit, în sinea mea, cu porecla acelui personaj. O poreclă, aparent ireverenţioasă, însă plină de pitoresc, desemnând, în englezeşte, un soi de Strâmbă-Lemne american.

Achim T. era foarte înalt, ciolănos, adus de spate, tăbăcit de soare şi de vânt, cu nişte ochi cenuşii, iscoditori, de ins deştept. Spunea: „Eu, care am o sută nouăzeci şi doi de centimetri, văd altfel lumea…”. O spunea mai mult ca să-i ia în răspăr pe cei ce, prizonieri ai măruntului trai cotidian, nu puteau pricepe ideile lui despre oameni şi viaţă, arătându-se, adeseori, contrariaţi de neobişnuita-i francheţe, îi plăcea să caute nevăzutul în cele văzute. Trecuse de patruzeci de ani, însă părea fără vârstă.

Munceam, alături de el, într-un dogoritor mioz de vară. De-o

parte şi de alta a drumului

I

se întindeau mirişti încinse de un soare nebun ce sleise fântâni şi pâraie din câmpie. Măsurăm o linie telefonică, întinsă pe zeci de kilometri, până într-un oraş de pe malul Mureşului. Din loc în loc miriştile fuseseră aprinse, ca să hrănească cu cenuşa lor pământul. Mari pete negre, fumegânde, păr eu semne ameninţătoare ale unui început de foc apocaliptic. Ne mişcăm, de dimineaţa până seara, prin etuva cuprinsă între cer şi pământ. Munca noastră era monotonă şi istovitoare. Mereu aceleaşi mişcări. Mă lăsam pe vine şi ţineam carcasa ruletei – cochilie de alamă a unui melc uriaş – lipită de stâlpul mirosind înţepător a catran înfierbântat. Achim T. prindea veriga din capătul panglicii de oţel şi, cu paşi mari, aplecat înainte, pornea spre stâlpul următor. Uneori, când eram ostenit şi năucit de căldură, în timp ce întindea panglica lucitoare, mie îmi scăpa carcasa ruletei din mâini şi se rostogolea după el. Atunci îşi ieşea din sărite. Mă făcea „papă-lapte" şi intra, câtva timp, într-o muţenie nesuferită. Abia aşteptam să-i treacă, să nu-l mai văd posomorât şi nemulţumit de mine…

Într-o amiază, ne-am aşezat să mâncăm la umbra săracă a unui pâlc de salcâmi. Achim T. a aşternut între noi, ca de fiecare dată, bucata de muşama gălbuie, curată, păstrată cu grijă în taşca lui de linior, făcută sul, ca un papirus. A tăiat apoi dintr-o pâine câteva felii subţiri. Mă povăţui: „Oriunde ai fi, printre orice fel de oameni, să nu tai pâinea ca şi cu toporul. E semn de proastă creştere şi de lăcomie…"

După ce ne-am terminat prânzul, Achim T. s-a întins pe spate în iarba măruntă, pârlită de soare. Ne îngăduiam un timp de odihnă. Nu departe de noi, pe drum, trecu încet o căruţă încărcată cu saci. Lângă căruţaşul toropit de căldură, o femeie grasă, cu aspect de orăşeancă, mânca, lacom, dintr-o pară zemoasă. Achim T., văzând-o, gândi cu voce tare: „Pe oameni îi poţi cunoaşte şi după cum mănâncă. Unii, oare-s hulpavi la mâncare, hulpavi sunt şi la altele…"

Voia să mă înveţe câte ceva. Nu împlinisem încă şaptesprezece ani.

CUPRINS